

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

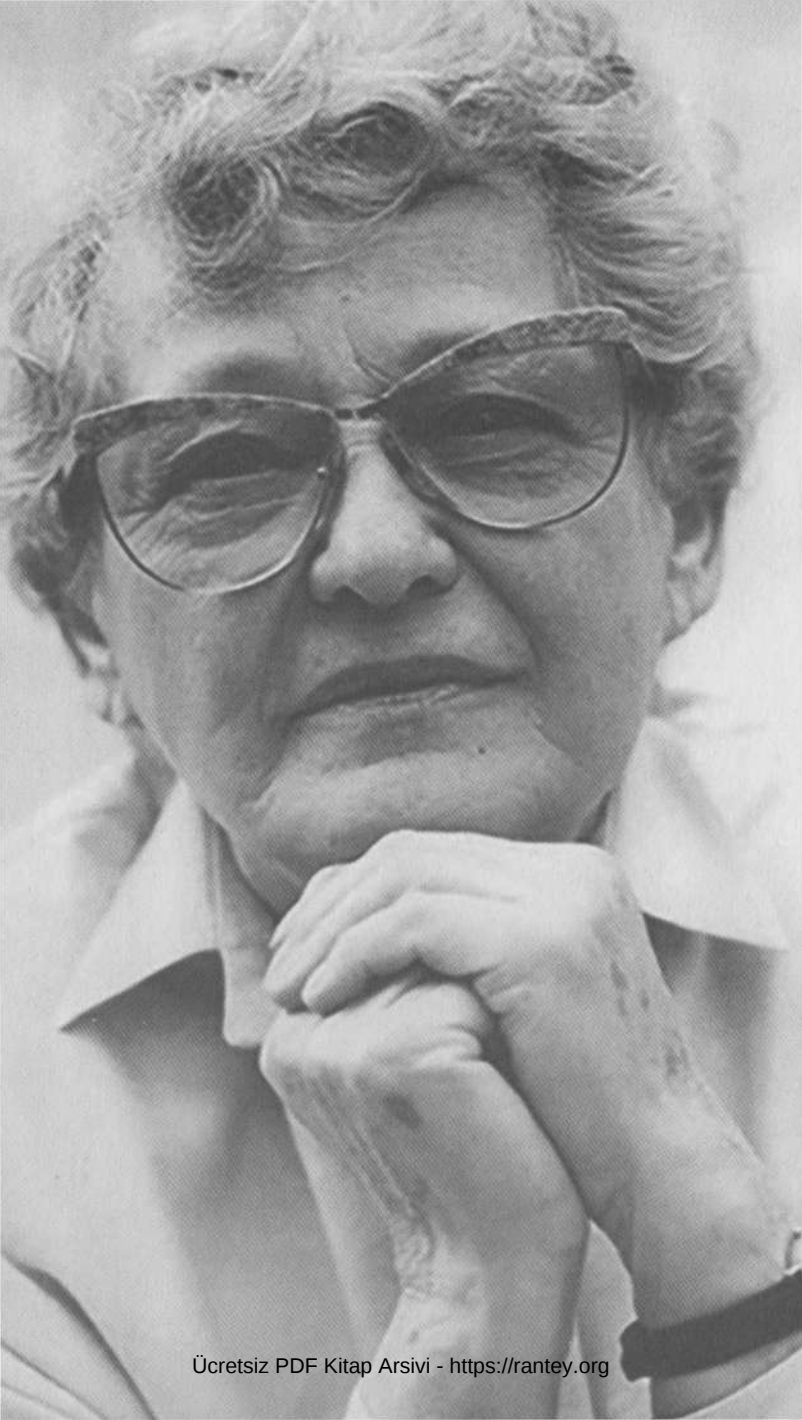
HELEN
WEINZWEIG

İNCİ
KOLYELİ
DÜZ
SİYAH
ELBİSE

Helen Weinzweig
İnci Kolyeli Düz Siyah Elbise

Çeviren: Betül Kadioğlu

Helen Weinzwieg 1915'te Polonya'da doğdu. Dokuz yaşındayken annesiyle birlikte Kanada'ya göç etti. İlk romanı *Passing Ceremony* 1973'te basıldı. *İnci Kolyeli Düz Siyah Elbise* romanıyla 1981 Toronto Kitap Ödülü'nü kazandı. Öykü seçkisi *A View from the Roof*, Governor General's Literary Award for Fiction'ın kısa listesine girdi. Kanada'nın ilk önemli feminist yazarlarından biri kabul edilir. Weinzwieg 2010'da Toronto'da hayatını kaybetmiştir.

Betül Kadioğlu TED Ankara Koleji ve Hacettepe Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nden mezun oldu. Christopher Isherwood, Nick Hornby, Lydia Davis, Anais Nin gibi yazarlardan çeviriler yaptı. Kara Plak Yayınları'nın kuruluşunda yer aldı. Çevirmenlik ve editörlük yapıyor.

Helen Weinzwieg
İnci Kolyeli Düz Siyah Elbise
Özgün ismi: **Basic Black with Pearls**
© 1980 Helen Weinzwieg

ISBN: 978-605-69621-4-1

Çeviren: **Betül Kadioğlu**

Yüz Yayınları: 023
Roman: 03

1. Baskı: **İstanbul, Mart 2023**

©Yüz Yayınları
Bu kitabın Türkçe yayın hakları AnatoliaLit aracılığıyla alınmıştır.

Yüz Yayınları:
Archerson Köşkü Şefik Bey Sk. No:3 34724 Kadıköy - İstanbul
Telefon: **0216 450 29 93**
info@yuzkitap.com.tr
www.yuzkitap.com.tr

Sertifika No: **51230**

Editör: **Müge Karahan**
Düzeltili: **Serra Çifkurt**
Kapak tasarımı: **Faruk Baydar**
Kitap tasarımı: **Mehmet Ulusel**

Baskı ve Cilt:
Sena Ofset
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. No:2/4 Matbaacılar Sitesi 2 DK:4NB7
Zeytinburnu / İstanbul
Telefon: **0212 613 38 46** Faks: **0212 613 03 21**
Sertifika No: **45030**

Ondan maskesini çıkarmasını istedim, bundan başka hiçbir şeyim yok, dedi.
Çıkar, diye üsteledim. Çıkardı. Hiçbir şey fark etmedi, hâlâ tanıyamıyorum seni –maskeni geri tak– işte, böyle daha iyi, şimdi artık seni bilmediğimi bildiğim için daha rahat konuşabiliriz.

Ann Quin, *Passages*

Tropik kuşakta gece birden gelir. Alacakaranlık yoktur, ışığın yok oluşuna hazırlık yapılmaz. Bir an gözleri acımasız güneşten korumak gerekirken bir anda sanki her şey kara gecede kaybolur. Tikal'deydim, uyuyamıyordum. Gece çöker çökmez sokak köpekleri havlamaya başladı ve şafağın ilk ışıkları görünene kadar, bütün gece devam ettiler; şafakla birlikte, başladıkları gibi, bir anda havlamayı bıraktılar. O gün, sabahın erken saatlerinde yıkıntıları gezdim. Bir turist grubuyla birlikte hareket ediyor, onlardan biri gibi davranıyordum ama işaret gelir gelmez yollarından ayrılmak üzere grubun kıyısında duruyordum. Tikalli rehberin anlattıklarını dikkatle dinledim; İngilizcesi dikkat çekecek kadar iyiydi. Sevgilim o muydu? Diğerleriyle birlikte ilerlerken *National Geographic* dergisinin *Mayalar* konusunu işleyen 148. cildinin altıncı sayısından ezberlediğim işaretleri görür müyüm diye dikkat kesilmiştim.

Coenraad'la buluşmalarımız için bir şifre kullanıyoruz, basılı metinleri alıp onları bir matematik formülüne göre yorumluyoruz. Güvenliğimiz, ikinci sayfanın ikinci satırı, dördüncü sayfanın dördüncü satırı ya da art arda gelen tek sayılar gibi basit sayı dizilerinde doğal olarak bulunan düzene bağlıydı. Bu basit düzenlemeler, biraz da hayal gücünün yardımıyla en akıllı ajanlara bile hedefi şaşırtabilir. Kimse bu kadar bariz bir şeye hazırlıklı değildir. Şifre aynı zamanda doğru günde, doğru yerde miyim; koşullar randevumuz için elverişli mi, bunları anlamama imkân sağlıyor. Örnek verelim: *ELF* Karakolu. <https://en.wikipedia.org/wiki/Elfenbeinturm> Washington'da-

ki Mayfair Oteli'nde bana *Geographic*'in 144. cildinin ikinci sayısını vermişlerdi. Derginin 246. sayfasında deniz kırlangıçlarıyla ilgili bir yazıda üç, beş ve yedinci satırlarda "kur yapan çiftlerin zikzak çizerek hareket ettiği"ni okuduğumda temkinli davranmam gerektiği, sevgilimin de yanıma gelmek için zikzak çezeceği sonucuna vardım. Şifre çoğu zaman işe yarar.

Rehber biraz daha dikkatli baktım. Sevgilimle aynı boyda, aynı cüssedeydi. Coenraad'ın gözleri çelik grisiyken rehberin kahverengi gözlü olması hevesimi kırmadı. Bugünlerde saç, ten ve göz renkleri kolayca değiştirilebiliyor, kimlik belirlemek için artık bir işe yaramıyorlar. Büyük Jaguar Tapınağı'na çıkan geniş, taş merdivenin tepesine vardığımızda rehber dönüp küçük grubunu saydı. Maya atalarının sayılarla ilgili konularda çok becerikli olduğunu söyledi. Dikkat kesildim.

Onlara göre geçmiş ve gelecek birbirinden farksızdı, diye de ekledi.

Bunu benim için mi söylemişti?

Tur aşağıda, Büyük Meydan'da, yani başladığı yerde bitti – ulu Pacal'in mezarında. Rehber lahidin önündeki büyük bir taş levhayı işaret etti. Kukulkan'ın gölgesi çapraz şekilde mih-raba düştüğünde başrahip için bir bakire kurban edilir, dedi. Diğerleri barın serin gölgesine ulaşmaya çabaladılar. Ben geride kaldım. Ama sonuçta rehber Coenraad değildi: Ayaktayken sevgilim gibi durmuyordu, onun gibi sağlam, toprağa inatçı bir şekilde bağlı değildi. Coenraad'ın duruşunu gördüğümde bütün korkularım yok olur: Bebekler ölmez, arabalar çarpışmaz, uçakların rotası şaşmaz, asansör müziği susar, netlik hüküm sürer. Sevgilimi hep böyle tanırım: Duruşundan, hissettiklerimden.

Gece o bildik, amansız özlem. Katlanamıyorum. Sol yanıma yatmanın zihnime dağlanmış resimleri sildiğini fark ettiğimden be-

ri genelde soluma yatarım. Mümkün olanla ilgilenen sol taraf olmalı, sol tarafın oyunlarında hayaller yok olur, gerçekler reddedilemez. Tikal'de fiyatlar artmıştı. Paramı saymalıyım. Ama sol yanımla beni yüzüstü bırakmıştı. Her tarafımda böcekler kuru, cızırtılı bir ses çıkarıyordu; Celaya'da kaldığımız dönemde hamakta uyumaya başlayarak nasıl kısa sürede hamamböceklerini alt ettiğimizi düşündüm. Enine uzanarak riskleri bertaraf ettikten sonra o gece hayatımın en tatminkâr gecelerinden biri olmuştu. Şimdi beni Guatemala'ya getiren mesajın sonuncudan önceki mesaj olduğu, son mesajın henüz gelmediği gerçeğiyle karşı karşıyaydım. Sağıma yatıp bu sorunla uğraşmamak istiyordum. Onun yerine dönüp sırtüstü yattım ve bu pozisyonun arzularla gerçeklik arasında bir orta yol bulmasını umdum. Coenraad'ı beklerken bölgenin el sanatları üzerine bir araştırma yapmanın en verimli şey olacağına karar verdim.

Birden bütün köpekler sustu, böceklerin sesi kesildi. Bir şey olacağını anlamışlardı. Kapım vurulduğunda yerimden fırlayıp koşarak açmaya gittim. Çelimsiz bir oğlan beni almaya gelmişti. Gece resepsiyoncusu olmak için fazla genç görünüyordu. Ama bıkkın gözlerinde geçmişten gelen bir şey vardı. Aşağıdaki küçük lobiye indiğimizde ahizesi formika tezgâhın üzerinde duran telefonu işaret edip sokağa açılan kapı aralığındaki demir kulübesine döndü. Ben daha telefona Si? diyemeden uyumuştum bile. Santral memureleri birbirlerine heyecanlı bir İspanyolcayla bir sürü şey söylemeden Coenraad'la konuşmamıza izin vermediler.

- Beni iyi dinle, mesajı unut.
- Ne oldu, şifremizi mi çözdüler?
- Hayır, amirim kullanmak istiyor.
- Kendi şifresini kendi bulsun, bunu kusursuz hale getirmek yıllarımızı aldı.

— Patronum o, başka çarem yok.

— Ben şifreden yazı geçmem.

- Benim yapabileceğim bir şey yok.
- Onun konumunda bir adam neden ikinci el şifre istiyor ki?
- İkinci el bir hanımla tanışmış.
- Aman ne komik.
- Kızmak yok...
- Şifremiz neredeyse bilimsel bir yetkinlikteydi.
- *American Scholar* bilim dergisine transferimi isteyeyim ben bari.
- Çerçevesi fazla dar.
- Bu kadar seçici olacaksan...
- Yok, yok, matbu olan her şey kabulüm.
- Toronto'ya giden ilk uçakta, önündeki koltuğun arka cebinde talimatları bulacaksın.
- Toronto! Oraya dönemem.
- Orası da bir şehir işte.
- Ama benim yaşadığım yer orası.
- İster beğen ister beğenme. Sıradaki görev bu.

Uçakta önümdeki koltuğun arka cebindekileri inceledim ama hayal gücümü ne kadar zorlarsam zorlayayım ne oksijen maskesinin nasıl kullanılacağını anlatan kitapçıkta, ne acil çıkış kapılarının yerini gösteren kartta ne de boş kâğıt torbada bir mesaj bulabildim. Fransızca ve İngilizce basılan *En Route* dergisinde Louise Gölü'nün ve Quebec'teki kayakçıların çok güzel fotoğrafları, bir de gümrüksüz satıştaki parfüm şişelerinin resimleri vardı. 25. ve 26. sayfaların arasında duran broşürü görene kadar sayfaları çevirmeye devam ettim. O gün Kasım'ın 25'i olduğu için ümitlendim: Sonuçta Coenraad beni hiç yüzüstü bırakmamıştı. Önceliğimiz Kanada Komitesi tarafından ucuz kâğıda bastırılmış, "Önceliğimiz Kanada!" başlıklı bir siyasi risaleydi bu. Giriş yazısı Kanada'nın nasıl bir merres gibi muamele gördüğü

hakkındaydı ve “feragat” kelimesi daha ilk sayfada üç kere kullanılmıştı. Kanımca mesaj buydu, Kral VII. Edward’la metreslerini ve tahttan feragat eden Kral VIII. Edward’ı, böylece de Toronto’daki King Edward adlı oteli işaret ediyordu. Coenraad’la milliyetçilik konusunda fikir ayrılığına düşeceğimizi düşünerek okumaya devam ettim; o milliyetçiliğe karşıydı. Buluşmamızın ilk dakikalarını, kapıyı arkasından kapatışını, sahte kılığını çıkarışını, ateşli öpüşmeleri, tutkulu sarılmaları, hızla ulaşılan ilk doruğu hayal ederken nabzım hızlandı.

Malton’da veya başka havaalanlarında Coenraad’ı gözümde canlandırmak imkânsız. Her şeyden önce hava başka insanların duygularıyla doludur; onların düşünceleri müsait olan her yere dolar. Ayrıca havaalanı âdetleri beni serseme çevirir. Sıraya girerim, biletimi alırım; gümrük için, güvenlik kontrolü için sıraya girerim; salonda oturup beklemek için sıraya girerim; şansım yaver giderse beklenmedik bir rötör olmaz, sıraya girer uçağa binerim. Havaalanlarında duyularım beni terk eder: Asansör müziğini duymam artık; yüzler suda yüzer gibi havada süzülür. Saatlerce okurum, okumam; yerim, yiyemem; çay, kahve, cin içerim. Havadayken, kapalı ve kalabalık ortamda yaşanacak bir felakete iki dilde hazırım.

Bir seferinde Coenraad’a buna nasıl dayandığını sormuştum – saat dilimlerinin değişmesine, uzun saatler kapalı kalmaya. Güç sayesinde demişti, uçağı yerden havalandıran o güç dalgası sayesinde. Yeryüzü yana yatar, uçak yukarı doğru uzun, güçlü kalkışına başlarken, arabalar ve evler topyekûn gözden kaybolana kadar küçülürken, mükemmel bir göğün altında, bulutların üstünde süzülürken – o güç benimdir. İşte o zaman motorların gücünü hissediyorum; titreşimler ayak tabanlarımdan başlar, bacaklarımdan arkasından yukarı çıkar, omuriliğime kadar gelir

ve ben dikkatimi dağıtacak bir şey yapmazsam, hesap kitap yapmaya girişmezsem ya da *Fortune* dergisini okumaya dalmazsam yanımda oturan kadına saldırmaya hazır olurum. Motorlar gibi pompalamak isterim.

Coenraad'ın itirafı beni çok şaşırttı ve etkiledi. Daha önce hiç bu kadar şairane konuştuğunu duymamıştım.

Şimdi uçaktan inmek için koridorda sıraya giriyordum. Uçuşum için bana teşekkür ettiler. Sonra bitmek bilmeyen, ıssız koridorlardan yürümeye başladım, yürüyen merdivenden çıktım, bir sıraya daha girdim.

— Ziyaretinizin nedeni nedir? diye soruyor göçmenlik bankosunda duran üniformalı adam.

Garip zamanlardan geçiyoruz, dikkatli olmalıyım. Boynumdaki incilere dokunuyorum, mantomun önü açık, üzerimdeki düz siyah elbise görünüyor. Artık orta yaşlı olduğumdan bu durumlarda biraz daha avantajlıyım. Beni alıkoyma hususunda isteksiz olmasını sağlayacak o şaşkınlık ve mutsuzluk karışımı havayı yaymaya çalışıyorum çünkü bu halim ona annesini hatırlatacak.

— Tatil, diye cevaplıyorum.

Daha pasaportuma damgayı basarken sırada arkamda duran kişiyi değerlendirmeye başlıyor.

Uzun bir süre valizimi bekliyorum, gümrükte sıra bekliyorum, son olarak da otobüs sırasına giriyorum. Dünyanın bir tarafından diğerine geçişim sessizce, kendini hissettirmeden gerçekleşiyor. Yolculuğum kimse için bir anlam ifade etmiyor.

Ancak göl kenarındaki yoldan geçerken dalgınlığımdan kurtuluyorum. Bu gri sularda yüzmeyi öğrenmişim. Bu şehirde, *Lola* ismini St. George Caddesi'ndeki kütüphanenin önündeki ıslak çimentoya, tam da müteahhidin *Felucci*, 1942 şeklindeki muntazam damgasının üstüne kazıdığı bu yerde anonim kalmak zor olacak. *Lola* (adım bu değil) hızla giden arabaların oluşturduğu cizgilerin arasında görüş alanımda duruyor; gök-

delenlerin önünde paten kayıyor, sokak tabelalarına tutunuyor. Uyumsuz elbiselerini, gülünç ceketlerini inceliyorum. Kütüphaneden aldığı iki üç kitabı sol elinden sağ eline geçirip durarak kararmakta olan sokaklarda (hâlâ) dolanan kız için üzülüyorum. Bazen kitaplara iki koluyla birden sarılıp kalkan gibi göğsünün önünde tutuyor. O ve kitapları sanki birbirlerine aitel, onları taşıdığı sürece güvende. Kitapların yazarları onun yakınları olacak ve onu ihanetten koruyacaklar. Onu gördüğüm yıllar boyunca soluk ve zayıf; neredeyse hiç büyümüyor gibi; memeleri kayda değer bir şekilde büyümüyor ama on üçüncü doğum gününden kısa süre sonra meme uçlarını bastırmak için sutyen takmaya başlıyor. Marketlerin, balıkçıların, kumaşçıların ve küçük imalathanelerin olduğu geniş caddeden ayrılmış sadece tenekeden su borularıyla birbirinden ayrılan, kapıları sımsıkı kapalı, sıra sıra ışısız dar evlerin olduğu güne (her zaman güne) dönmesini izliyorum. Evlerin kapıları masif, ağır ahşaptan yapılmış, koyu renk cilalı ve çerçevelerine sıkıca oturuyor. Kız bu evlerden birine yaklaşıyor. Kapı, omzuyla sertçe itmesine karşı duramıyor. Orada yaşayan herkes öfke ve acı içinde, şiddet içeren kavgalara ve çaresiz sessizliklere teslim olmuşlar. Bu insanlar bazen birbirleriyle akraba; mesela bazen bir İskoç karı koca, adam Kanada Demiryolları'nın ahırlarında çalışıyor. Ev gübre kokuyor. Tatsız bir koku bu. Bir defasında neredeyse üvey babası olacak şişman bir adamın evi. Üç mutfaklı, tek tuvaletli, her yerinde döşekler olan evler. Kızın karanlık merdivenlerden çıkmasını izledim. Birisi bir yerlerden çıkıp kızın arkasından kapıyı kilitliyor. Eve geldiğinin farkına varıldığına dair tek işaret bu. Böylece merdivenlerden ikinci ya da üçüncü kata doğru çıkıyor; iki kış boyunca koridordan mutfakın arkasındaki, patateslerle soğanların ortasında döşeginin durduğu ısıtmasız ek binaya giderken görüldü. Annesi ani sinir krizleri geçiriyor ve sık sık taşıyorlar. Şimdi annesi derin bir uykuda, yorgun, horluyor. Ben kız izlerken bile değişip duruyor, döşek-

ten kanepeye, kanepeden yatağın üstüne geçiyor, çocuktan genç bir kadına dönüşüyor. Kimse daha kızın adını söylemedi. Kimse daha iyi geceler demedi.

Bir oteldeki ilk dakikalar hep aynıdır. Şöyle bir yöntem izlenir: Resepsiyona yaklaşıp pasaportumdaki (takma) isimle küçük bir kart doldururum. Sadece New York'tayken ikametgâh olarak Birleşmiş Milletler'in adresini veririm. Meslek satırına eskiden Hayır Kurumu Çalışanı yazardım; sonra, muhtemelen çocukça bir kendini ortaya koyma biçimi olarak gerçeği yazmaya başladım: *Coenraad'la buluşmak*. Kederli bir varoluşun itirafı için konmuş alanı boş bırakmak çok zordur. Kalem havada asılı kalır. Aslında o karta ne yazdığımın bir önemi yok. Resepsiyon görevlisi sadece rakamlarla ilgileniyor – pasaportumdaki ve kredi kartımdaki. En altta, *Lola Montez* diye attığım imzamın yukarıdaki beyanların doğruluğunu tasdiklemesi gerekiyor. Bir elin avucunun zile basmasıyla bir bellboy çağırılıyor, oda anahtarım kendisine veriliyor ve çocuk çantalarımın birini alıyor. Onu takip etmiyorum. Bekliyorum. Hareketsiz duruyorum, ümitliyim. Bu şekilde resepsiyon görevlisinin düzeni bozulunca bir bağ kuruluyor. Ancak o zaman, bir anlık tereddüitten sonra kayıt kartıma göz gezdirip arkasındaki duvardaki kutulara bakıyor, sağ tarafında, üstünde (takma) adım yazılı, kapalı, büyük bir zarf buluyor ve bir şey demeden bana uzatıyor. Odama girip kapıyı kilitledikten, sürgüyü çektikten sonra yırtarak zarfı açıyorum, içinden, sayfalarında Coenraad'dan gelen (şifreli) mesajı bulduğum bir *National Geographic* sayısını çıkarıyorum. Zarftan ayrıca içinde bu ülkenin parası olan daha küçük bir zarf çıkıyor.

Ulaşmayı beklediğim an bu işte – bir sonraki buluşmamızın haberini aldığım o özel an. Valizimi topluyorum, açıyorum; havaalanlarına, otogarlar, tren garlarına gidiyorum; üşüyorum,

terliyorum; acıkıyorum ya da umumi tuvaletlerde kusuyorum. Bazen sırf ertesi gün başka bir uzak yere gitmemi söyleyen bir şifreyi çözmek için dünyanın bir ucuna gidiyorum.

O gece, King Edward Oteli'nde benimle zarfım arasında uzun bir sıra vardı, bir tür toplantı gibi. Boğazlı kazaklar giymiş pipolu adamların, kumaş pantolonlu, omuz çantası taşıyan kadınların hepsi sol göğüslerinde plastik kaplı yaka kartları taşıyordu. Sırada durmayanlar boş boş dolaşıyorlar, kadınlar isimlerini okumak için erkeklerin göğsüne yaklaşıyor ama erkekler yüzlerini kadınlarınkinden uzak tutuyor, gerektiğinde okumak için hafifçe başlarını eğiyorlardı. Yorgun resepsiyon görevlisi destek kuvveti çağırdı, kapı açıldığında bir an için görünen arkasındaki bir ofisten genç bir kadın çıkıp yanında durdu. Sıra dağıldı. Bu geveze adamların ve kadınların odalarına çıkmak için aceleleri yoktu, tahminime göre akademinin tozlu ortamından (geçici olarak) azat edilmelerinden dolayı birazcık heyecanlılardı. Daha sonra botanikçi olduklarını öğrendim. Yavaş yavaş sırada ilerledim. Sonunda zarfı bana uzattıklarında insanı telaşlandıracak kadar ince olduğunu hissettim. Paniğimi gizlemek için bıkkın rolü yapmaya başladım, etraftaki her şeyden sıkılıyormuş gibi görünerek mantomu sanki vizon kürkmüş gibi omzuma atıp bellboyu takip ettim.

Kapıda durup bütün ışıkları yakmasını, (ayarlanamayan) termostatu ayarlamasını, kapalı perdeleri açmasını, televizyonu açmasını, banyodaki havluları göstermesini izledim. Elimde hazır tuttuğum bozuk paraları bahşiş olarak verdim, kapıyı kilitledim, televizyondaki gülme efektini kapattım. Zarfı yırtıp açarken ellerim titriyordu. İçindekiler zarfın kenarlarına yapışmış gibiydi. Başparmağımla işaretparmağımla kullanarak dört sayfalık bir metin çıkardım. *Kanada Botanik Dergisi*'nde (6. Cilt, 4.

Sayı) çıkmış, Hollanda karaağaç hastalığı hakkında bir rapor-du bu. Kapağında çorak bir manzaranın önünde çıplak dallarıyla yalnız, yapraksız duran bir ağacın fotoğrafı vardı. Altında da *Kurban!* yazıyordu. Metnin dili, ölüm, ölmek, ölümcül mantarlar, öldürücü bir hastalık, bitip tükenme, çaresiz durum, ölmek üzere olma, sona gelme, ümitsizlik imalarıyla şaşırtıcı derecede duygusaldı. Bu çürüme tantanasının arasında henüz ortaya çıkmamış bir Karaağaç Kurtarıcısı'ndan bahsediliyordu. Bir umut notu vardı: ... *Quebec Karaağacı olarak bilinen yeni ırk... hastalığa direniyor...*

Bundan ne çıkarmalıyım? Belki de Coenraad beni durumumuzdaki sorunlar konusunda dikkatli olmam için uyarıyor ve doğru yorumlamamı istiyordu. Bu bakımdan zekâma hayrandır. Örneğin Sahra Çölü'nde yaşayan Berberilerin göçebe hayatlarının özgürlüğü hakkında *Geographic*'te çıkan bir makalede keçi sütü dolu bir tulumu tereyağı yapmak için sallamak gibi garip bir işe dalmış on yaşlarındaki bir kızın fotoğrafı vardı. Kızın kör olduğunu fark ettim, halbuki yazıda bu durumundan hiç bahsedilmiyordu. Yorumlarım beni Coenraad'ın bir ilaç şirketi mümessili rolü yaptığı, Tanca'da kör çocuklar için yapılmış bir kliniğe götürdü. Soru hâlâ ortadaydı: Ölü karaağaçlar meselesinde bana verdiği mesaj neredeydi? Satırdaki kelimeleri saydım, sayfadaki satırları saydım, Latince terimleri saydım. Hiçbir şey çıkmadı. Yorgunluk korkumu artırdı. Belki zihnim sabah daha açık olurdu.

Yalnız uyuduğum için kaçamaklarımızın belgelerini okumak gibi bir alışkanlık edinmişim. Öncelikle, şifreler için *National Geographic* dergisini kullanmak yabancı bir yatakta ilk gecemde her zaman okuyacak bir şeylerim olmasını sağlardı. Ayrıca randevumuzun ortamını tanımama imkân verirdi, böylece gizlenmeye devam etmemiz gerekirse bulunduğumuz yerle ilgili onu eğlendirecek hikâyelerim olurdu. Bangkok'ta Coenraad'a bir arazinin her parçasının bir ruhu olduğunu söyledim. Bir ev

yaptığınızda ruhu kaçırmamanız gerek yoksa talihsizlik peşinizi bırakmazdı. Bu nedenle evin doğu köşesinde, açık havada, ruha yaşayacağı bir ev yapıyorlardı Bangkok'ta.

Bir kere, Botsvana'daki evlilik geleneklerinin yorumunda çok derin bir anlaşmazlık yaşadık. Tevazu göstergesi olarak beline kadar çıplak olan prenses damat için dans eder. Uğur getirmesi için saçlarına bir öküzün safra kesesi takılır ve kadın başka birinin kabilesine girmeye hazır olduğunu belli edecek şekilde elinde iki ince mızrak ve bir bıçak tutar. Batan güneş Mdzimba Dağları'nı boyarken gelinin babası Kral Sabhusa yavaş hareketlerle yapılan, insanın içine işleyen bir ağdın eşlik ettiği bu dans sessizce izliyordu. Sevgilim bir kadının mütevazılığının evlilik için iyi bir başlangıç olduğunu söyledi; bense insanın içine işleyen ağdın geleceğe dair bir endişenin göstergesi olduğunu düşünüyordum. Hasidiklerin düğünden önceki günü ağlayarak geçirmesi için kadın tuttuğunu anlattım ona.

Bundan sonra sadece kişisel olmayan hikâyeleri aklımda tutmaya başladım. Eğer benimle Tikal'de buluşmuş olsaydı Xcobenhaltun köyünün, aynı zamanda kara büyüyle uğraşan rahibinden dinlediğim bir hikâyeyi anlatacaktım ona. *Ben doğmadan önce tanrılar tarafından çağırılmışım. Annem beni taşıırken babam ona kötü bir şey yapmış, ben de daha rahimdeyken babamı vurup öldürmüşüm.* Her zaman, bir otel odasında yalnız başıma dergiyi okurken Coenraad'ın küt parmaklarının da aynı sayfaları çevirdiğini, gözlerinin aynı satırları takip ettiğini görebilirdim. Mesajı içeren bölüm hakkında düşünürken hazır bekleyen kalemimi, sonra dergiyi benim bir sonraki randevumuzda almam için büyük kahverengi bir zarfın içine koyuşunu gözümde canlandırıyordum. Bu gece elimdeki botanikle ilgili metin kayıp yere düştü. Karaağaçların ölümünü bir kez daha okumayı hiç istemiyordum.

Artık gece ritüelimizin son bölümüne hazırdım. Komodinin üstündeki küçük, yuvarlak usün altında kartpostal destem duru-

yordu; onları tutan lastik belli ki sonuna kadar gerilmişti çünkü çıkarırken koptu. Önce kartları karıştırdım. Sonra yastıklara yaslanıp gözlerimi kapattım ve aradan rasgele üç kartpostal çektim.

Çektiğim ilk kartta bir at ve binicisini gösteren bir heykelin sepya fotoğrafı vardı. Bana Barselona'daki Paralelo Oteli'ni hatırlatabilecek elimdeki tek kart buydu. O gece yarısı odamın kapısına vurulmuştu, koridorda fısıldaşmalar olmuştu ve acele edip giyinmem için yumuşak bir biçimde uyarılmıştım; hemen oradan ayrılmamız gerekiyordu. Hızlıca çıkarken lobide bankonun üstündeki raftan bir kart almayı başarmıştım. Fellini filmlerindeki gibi kalçalarını ve memelerini gösteren dar etekler ve bluzlar giymiş, o saatte müşterileri içeri giren iki hayat kadını hırsızlığıma şaşkınlıkla izlediler ve asansörün kapısı kınayan yüzlerine kapanana kadar kadınlar, iki adam şakalaşıp gülüşürken, hiç gülmeden bana bakmaya devam ettiler.

Barselona'daki kısa süren tutkulu görüşmemizin detaylarını kolayca hatırlıyorum ama bana pek az keyif veriyor. Belki bunun nedeni o köhne otelin verdiği rahatsızlıktır. Duvarlardan su sızıyordu, yatak nemliydi. Vietnam savaşı iyi gitmiyordu. Daha sıkı güvenlik önlemleri alma emri geldiğini düşünmüştüm çünkü artık işçi sınıfının olduğu bölgelerde buluşmaya başlamıştık. Çökmüş yatağın karşısında kırık bir bidenin durduğu o havasız, dar odada içime kötü bir his doğdu, çocukken bir şeylerin yanlış olduğunu, ya da farkında olmadığım ama hemen cezasını çekeceğim bir kabahat işlendiğinde, suçum için uyarılacak olduğumda hissettiğim gibi bir his.

— Senin çocuğunu doğurmak istiyorum, dedim.

— Daha neler! Neden?

— Böylece ne olursa olsun çocuğumuz bana her zaman aş-

kımızı hatırlatacak.

— Hiroşima'da bir çocuk doğurmanın dehşet verici bir eylem olduğunu söylemiştin, korkunç bir sorumluluk falan demiştin.

— Unutmuşum.

Oda boğucuydu. Odadaki tek pencerenin alt yarısını çalışmayan bir havalandırma cihazı kapatıyordu; üst yarısı da sıkışmıştı, açılmıyordu. Kapı, tabii ki kilitliydi. Coenraad bana halihazırda sahip olduğum çocuklarımin hayatı üzerine, hamile olmadığımı ve de kalmaya müsaade etmeyeceğime yemin ettirdi. Kendisinden yani.

— Hadi ama, üzölme, diye ekledi. Sonra bana uzun uzun bakmak için geri çekildi, kadınların çocuk doğurarak erkekleri nasıl kafeslediği hakkında kısa bir konuşma yaptı. Sanırım yamanmak kelimesini kullanmıştı.

Coenraad yine de daha sonra benim aldığım zevki artırmak için özel olarak tasarlandığını söylediği bir prezervatif kullandı. Kutudaki tanımda 148 kabartılmış haz noktası ve on bir halka olduğu yazıyordu. Bazen bunu kullanmasının gerçek amacının ihanetten korunmak olduğunu düşünürdüm.

O kısa gecenin geri kalanını müziğin keyfini çıkararak geçirdik. Coenraad aşağıyı aradı ve biraz sonra elinde gitarıyla genç bir adam geldi. Sanki Coenraad'ın, enstrümanın lezzetini tatmasını istiyormuş gibi bir melodi çaldı. Bir süre ustalığını konuşturduktan sonra son bir ezgi çaldı, eğilip enstrümanını Coenraad'a uzattı. İşin garibi, gitar New Orleans'taki tutkulu gecedeki kornet gibi, sadece bir sahne aksesuarı değildi. Coenraad rubato ritimleriyle, melodiye her cümlemin sonunu baştan çıkarıcı bir şekilde vurgulayarak çok güzel çalıyordu. Sonra gözlerini gözlerimden ayırmadan Tárrega'dan *Recuerdos de la Alhambra*'yı ezberden çaldı ve ben bütün bu güzellik karşısında gözyaşlarına boğuldum.

Sabaha karşı ikide, sanki kapının tıklanacağını öngörmüş gibi, Coenraad bana şöyle dedi:

— Eğer benden gelen bir zarf olmadığını anlarsan bu seninle buluşamayacağım demektir.

— Yani başına bir şey gelmiştir!

— İlla öyle olmak zorunda değil. Nedeni ne olursa olsun, seni göremeyeceğim anlamına gelir.

— Göremeyeceğin mi, yoksa görmeyeceğin mi?

— Aynı şey.

Çalıntı kartpostalın üzerindeki binici benden ilgi bekliyordu. Kartın arkasında üç dilde resimdeki Katalan Kralı Ramon Berenguera olduğu yazıyordu. Atının üstünde, dimdik, güçlü bir şekilde oturuyordu, pelerinin arkasına atmış, eldivenli ellerinden biriyle dizginleri tutuyordu, diğerini emir verir gibi yukarı kaldırmıştı. Heykeltıraş, kralın yüzüne herkesten üstün olduğuna inanan bir ifade kazımişti. O asil görünüşün bir anda öfkeye dönüşebileceğini biliyordum. Bana Zbigniew'i, kocamı hatırlatıyordu.

Hemen başka bir kart çektim.

İkinci kartpostalı düşünürken acaba böyle davranmaya devam ederek o gecenin uykusunu riske atmasam mı diye düşündüm çünkü her yeni kart çaresizliğimi artırıyordu. Christopher Columbus'un çocukluğunun geçtiği evin resmine bakarken Cenova hakkındaki hislerimi hatırladım. Yıkık dökük ara sokaklarda kasvetli adamların ve kadınların yanından geçmiştım. Okul yolundaki çocuklar bile yavaş, ciddi adımlarla yürüyordu. Kaldığım oteldeki baştan aşağı siyah giyimli oda hizmetçisi de yüzünü benden kaçırıyor, başını kucağındaki çamaşırlara eğiyordu. Ama bir şeyler çevirdiğimi anladığını biliyordum. Valizimdeki eşyaları incelediğinden şüpheleniyordum. Fazladan getirdiğim siyah elbisem onu memnun etmezdi: Siyah giymek zorundaydı o hep zaten. Yoksul çok çalışsa, Allah bilir kaç boğaza bakan,

geceleri evdeki dağınık yataklara dönen bir kadın. Ona bir çift naylon çorap verdim. Bir şey demeden, kayıtsız bir yüzle elimden aldı. Kimsenin kayıtsızlığına tahammülüm yok.

Hizmetçinin gönlünü parfümle çelmeyi denedim; niyetimi hemen anladı: Yalnızdım. Dahası, onun üstü olabilmem için yeterli paraya, sınıfa ya da ne gerekiyorsa ona sahip olmadığımı hissediyordu. Ona İtalyanca, adını sordum ve kendi adımı söyledim. Ütülü temiz çarşafı, ütülü temiz çarşafı değiştirerek yatağı yapmaya devam etti ve başını hiç kaldırmadı. Köşede bir koltukta ayaklarımı uzatmış oturmama rağmen ayak altında olduğumu hissettim. Banyoda halihazırda incecik bir dilim halinde kalmış sabun kendi birikintisinin içinde duruyordu. Kendi kendime, bağımsız olduğunu göstermek için kendine doğru düzgün, kokulu bir sabun almaya bile cesaretin yok, dedim. Bu akşam otel sabunundan kalanı kullanabilmek için uğraşacaksın, elinden geldiğince köpürtmeye çalışacaksın, havluları alıp yerine yenilerini koymadıkları için ellerini kullanarak yıkanacaksın. Bide için ufak bir bez parçası bıraktılar. Daha fazlasını hak etmiyorsun çünkü otorite eksikliğinin zavallı kızı senin hakkın olan sabunları çalması için cesaretlendiriyor. Neden hakkını aramıyorsun, payına düşeni talep etmiyorsun? Böyle yapsam ikimiz de kendimize daha çok saygı duyardık. Bunun yerine okuyormuş gibi yapıyorum.

Coenraad'ın ziyaretinden sonraki sabah aynı hizmetçi odamızda sallana sallana işini yapıyordu. Kırıksık, lekeli çarşafı değiştirirken gülümsüyor, arada başını kaldırıp bakıyordu. Şimdi birden etrafa bilgi saçar olmuştu. Ona karşılık vermedim çünkü bir şey görmeden pencerede duruyor, önceki gece yaşanan sevgi sözcüklerinin yankısından başka hiçbir şey duymuyordum. Kadın beni bir koltuğa doğru götürüp çok yumuşak bir hareketle oturttu. Sonra da odadan, kucağındaki çarşafarla geri geri yürüyerek çıktı. Banyoda paketli iki sabun, iki lif ve dört büyük havlu vardı. Çok geç. Bütün sıvıları, kokuları üzerimde tutmak istiyordum. Bir daha asla yıkanmak istemiyordum.

Gecenin son kartpostalı Hong Kong'daki Aberdeen Limanı'ndandı ve ateş kırmızısı limandaki yelkenli jong teknelerini, altı düz sampan kayıklarını ve iki restoranı süzülüyorlarmış gibi gösteriyordu. Ufak tefek, zayıf, yaşsız bir kadının idare ettiği bir sampanla beş dakikalık bir yolculuğa vaktim olduğunu hatırlıyorum; kadın suda kendine açtığı alana konsantre olmuş, küçük çocukları bir köşede birbirlerine sokulmuşlardı, dolayısıyla bir kez daha üç çift gözün suçlayan bakışlarına karşılık vermek zorunda kalmıştım. Kısa süren bir deneyim olmasına rağmen bütün yaşamlarını küçük, üstü açık bir kayıkta geçiren insanlar hakkında epeyce çok şey bildiğimi düşünüyorum. Kaldığımız otelin on birinci katından sorumlu genç adam da bir jongda doğup büyümüş. Asansörlerin karşısındaki küçük üssünde çay içtiğimiz boş öğleden sonralarda bana bir sürü hikâye anlatmıştı.

Hong Kong Hilton'da Coenraad'ın hayatında daha sağlam bir yer kazanmak için bir girişimde daha bulundum. Bir gece limana yüksekten bakan büyük pencerenin önünde kol kola duruyor, feribotların, buharlı gemilerin kırmızı, yeşil, beyaz ışıklarını ve Amerikan Donanması'nın Yedinci Filosu'nu izliyorduk. Özellikle Zbigniew'in ahırdan döndüğü, kırbacını şöminenin yanına asıp o haftanın gazeteleriyle oturduğu pazar günlerini düşünüyordum. Bütün o yıllar boyunca, her ama her pazar günü yaşadıklarımı hatırlamak tüylerimi ürpertti. Sevgilime orada, o anda, o pencerenin önünde Boston'a taşınmaya hazır olduğumu söyledim. Belki, bir gün... o ve ben... acaba biz?.. Dönüp avuçlarını göğsünde birleştirerek kısık gözleriyle baktı bana. Öne eğildi.

— Bir buluşma on ayrılığa bedeldir derler. Ama bir ayrılığın sonuçları on buluşmadan büyüktür. Çünkü eğer âşıklar düzenli olarak bir araya geliyorlarsa buluşmalar ve ayrılıklar markete gidip gelmek gibi olur.

Neyse ki kaçamak cevapları kabul edebiliyorum. Yoksa bitmeyen karşılıklı suçlamalar ve reddedişler, reddedişler ve suçlamalardan ibaret bir tenis maçında kalakalırdık. Yine de be-

nim bakış açımdan görebilmesini isterdim. Düz bir *evet* ya da *hayır*. Yorumlamak zorunda kalmaktan yoruldu. Ama bir iç-güdü beni ültimatoma vermekten alıkoyuyor. Yenilgilerim daha fazlasına çanak tutamayacağım kadar çok zaten. Muhtemelen şöyle dedim:

— Güzel bir evde oturuyorum, biliyorsun. Evim Toronto'nun iyi bir yerinde. Düzensizlikten nefret ediyorum. Evden her ayrılışımda çekmeceleri temizleyip düzenliyorum. Çamaşırlar yıkanıyor, çiçeklere su veriliyor. Giderken evi iyi bir halde bırakıyorum. Bir şeyleri düzenlemeyi özlüyorum.

Muhtemelen şöyle cevapladı:

— Benim işim tehlikeli ama Ajans'ta yirmi yıl çalıştıktan sonra iyi bir emekliliğin oluyor. Sanırım emekli olduktan sonra golf oynamaya başlayacağım. Çocuklar evden ayrılmış olacak, herhalde yalnız kalırım ama torunlar olur. Bunu sabırsızlıkla bekliyorum. Söylemiş miydim, Elfrida Haziran'da evleniyor, mezuniyetinden bir hafta sonra.

Birden bir kapı çarpıyor ve on bir yaşında oluyorum. Aylardan şubat, soğukta, yağmurda duruyorum. Ev sahibesi kapıda durmuş, Artık burada yaşamıyorsun, git anneni bul, diyor. Sonra da kapıyı çarpıp kapatıyor.

Coenraad'la ikimiz sabırsızlıkla o kadar hızlı soyunmuştuk ki, kıyafetlerimiz odanın dört bir yanına saçılmıştı. Ortalığı toplamaya başladım. Bir çift ayakkabıyı yatağın altına koydum, gri gömlek ve mavi blazer ceketten oluşan İngiliz kostümünü astım. Melon şapkasını şifonyerin üstüne koydum. Tekrar düzen sağlanana kadar katladım, astım, topladım. Ancak o zaman o otel odasındaki zevklere geri dönebildim.

Ancak Coenraad'ın tutkulu sarılmalarına, öpüşlerine, tatlı sözlerine, her şeye rağmen aklım odadaki eşyalara takılıp kalmıştı. Şifonyerlerin ceviz kaplamalarına, televizyon camındaki ışık noktasına, tepedeki İsveç yapımı küreye ve odaya stratejik olarak yerleştirilmiş farklı boyutlardaki beş krom lambaya baki-

yordum. Karşıdaki duvarda Coenraad'ın vücudu üzerimde hareket ettikçe bir görünüp bir kaybolan, pirinç kâğıdına yapılmış üç resim vardı: yağmurda nilüfer çiçekleri, karlı bir dalda iki küçük kuş ve bir bambu ormanı. Dekor Batı ve Doğu'nun ilginç bir birleşimiydi; ya da Auden'ın şiir için söylediği gibi, sanki uzlaşmaz unsurlar bir araya gelmişti. Tam çelişki olgusu üstüne aklıma gelenleri söyleyecektim ki felsefe yapmamın Coenraad'ın ereksiyonunu kaybetmesine neden olduğunu hatırladım. Hareketsiz yattım. Kısa bir süre sonra sol yanıma dönmekte özgürdüm. Pencereden sessiz yıldızlar görünüyordu.

Elimde kartpostalla uyuyakalmış olmalıyım, gece yüzüme değen sivri kenarıyla uyandım. Sabah, onları hatırlayamasam da gördüğüm rüyaların tatmin edici olduğunu biliyordum. Bulanık düşüncelerle, kendimden memnun bir halde uyandım. Ben böyleydim. Coenraad böyleydi. Her şey olması gerektiği gibiydi. Odadan ayrılmak üzereyken bu kesinlik ortadan kalktı. Dikkatlice çıkmadan önce çantamın içindekileri şifonyerin üstüne boşalttım. Tek tek her şeyi alıp güvenli bir şekilde fermuarlı çantaya geri koydum: adımın Lola Montez olduğunu ve 11 Mayıs 1925'te Amerika Birleşik Devletleri'nde, New York eyaletinde, New York şehrinde doğduğumu söyleyen ve üç yıl önce çekilmiş, hâlâ bana yeteri kadar benzeyen bir fotoğrafımı içeren pasaportum (sahte); sekiz ay daha süresi olan uluslararası kredi kartım; çeşitli Amerikan doları değerlerinde seyahat çeklerim. Kolayca erişilebilen orta cebe bir tarak, el aynası ve ruj, diş fırçası, bir paket kâğıt mendil, sakız, yedek çorap ve kahvaltıda incelemek üzere otelden aldığım *Key to Toronto* dergisini koydum. Dış cebe botanik yazısını yerleştirdim. Bu bölümde ayrıca bir kalem ve not defteri vardı; defterin ilk sayfasında bir mektubun girişi yazıyordu. *Sevgili çocuklarım*.

Ne yazacağıma karar verdiğimde mektuba devam edecektim. Bir şey söylemek lazımdı. Annelerinden haber almaya hakları vardı. Eğer doğru kelimeleri kullanabilirsem mektup onları bütün suç bende olsa da her zaman hissedecekleri suçluluk duygusundan kurtarabilirdi. Dıştaki cebin derinlerine gizlenmiş küçük, fermuarlı bölmede onlar küçükken, ben de son derece azimliyken çekilmiş fotoğraflarını saklıyordum.

Bu gizli bölmede bir de New York *Herald Tribune*'ün geçen baharda çıkan Paris edisyonundan, kat yerlerindeki mürekkebi silinmiş bir kupür vardı. Haberde Cumhurbaşkanı de Gaulle tarafından kendisine bir nişan verilen Coenraad görölüyordu. Cumhurbaşkanı sevgilimden bir kafa boyu uzundu ama o cesur ifadesiyle, de Gaulle'ün sağ omzunun üstünden bakarken Coenraad ona bir madalya takan adamla aynı boydaymış gibi görünüyordu. Cumhurbaşkanı hariç herkesten uzun olan iki genç delikanlıyla bir genç kızın Coenraad'ın çocukları olduğunu düşünüyordum, yanındaki asil kadın da karısı olmalıydı. Coenraad'ın karısı, ufak tefek, saçları gür, ayak bilekleri ince. Coenraad bu resmin bende olduğunu bilseydi ortadan kaldırmamı talep ederdi çünkü beni ona bağlayacak herhangi bir kanıt olmaması gerekiyor.

Çıkmadan önce neye geri dönmem gerektiğini hatırlamak için odaya baktım. Küçük oda iyi düzenlemişti, fazla kalabalık olmadan her şeyi içeriyordu: çift kişilik bir yatak, iki koltuk, iki komodin, büyük bir şifonyer ve üç lamba. Bir köşeyi dolduran televizyon tam girişin karşısına yerleştirilmişti, böylece içeri girince ilk onu görüyordunuz. Yatakta uzanırken rahatça izlenebiliyordu. Fark edilmeden girip çıkabileceğim böyle bir otel odasında yaşamayı düşündüm ama soluk hardal sarısı ve zeytin yeşili perdeler, onlarla uyumlu yatak örtüsü ve tüylü halının hep değişmesi gerekirdi. Diğer yandan, insan böyle düzenlemeleri düşünmeye başlayınca başka memnuniyetsizlikler kendini göstermeye başlar ve o zaman o insan artık orada yaşamak iste-

mez. Yüksek, eski moda pencere sanki küçük altıgenlerden oluşan bir ağ tarafından bir arada tutuluyormuş gibi görünüyordu ve iki gökdelene, CN Kulesi'ne ve gölün bir kısmına bakıyordu.

Sabah bu saatlerde bütün otellerde otomatik asansörler her katta durup gri takım elbise ve beyaz gömlek giymiş, mavi ya da vişneçürüğü kravat takmış, losyon ve briyantın konan, evrak çantalarını sıkı sıkı tutan, birbirlerini ve beni sıkıştıran erkekleri alır.

- Bu akşam o seksi şarkıcı çıkıyor yine, gidelim mi?
- Yok ya. Kadın numaracının teki.
- Herkesin biraz numara yapması gerek.
- İşte onunkini gördüm ben.

Sonra, lobiye inmeden hemen önce, baştan beri belirgin bir öfke taşıyan yüzlerindeki ifade değişir – asansör durmadan birkaç saniye önce başları öne eğilir, ayakları kıpırdanmaya başlar. Şimdi, burada, saat sabah 8'de King Edward'da on dördüncü kattan giriş kata kadar yalnızdım. Lobi, kahverengi takım elbise-li, büyük bir deri koltuğa oturmuş elindeki puroya bakan, puroyu yavaş ve düzenli hareketlerle ağzına götüren bir adam dışındaydı boştu. Coenraad asla sigara içmez, iş için bile olsa.

Bu saatte işe giden ya da gece vardiyasından evlerine dönen insanlarla dolu caddeye çıkmak rahatlatıyordu beni. Devasa kamyonların egzoz dumanlarının saldırısına uğramak bile rahatlatıcıydı. O'Keefe Centre'ın önündeki kaldırımdaki gişede durup oyun ve konser afişlerini okudum, tanımadığım aktörlerin, müzisyenlerin fotoğraflarına baktım. Ben sadece sinemaya giderim, orada istediğimde karanlığa gömülebilirim. Union İstasyonu'nun dışında, savaş zamanı on altı yaşındayken, cumartesi pazarları ve tatil günlerinde insanların gözü yaşlı ayrılıklarını ve kavuşmalarını izlediğimi hatırladım. Özellikle de çocukları hatırladım. Bir ebeveynin yanında sallanıp durur, gözleri korkuyla dolu olurdu. Çocuklar valizlerle gurur duyuyor gibi yapar, onlara göz kulak olacaklarını söylerlerdi, çünkü sahip olduğu şeyler her ne-

redeyse insanın evinin orası olduğuna dair bir sezgileri vardı; valizlerin yakınında durdukları sürece geride bırakılmayacaklarına inanırlardı. Ŗu andaki yalnızlığımı düşününce gençliğimdeki gibi gözlerim doldu; Ŗimdi de, o zamanki gibi, olmayan bir sevgiliye duyulan özlemin gözyaşlarıydı bunlar.

Tam o anda Coenraad'ın mesajının ne olduğunu anladım: Caddenin adı Elm'di* ve botanik yazısının sayfa sayısı olan dört de binanın numarasını kastediyordu; dört, kırk ya da dört yüz numara olabilir. Birden endişemin yerini açlığın neden olduğu bir sancı aldı. Yolun karşısında Royal York Oteli vardı ve büyük binaların önünde hayranlıkla durduğum günlerdeki kadar heybetli görünüyordu. Yoğun trafik yüzünden geniş bulvarı zorlukla geçtim; bir ara iki yanımdan arabalar ve taksiler akarken hayali bir güvenlik adasında durdum.

GeçmiŖe gitmenin geçmiŖ korkuları da hatırlattığını hemen anladım. Bir sürü aydınlatmanın ve koyu renk ahşabın bulunduğu, kanepelerin ve koltukların altında koyu kırmızı bir halının serili olduğu bu büyük, sessiz lobiye terk etmemin isteneceğini düşündüm. Sonra uzun resepsiyon masasının bir ucundaki pano dikkatimi çekti. Panoda yazan sıralı sayılar herhalde oda numaralarıydı ve bazılarının üstünde hızlıca yanıp sönen küçük ışıklar vardı. Anahtar bölmelerinde de aynı numaralar yanıyordu. Böylece insan bir bakışta mesaj ya da mektup var mı yok mu, görebiliyordu. İlk defa mekanik bir Ŗeyi kiŖisel bir alakaya yeğledim. Ellerimi önümde kavuŖturup günler boyunca, günde birkaç defa umursamaz bir resepsiyon görevlisinin karşısına geçip Coenraad'dan haber var mı diye sormanın utancı – böyle bir aŖađılanma ortadan kalkacaktı böylece.

Burada, diğer her yerde olduğu gibi, zenginlik, mevki ya da en azından saygınlık olarak kabul edilen Ŗeyleri açıkça göstermediğim sürece herkesin doğrudan ya da dolaylı incelemesine

maruz kalıyordum. Üste çıkmanın zamanı değildi. Kafe nerede, diye sordum. Burada da diğer her yerde olduğu gibi, Aşağı inmелisiniz, işaretleri takip edin, cevabını almakta bariz bir rahatlama vardı. Alt kattaki büyük hol tavandaki floresan ışıklarla parıl parıl aydınlatılmıştı, yerde de parlak mavi kareler içinde turuncu ve kırmızı daireler olan kullanışlı bir halı vardı. Bu, dünyanın her yerinde otellerdeki halıların turuncu, kırmızı ya da bu iki rengin bir kombinasyonu olduğu ve hep geometrik desenler kullanıldığı yönündeki teorimi doğruluyordu. Kafedeki duvar kâğıdı zeminin kopyası gibiydi. Girişte yerde ayaklı bir tabela duruyordu: Lütfen Yer Gösterilmesini Bekleyin.

Benim gibi, düz siyah bir elbise giymiş, inci kolye takmış karşılama görevlisini takip ettim. Elindeki menüleri göğsünde sıkıca tutuyordu. Küçük kare masaların arasından geçip karşı duvara doğru ilerleyip sola dönerken peşinden gittim. Beni garson kızların etrafında dolandığı, çatal kaşık sesleri arasında bardaklara su doldurdukları ikmal istasyonunun yanında, en uçtaki masaya götürdüğünü fark ettim. Uzun süredir bir restorana yalnız gittiğimde mutfakın döner kapısının yanında ya da kirli tabak çanakların bulunduğu leğenlerin arkasında bir yere oturtulacağımdan şüpheleniyordum. Coenraad'le birlikte bir yemek salonuna girdiğimizdeyse parmaklar şaklatılır ve bizi iyi bir yere oturtmak için bir koşturmaca başlar. Karşılama görevlisi kirli tabaklarla dolu bir masanın önünde durdu; ketçabın içinde bir sigara söndürmüşlerdi. Peşinden gitmekten vazgeçtim ve geri çekildim. Bir nevi protesto ettiğimi anlamış olmalıydı çünkü birdenbire dönüp beni diğer tarafta, camın önünde bir masaya yönlendirdi. Kapıdaki tabelanın arkasındaki yerine dönmeden önce menülerden birini masaya koydu.

Önümde bir bardak su belirdi; daha ben menüyü okurken sağımdaki fincanı alıp sıcak kahve doldurdular. Mavi bir elbisenin üstüne beyaz önlük takmış birinin yanımda durduğunun farkındaydım; herhalde garsondu; kalemimi bir bloknotun ü-

tünde hazır tutuyordu ama ben sipariş vermekten tereddüt ediyordum. İşin doğrusu, orada olmamam gerektiğini hissediyordum. Kamusal alanlarda kahvaltı yapmakta uygunsuz bir şey vardı. Bir oda dolusu yabancıların ortasında yataktan kalkmak gibiydi. Gözlerimi menüden ayırmadan meyve suyu, yulaf ezmesi, domuz pastırması, yumurta, kızarmış ekmek, reçel ve kahveden oluşan Dört Numaralı Kahvaltı'yı sipariş ettim. Annem ileride seni ne beklerse beklesin iyi bir kahvaltı bunlarla baş etmeni sağlar, derdi. Her sabah, gözleri saatte, benim dikkatsizliğim karşısında sabırsızlanırdı; bir yandan daha çok yemem için ısrar eder bir yandan da işe gecikeceği için durmamı söylerdi. Siparişimi vermek için başımı kaldırıp bakınca garsonun saçı yapılı, üstü kolalı, beyaz ayakkabıları temiz olacak şekilde hazırlanmak ve bu saatte bana servis yapabilmek için çok erken, daha hava karanlıkken uyanmış olması gerektiğini düşündüm. Belki işe gelirken yolda kreşe bıraktığı bir çocuğu vardı. Hâlâ uyku halleriyle anneye çocuğu görebiliyordum, anne, yetismekte zorlanan küçük kızı çekiştiriyordu. Annesi kızı oradan oraya çekiştirirken otobüslere, metroya biniyorlardı. Ters istikamette bir dönüş yolculuğu da yapacaklar daha sonra. Kışın evlerine dönerlerken hava tekrar kararmış olacak, anne yorgun olduğundan çok hızlı yürümeyecek, çocuk bıcır bıcır konuşacak, anne dinlemeyecek, böylece dört yaşındaki kız için o sırada anlamlı olan her neyse sonsuza dek hafızasından silinecek, belki ancak bir anlamı yokmuş gibi gelen rüyalarda hatırlanacak.

Masa toplandığında sadece tekrar doldurulmasını istediğim kahve fincanı kaldı; ben de haritayı açtım. Sokak adları arkadaydı. Bir özgüven yitimi yaşadım. Adında karaağaç geçen sokakların hangilerinin yerini tespit etmeliydim? Sadece iki cadde olsa iyiydi, ama karaağaçlı çok şey vardı: vadi ve koru, tepe ve semt, meydan, banka, bulvar, dere, köşk, yol, sokak. Toplam yirmi altı tane saydım. Daha kesin bir konumu işaret eden bir ifade ya da cümle bulmak ümidiyle botanik yazısını çıkardım. Yazı-

da geçen tek yer adı Quebec'ti. Kökeni Montreal'in kuzeyindeki L'Assomption'a dayandığı için Quebec Karaağacı olarak bilinen yeni ırk sonunda Amerikan karaağacını yok edecek olan hastalığa diremiyor. Coenraad'ın beni Montreal yerine Toronto'ya göndererek yanılmış olabileceğini düşündüm. Ama onun Kanada coğrafyası hakkındaki bilgisinden şüphe etmek adamın kendisinden şüphe etmek demektir: Coenraad'ı Coenraad yapan işiydi ve işi de bir anlamda, küreseldi. Okuma, yorumlama ve bir çıkarım yapma konularında ondan daha üstün bir beceriye sahip olduğuma dair herhangi bir fikir bu bilimsel makalede ifade edilen çaresizlik karşısında silinip gitti. Sonra aşkın bilimle hiçbir alakası olmadığını hatırladım, ilk içgüdüm doğrudur. Haritada şehir merkezinde, Queen Caddesi'nin kuzeyinde, Yonge ve Bay caddelerinin arasında, yürüme mesafesinde bir Elm Caddesi vardı.

Kahvenin dibini içip haritayı toplarken bile Toronto'da Coenraad'ı nasıl bekleyebileceğimi düşünüyordum. Bu şehir benim için hafızanın patlayıcı maddeleriyle doluydu. Başka yerlerde sevgilimi bir dereceye kadar soğukkanlılıkla beklerim çünkü neyi beklediğimi bilirim. Herhangi bir yerde bekleyebilirim. Hareketsiz oturmayı, hareketsiz beklemeyi, sessiz kalmayı öğrendim. Yemek yerim, uyurum, sokaklarda dolaşırım. Beklerken zaman geçsin diye uzun yürüyüşlere çıkarım. Nerede olursam olayım hava almanın bana iyi geleceğini düşünerek çıkarım, ki bu Londra'da, Meksiko'da ya da Los Angeles'ta doğru değildir, yine de alışkanlık kuvvetlidir, ve bu gezintinin faydalı olacağına inanarak yürürüm. Harita kullanmam, kaybolmaktan korkmam. Düşünmeden farklı yerlere dönerim: Şuradan sağa dön, buradan sola dön. Dairesel yürümek konusunda bir beceri geliştirdim. Kaldırımlara in çık yapmanın tekdüzeliğinden kaçınmak için yaparım bunu.

Venedik'in bana sunduğu sonsuz dönüşlerin çoğu küçük kavisli köprülere çıkıyordu ve ben bu köprülerin tam ortasında durup iki taraftaki manzarayı izlerdim. Avrupa'daki şehirlerde,

bu şekilde anayollardan ayrılıp kendimi dar, arnavutkaldırımı sokaklarda bulurdum. Amerika'da yürürken şaşırtmacalar yapmak daha zor çünkü caddeler genellikle bir benzin istasyonuna ya da alışveriş merkezine çıkan basit bloklar halinde sıralanır. Ama pazar günleri yürüyüşe çıkmam; pazarlar beni umutsuzluğa sürükler. Müzeler açılana kadar otelde, odamda ya da lobi-de vakit geçiririm. Pazar aile günüdür. Pazar günleri karı koca ve çocuklar yürüyüşe çıkarlar, küçük kız babasının yanında yürür. Paris'te de karı kocaların yaşlanınca gezintiye çıktıklarını, kol kola yürüdüklerini, bir kafede dinlenip ağdalı pastalar yediklerini gözlemledim.

Başka şehirlerde saatlerce saraylarda, sanat galerilerinde, kütüphanelerde, müzelerde dolaşırım. Kamu binalarında kendimi evimde hissederim. Kanunen kapılarını belli günlerde, belli saatlerde açmak zorundadırlar. Kapıları eski de olsa, yeni de olsa, iyi yağlanmış menteşeleriyle sadece ufacık bir itmeye ya da hafifçe çekmeyle açılmak için hazır beklerler. Bir kere içeri girdikten sonra bütün sorumluluklarımdan kurtulurum: Benden sadece sigara içmemem, yerlere tükürmemem beklenir. Ağır havanın cazibesine ve ölülerin ince ikna gücüne kendimi bırakırım. Beni Gutenberg İncili'ni, *Guernica*'yı ya da 1132 civarından kalma, ahşap bir Japon azizi sevmeye davet ederler. Bir zevk uzmanı, bir sanat hamisi olurum. Gözlerim artık odaklanamamaya, zihnim artık bir tercihte bulunmamaya başlayınca oradan çıkma hakkını kazanırım.

Coenraad bekleme sanatını anlayamıyor. Genelde, yatakta omuzlarımız ve bacaklarımız iç içe otururken bana sorardı:

- Buraya ne zaman geldin?
- Üç gün önce.
- O zamandan beri ne yapıyorsun?
- Bekliyorum.
- Tamam ama, ne yaptın?
- Dedim ya, bekledim.

— Bir şeyler yapmış olmalısın – yedin, uyudun, duş aldın. Başka?

— Louvre'a kadar yürüdüm. Trenle Versailles'a gittim.

Conread'ın onu beklemenin ne kadar faaliyet gerektirdiğinden haberi yok.

Beklemek büyük bir enerji gerektiriyor. Her ne kadar sessiz biri olsam da sanki sürekli uzaktaki bir noktaya doğru koşuyormuşum, nefes nefese kalmışım gibi hissediyorum. Bütün varlığım gerginlikle, karşıma çıkacağı ânı bekliyor. Zaman durmuş gibi; bensiz akıyor. Ve sonra, onu görünce, bir anda beklemek bitiyor: Saatler hızla tıkırdamaya başlıyor, akreple yelkovan tekrar kapıdan çıkıp gideceği âna doğru koşarak ilerliyor. Ve sonra, kapı arkasından kapandığı anda, tekrar yalnız kaldığım anda, yanımdaki boş yastığı gördüğümde yeniden onunla beraber olmak için hissettiğim o yakıcı özlem başlıyor. Günlerim hasretle başlayıp hasretle bitiyor. Coenraad'a gelince, bir defasında, tehlike altındayken kendi kendine, eğer buradan canlı çıkarsam bir daha asla onun gitmesine izin vermeyeceğim, dediğini söylemişti. Ama tabii ki verdi. Tekrar tekrar. Yine de ben beklemeye alıştım. O kadar da kötü değil: Hep iple çektiğim bir şey var.

Kasvetli bir sabah olmasına rağmen kül rengi gökyüzünün altında aceleyle işlerine giden insanlar bana ilham verici gelen bir heves ve direnç sergiliyorlardı. Erkekler yeni tıraş olmuş, kadınların rujları bozulmamıştı, herkes temiz gömlekler, yeni bluzlar giymişti. Bir devinim onları binalara taşıyor, ilk kahve molasından sonraya kadar koruyamayacakları bir isteklilikle binaların içinde gözden kayboluyorlardı. Sabah onlardan bir saat erken gelen, akşam onlardan bir saat geç çıkan orta yaşlı işverenlerinde bir amaca yönelik kararlılık duygusu hâlâ mevcuttu. Tanıdık binaların önünden geçmeye başladığımda aklımda bu dü-

şünceler vardı. Doğu yakasında, yolun sağından yürüyerek Bay Caddesi'nden kuzeye gidiyordum. Yolun karşısında pek çok şey değişmişti. Yeni bir gökdelen yükseliyordu. King Caddesi'nin köşesindeki Kanada Pasifik Tren ve Vapur bürosu artık yoktu; savaştan hemen önce annemle oraya gidip Marsilya'ya giden Cunard gemisine bilet almıştık. Ben hatırlamadığım bir babayı görmeye yalnız gitmiştim. Ama Borsa binası hâlâ aynı yerdeydi. Güçlü kuvvetli, yiğit işçileri delerken, kazarken, vururken gösteren duvar resminin karşısında yine gülümsedim. Şimdi yanında kızarmış tavuk satan bir restoran vardı.

Birkaç adım daha atınca Bay Caddesi 335 numaradaki Herbert House'a geldim; yıllar önce ben de sabah bu saatlerde bu binaya girerdim. Burada, dokuzuncu katta her gün gün boyunca ve cumartesileri saat 1'e kadar adresleri yazardım. Girintili Art Deco girişi görünce o dönemdeki ruh halimi, geceleri yalnız kaldığımda üzerime çöken melankoliden pek de farksız olmayan sebepsiz mutsuzluğumu hatırladım. Durup Max'le tanıştığımız restoranın zemin kattaki penceresinden baktım ama şimdi bir berber olmuştu. Herbert House'daki masamdan yolun karşısındaki tabelayı görebiliyordum: Uzun bir tabelada, dikine *Savarin* yazıyordu. Max'in bir gece beni oraya yemeğe ve dansa götürmesinden sonra uzun saatler boyunca Savarin'in büyük, yuvarlak pencerelerini izlemiştim. Gece mavisine boyanmış bir kubbenin altında bütün gece dans eder gibi yaparak birbirimize sarılmıştık. Alçı tavan göbekleri, asma yaprakları ve çelenkleriyle, aynı tavanın altında, o kavisli pencerelerden birinin önünde, bir ay sonra bir öğlen Max'in annesinin misafiri olmuş-tum. Garson beni gündüz masalarla ve sandalyelerle dolu olan dans pistinden geçirerek yanına götürmüştü. Ferforje tırabzanların yanından, iki basamakla Max'in annesinin beklediği masaya çıkmıştık. Kadın bizi gülümseyerek karşılamış, adıyla hitap ettiği garsona teşekkür etmişti. Sırtı pencereye dönük oturuyordu; gür, kestane rengi saçları başının tepesinde toplanmış, sanki

bir hale gibi görünüyordu. Öğlenin bütün aydınlığı üzerime vuruyordu. Karşıdaki Herbert House'a bakıp dokuzuncu kata kadar saydım (lobi birinci kat sayılıyor muydu?) ve kendi ofisimin penceresinin hangisi olduğunu tahmin etmeye çalıştım – baştan dördüncü müydü yoksa beşinci mi? Yumuşak, beyaz bir ekmeği bıçakla ikiye bölmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Max'in annesi, müsaadenle, demiş ve küçük ekmeği parmaklarıyla kibarca bölüp bana geri vermişti. Tereyağı sertti, yumuşak ekmeğin üstüne parçalar halinde koymuştum. Oturduğum sandalye biraz büyüktü, yemeğime ulaşmak için öne doğru gelip sandalyenin ucunda oturmam gerekmişti. Hızlıca iki ekmeği katıksız, kırıntı bile bırakmadan yedim; nezaketine karşı minnettarlığımı göstermek istiyordum.

Max'in annesi bana savaştan, toplumsal sorunlardan, dostluktan, gençlikten bahsetti. Gençken sesim şimdikinden de az çıkardı, düşünüp yaptığım yorumlar gürültüde kaybolup gidiyordu. Max'in annesi yemeğiyle oynayıp durdu –körili karides istemişti– ama üç fincan sade kahve içti. Ben kenarlarında gül rengi çiçekler olan ince beyaz porselen tabağımın dibini sıyırdım. Yüzünü incelediğimde derin, düşünceli bakan gözlerinin oğlununkilerin aynısı olduğunu gördüm. İlk göz ağrım, diyerek gülümsedi Max'ten bahsederken; gülümsemesi de onunkinin aynısıydı, hatta büyük ön dişleri ve çok daha küçük olan ve renkleri uymayan diğer dişlerine kadar aynıydı. Benim (sevgili) Max'im (sevgili) büyüğü olduğunu gördüğüm o büyük anda – tam da ayaklarına kapanıp ona Anne diyebileceğim o anda, Maximilian'dan bahsetmeye başladı ve kelimeleri üstümde o ağır kapının çarpıp kapanması gibi büyük bir etki yaptı. Tam olarak neler dediğini şimdi aktaramam çünkü o kapının her kapanışında olayları daha az hatırlıyorum ama sanırım ana fikri şöyle bir şeydi: Maximilian'ın parlak bir geleceği var ve ben hiçbir şeyin ve hiç kimsenin onun yoluna çıkmasına izin veremeyeceğim, hele de senin gibi birinin, seninle ilişkiye girdiği için

gerçek bir aptal, âşık olduğunu sanıyor, bu yaşlarda öyle olur, seninle kişisel olarak bir derdim yok, seni tanımiyorum bile, tanımak gibi bir niyetim de yok, onun için tamamen yanlışsın, yanlış bir çevreden geliyorsun, annen bir fabrikada çalışıyor, baban olmayan adamlarla yaşıyor, mendilini ya da peçeteni ya da o ucuz çantanda ne varsa işte, onu kullan, atlatırsın, yine de onunla görüşmeyi planlıyorsan sana şimdiden söyleyeyim, buna engel olmak için her şeyi yapmaya hazırım, onu New York'taki dayısının yanına göndermek zorunda kalsam bile.

Max'i bir daha görmedim. Sığ bir suya atlayarak bir kayaya çarpıp boynunu kırmasının ardından dayısı tarafından tekerlekli sandalyeyle geri gönderilmesinden sonra bile onu görme me izin verilmedi.

Bu saatte artık Bay Caddesi, ofis çalışanlarının sonuncu dalgasıyla doluydu. Kalabalık tarafından sürüklenmek iyi gelmişti. Etrafımdaki, ancak kaygı ve aldırmazlığın bir karışımı olarak tarif edebileceğim yüzleri taklit eden bir ifade takındım. Önce Adelaide Caddesi'nde, sonra Richmond Caddesi'nde bir sürü olarak ışıklardan karşıya geçtik. Arabalar bizim kütlemiz karşısında herhangi bir yöne dönemiyorlardı. Queen Caddesi'nin köşesinde aniden esen rüzgâr beni gri taşların arasındaki boşluğa sığınmak zorunda bıraktı. Tam bu noktada bir zamanlar kapısı hiç açılmayan, kararmış camlarından içerisi görünmeyen bir rehinci vardı. Kimsenin görmediği iki bekâr erkek kardeşin bu sefil köşe dükkân için teklif edilen milyonları reddettiğini herkes bilirdi. Kardeşleri muhtemelen dışarı taşımak zorunda kalmışlardır. (Hamamböcekleri ve farelerle mücadelemizi kaybedip mühürlenmiş bir evden ayrılmak zorunda bırakıldığımızda annem, küçük sarayımdan ayrılmak istemiyorum diye çöller aramıştı.) Simpson Tower'da sığın-

diğim yerde yanıma kirli sakalı kırlaşmış, gözleri yarı kapalı, kendi kendine konuşan, sallanıp duran bir adam geldi. Büyük Buhran zamanı birinden para alıp sıcak bir tas çorba içmeye Child's'a giden dilencilerin hayaleti gibiydi. Birden yok olan önemli binalara takılıp neden bu eski caddelerde yürüdüğümü unuttuğumu fark ettim. Coenraad için gözümü –üçüncü gözümü– açık tutmayı ihmal etmişim. Yanımdaki adama baktım. Eğimli taşa yaslanmış uyukluyordu. Ona kendisini açık etmesi için fırsat vermek adına, gözümü ondan ayırmadan yavaşça Simpson Tower'dan uzaklaşıp kaldırımdaki kalabalığa yöneldim. Coenraad'ın girdiği kılıklar Güzel Sanatlar Balosu'ndaki sanatçılarınkı kadar çeşitli ve yaratıcıydı. Diğerleriyle birlikte, karşıya geçebilmek için bir kadın polisin düdüğü çalarak trafiği durdurmasını bekledim. Karşıya geçince dönüp baktım. Adam ortadan kaybolmuştu. Herhalde ısınmak için Simpson'a giren bir şarapçıydı.

Eaton'a girince hemen eldiven eşarp departmanına yöneldim. Herhangi bir departmanı gözüm kapalı bulabilirdim. Eskiden Eaton'a gitmek tatil gibiydi. Parlak ışıkların tadını çıkarır, paramız olsa alacağımız şeyleri incelerdik. Şimdi farklıydı: İstedğim herhangi bir eşarbu seçebilirdim. Ama o kadar özenli sunumlara rağmen istediğim hiçbir şey göremedim. Floresan lambalar altında sentetik kumaş parçaları ucuz ve adi görünüyordu. Tezgâhın arkasında duran zayıf, yaşlıca bir kadın yardım edebilir miyim, diye sordu ama verdiğim cevaba karşı ilgisiz olduğunu fark ettim. Gizli bir kameranın önünde para karşılığında rol yaptığını hissettim.

— Saf ipekten mavi bir eşarp istiyorum, bu tüvit kumaştaki maviden, dedim ona mantomun yakasını uzatarak.

— Elimizdeki her şey tezgâhta.

— Çekmecelere baksanız, eskiden çekmecelerde saklı duran özel şeyler satın alabilirdim burada.

— Elimizdeki her şey tezgâhta.

Bu anlamsız tekrarların nedeni monitörün ses kaydı da alması herhalde, diye düşündüm. Aynı zamanda göstermelik bir performans sergilemekten fazlasını yapmayacağını anladım. Tam arkamı dönüp gidecekken kulağımda bir ses duydum:

— Geçtiğimiz yılın ipekleri nerede?

Kolları uzun gelen lekeli yeşil bir ceket, nasıl durduğu belli olmayan bol bir pantolondan oluşan bir kostüm giymiş bir ser-seri duruyordu yanımda ve ona dönerken yüzüme doğru nefesini verip tekrar, Ah o geçmiş zamanın ipekleri... dedi. Doğrulup ceketinin bir düğmesini ilikledi. Sarhoş olmadığını fark ettim, nefesi tatlıydı. Asil bir havayla yanımda durdu. Her şey harikaydı: Şehirde bir şarapçı rolünde Coenraad! Gizli kamera tarafından izlendiğimden emin olduğumdan kimliğini açık etmemek için içime dolan sevinci belli etmeden tepki vermeye çalıştım. Beklenen hareketleri yaptım: İrkilmiş gibi davrandım, öfkeyle dudaklarımı sıktım. Tezgâhta duran elimi alıp dudaklarına götürdü. Eğilirken kirli, soluk kahverengi saçları elime değdi, kanlı gözleriyle bana bakıp göz kırptı. Kontak lens tasarımındaki muhteşem başarıyı hatırlattı bana. Tezgâhtar gizli kamerayı unutmuş, rahatsızlık yaratacağını düşündüğü durumu ortadan kaldırmak için tezgâhın arkasından koşarak gelmişti. Ait olduğu yere dönmesini işaret ettim.

— Bir şey yok, dedim. Viyana'da gelenektir. Erkekler bunu alışkanlıktan yapar. Nezaketi arzuyla karıştırmayın.

Müşteriler hayret içinde izlerken, bütün tezgâhtarların ve muhtemelen televizyonu seyreden kişinin şaşkın bakışları altında koluna girdim ve tezgâhların arasından geçip Queen Caddesi'ne çıktık.

Konuşmadan yürüdük. Halka açık yerlerde nadiren konuşuruz – o her zaman *qui vive** olması gerektiğinden, ben de onun varlığı karşısında nutkum tutulduğu için. Elm Caddesi ters ta-

rafta kalıyordu, yine de neden Yonge'den kuzeye gitmek yerine Queen'den batıya doğru yürüdüğümüzü sorgulamadım. Açıklama yapmak bizim için gereksizdi: Uyurken bile birbirimizi anlardık. Bay'e geldiğimizde eski belediye binası kulesine bakıp saatin on olduğunu gördüm. Bir iğne batmasından daha uzun sürmeyen o bakışla gözümün önünden görüntüler akmaya başladı. Yerde sabahki ayak izlerinin, ortasında gri bir yol açtığı kahverengi-gri muşamba serili yeşil koridorların; kapalı kapısındaki buzlu camda uçuşan iki kurdeleyle bağlanmış bir çiçek buketi deseni olan bir odanın dışındaki sert, meşe ağacından bankta geçen saatlerin görüntüleri. O kapıdaki tabelada çiçeklerin ortasında iki yatay çizgi halinde, siyah, düz harflerle Çocuk Mahkemesi yazıyordu. Belki bir tesadüftü ama annemin ağlayan yüzü gözümün önüne geldiği an Coenraad elimi tutup rahatlatıcı bir şekilde sıktı. Onu bana bakarken yakaladığımda acaba Montreal'de, kısa saçlarımı beğenmediğini söylediği zamandan beri saçlarımın ne kadar uzadığını fark etti mi diye düşündüm.

İleride, St. Patrick yakınında, aynı yolunmuş tavuklar A. Stork and Son'ın vitrininde tepe üstü asılı duruyordu belli ki. Küçük, kırmızı tuğla binanın mükemmel bir simetriye sahip olduğunu yeni fark ediyordum. Çatının birleştiği yerin hemen altına yerleştirilmiş bir taşın üstünde tarih yazıyordu: 1881. Şehrin bu eski bölgelerinin düzensiz gelişmesi yüzünden ikinci el mobilyalar, kıyafetler, çizgi romanlar, hatta ikinci el pornolar satan pek çok dükkân türemişti. Kirli bir pencerenin arkasında, kirli, gri pamuklu bir perdenin önünde, sinek ölüleriyle dolu bir kartona basılmış *Madam Olga*, *Çingene Falcı* yazan bir levha duruyordu. Altta, daha küçük harflerle şunlar yazıyordu: Geçmiş, Bugünü ve Geleceği anlatır. Gönül ferahlığı mı istiyorsunuz? Aşkta, evlilikte, işte şansınız yaver gitmiyor mu? Madam Olga'ya gelin. Sizi bütün kötü güçlerden ve talihsizliklerden kurtaracak. Coenraad durdu. Bir an içeri gidip falımıza baktıracağımızı sandım. Her ne kadar kendi hayatını amansız Ajans'ın emirleri be-

lirlese de, Coenraad birbirimize aşkımızın kaderimizde yazılı olduğuna inanırdı. Bense geleceğimi önceden öğrenmeye hevesliydim. Ama Madam Olga'nınkinin yanındaki kapıdan girdik. Coenraad dik bir merdivenden çıkmaya başladığında durakladım. Ayakkabılarının topukları aşınmıştı. Kambur yürüyordu, kafası öne eğilmiş sırtından ileri uzanıyordu. Bir defa sendeledi. Herhalde rolden çıkmıyordu; sevgilim temkinlidir ve hep dimdik yürür. Demirden bir yangın kapısını açıp geçmemi bekledi. Aydınlık bir atölyeye girdik. Sıra sıra dizilmiş kadınların koyu renk başları vızır vızır çalışan dikiş makinelerine eğilmişti. İki yanımızda üstleri parlak renkli ipek kumaş toplarıyla dolu uzun masalar vardı.

İçeri girdiğimizde kapıya en yakın yerde duran genç kadın makinesini durdurdu, başını bizi gördüğünü belli edecek şekilde kaldırdı, kalkıp masaların arasındaki dar koridordan geçerek arka tarafa gitti ve kontrplak bir perdedeki kontrplak kapıyı açtı. Çok kısa bir süre sonra arkasında uzun boylu bir adamla geri çıktı; kadının zindeliğinin ve gençliğinin aksine adamın griliği bulanıktı: Saçları, yüzü, üstündeki takım elbise o kadar ruhani bir etki yaratıyordu ki konuştuğunu duyunca şaşırdım. Coenraad'a anlamadığım bir dilde bir şeyler söyledi. Bazen çalışırken benim de küçük bir rol oynamama izin veren Coenraad'a güvendiğim için hareketsiz durup bekledim. Coenraad İngilizce şöyle dedi:

— İşte burada. Birazdan geri gelirim.

Sonra Coenraad olduğunu düşündüğüm adam ayakkabısının eskimiş topuklarını birleştirdi, elimi tekrar dudaklarına götürdü ve,

— Sevgili hanımefendi, sizinle tanışmak çok hoştu. Burada aradığınız şeyi bulacaksınız, dedi.

Bu adamın kibarlığına aldandığım açıktı. Her zaman umutla gerçekleri karıştıran bir çocuk muyum ben, diye düşündüm. Demir kapı otomatik olarak arkamdan kapandı.

— Şimdi, dedi atölyenin sahibi ya da her kimse, kontrplaktan uzun bir masanın üstündeki ipekleri göstererek, bu kumaşlara bir bakın, istediğiniz şekilde yapabiliriz: kare, dikdörtgen, üçgen, büyük, küçük. Şehirde bizden ucuzu yok.

— O adam kimdi? diye sordum. Hâlâ emin değildim.

— Laszlo mu? Hemşerimdir. Bana iş getirdiğinde karşılığını alır. Şimdi, kaç düzine? Nasıl bir iş? Butik mi, büyük mağaza mı, güzellik salonu mu? İki düzinenin üstündeki siparişlere ek indirim var.

— Bir hata olmuş. Ben sadece bir tane eşarp istiyorum, bu mantoya uygun, mavi bir tane.

— Laszlo asla hata yapmaz, hemşerimdir. Onu çok iyi tanırım. Hassas biridir. Bir alıcıyı hemen tanır. Fiyat karşılaştırıyordunuz, öyle mi? Başka yerde daha güzel ipekler bulamazsınız. Bunlar Fransız, uçakla Miquelon adasına geliyor, oradan da Montreal'e ulaşıyor, anlıyorsunuzdur ne demek istediğimi, sonra da başka bir hemşerim bana gönderiyor. Bu yüzden bu fiyatlara ipek eşarp satabiliyorum.

Makinelerin başında oturan kadınlar arada bir başlarını kaldırıp merakla bakıyordu. Birbirleriyle kısık sesle konuşuyorlardı ama belli ki makinelerin sesini bastırabiliyorlardı çünkü sık sık gülüşüyorlardı. Bir düzine floresan lambanın ışığında pırıldayan, gökkuşağı gibi ipeklerin olduğu bu odada kalmak istiyordum. Bana iş versinler, bir sosyal sigorta kaydım olsun, bu gülen kadınlara katılayım diye yalvarmak istiyordum. Dillerini öğrenip aralarına katılabilimişim gibi hissediyordum, sanki bir nesil önce ben de onlardan biriydim, bu bölgeyi tanıyordum, torbadaki peynirli *bagel*'ın üstüne dökülecek olan karton bardaktaki kahvenin nereden alınacağını biliyordum. Ama orada dururken tek yapabildiğim hareketlerimle onun sandığı kişi olmadığımı anlatmaktı. O zaman beni neredeyse iterek masaların arasından geçirip ofisine götürdü. Kapıyı kapatır kapatmaz iki eliyle bileklerimi kavradı ve bana zorla diz çöktürdü. Solgun

yanaklarında kırmızı lekeler belirdi; donuk sarı gözleri aydınlandı. Ben dizlerimin üstünde durup bekledim.

— Kimsin sen, seni kim gönderdi, beni nasıl buldun?

Yine aniden beni bıraktı. Bir sandalyeye çöktü, ellerini yanına bıraktı, yüzü tekrar soluklaştı.

— Şükürler olsun, sonunda yakalandım.

Dizlerimin üstünde, adamın dayanılmaz acısı karşısında elimden bir şey gelmeden durup bekledim. Hadi, dedim kendi kendime, bir an dur. Aşkımı arayışım yarım saat beklesin. Senin acı karşısında nasıl bir korkak olduğunu anladığında sen çoktan gitmiş olacaksın. Becerebilirsen onu sakinleştir. Sonuçlarını düşünme: Senin kim olduğunu düşünürse düşünsün, sen onun için bir yabancısın; ne olmuş olursa olsun, bunun seninle bir ilgisi yok, seni suçlayamazlar.

— Söyle bana, *Tatele*,* peşinde kim var, ne suç işledin?

— Hayaletler. Hayatta kalan kimse yok. Sadece ben varım, ben de yaşamak istemiyorum. Kimse yok, beni affedecek biri yok. Beni günahımla yüzleştirecek bir intikam meleğinin hayalini kuruyorum. Sadece ölüm beni bu kâbustan kurtarabilir.

Başımı kaldırırken niyetim ona ilgi ve anlayışla bakmaktı ama bakışlarım önümde tuttuğu eski, kırık bir fotoğrafa takıldı. Sonunun nasıl olacağını bildiği bakışlarından anlaşılan ufak tefek, esmer bir kadının resmiydi bu; bütün korku ortadan kaybolduktan, sadece ölümün kesinliği kaldıktan sonra gelen bu bakışı başka resimlerde de görmüştüm.

— Bir düşün, dedi adam, Almanların nasıl hatasız olduğunu; Kızıl Haç çalışanları Miriam'ın son fotoğrafını Varşova'da bir ofisteki dolapta bulduklarında onun bir zamanlar kimin karısı olduğunu hemen anlamışlar.

Bir el saçlarımı okşuyordu. Elinin başıma dokunmasıyla hareketsiz kaldığımı bilmesine imkân yoktu. Daha önce hiç kim-

* Yidiş dilinde *bağcı* anlamına gelir. *Tatele* Aron'la ilgili bir kızılderili alması hali. (ç.n.)

se yapmamıştı bunu. Ama tabii daha önce hiç dizlerimin üstüne çökmemiştim.

— Naziler gece yarısı geldiler. Ben yarı uyur durumda Miriam'ın yatağa dönmesini bekliyordum. Diğer odada çocuklara bakıyordu, üşütmüşlerdi, ateşleri çıkıyordu, Miriam da saatin alarmini kurmuş, her dört saatte bir kalkıp onlara aspirin veriyordu. Kapıya vurulduğunu ve Almanca bağırışları duyduğumda hiçbir şey düşünmedim. Demek istediğim, ailemi terk edip kaderleriyle baş başa bırakmaya karar verişime dair hiçbir şey hatırlamıyorum. Sana tek söyleyebileceğim, kendime tek söyleyebildiğim, vücudumun sanki kendi iradesi olduğuydu. Yatak odamızın penceresinden atladım. Koştum. Vücudum ormanda, o kadar iyi bildiği yerde güvende olduğunu anladıktan sonra, aklım, daha kötüsü hayal gücüm devreye girdi ve bu âna kadar da durmadı. Defalarca cesur, korkmuş Miriam'ı, uykuyla uyanıklık arasında, hastalıktan burunları akan Yankel'imi, küçük Shmuel'i alıp götürdüklerini gördüm. Miriam'ın parmak izini aldıklarını, damgaladıklarını, fotoğrafını çektiklerini, dosyasını hazırladıklarını ve gaz odasına gönderdiklerini gördüm. Gündüz gece Tanrı'ya dua ettim beni cezalandırması için ama o ruhumu cezalandırmak için kendi yolunu seçti. Zenginleştim. Parayı umursamıyorum ama biriktikçe birikiyor. Verebildiğim kadarını yetimlere, düşkünlere, hastalara veriyorum; kimseyi geri çevirmiyorum. Halkın önünde onurlandırdılar beni. Sonunda Tanrı bana acıdı. Gençliğimde bana ihanet eden bu beden yaşlılıkta cezalandırılıyor. Bu azametli kollar zayıf, bu hain bacaklar güçsüz. Bir gün yolda komaya girdim. İnsanlar sarhoş olduğumu düşünüp üstüme basıp geçtiler. Polis geldi, seve seve gittim onlarla; üniformalı adamların beni karıma ve oğullarıma kavuşturacak Naziler olduğunu düşündüm. Beni kampa götürmediler, bir hastaneye götürdüler; sanki hak ediyormuşum gibi baktılar bana. Şekerim var, midemde kanayan delikler var; anılarla sıkışan kalbim var. Her yeni hastalıkta Tanrı'ya sükrediyorum.

Başımı kaldırıp ona baktım, ellerini tuttum; gözlerini göğeye doğru kaldırdı.

— Sona geldiğimde yanımda ol diye gönderildin bana. Beni bağışlayacak olan sensin.

Aklımdan bir sürü cevap geçti. Yaptığı şeyin doğal ve insani olduğunu, anlaşılabilir olduğunu, bu nedenle de bağışlanabilir olduğunu söylemeye hazırdım; kimsenin günahlarını affetmesine ihtiyacı yoktu. Kendisini affetmesi ve unutmaya için yüreklen-dirmek istedim ama söyleyebileceklerimin bir işe yaramayacağı-nı biliyordum: Çektiği acının mantıkla alakası yoktu, ıstırabının kaynağını ben anlayamazdım: İçinde olduğu durumun akılla ala-kası yoktu. Kal, kal, diyordu, bağışlandığımı birinden duymalı-yım. Ama bana bakmıyordu; gözleri başka yerdeydi. Şimdi ge-ri dönüp düşündüğümde eğer bana arkasını dönmemiş olsaydı, duvara dönmeseydi belki kalırdım çünkü kederi sıkıntılarımin anlamsızlığını gösteriyordu. Ama beni bırakmıştı. Yüzünü duva-ra dönmüş ellerini ovuşturuyor, sallanarak dua ediyordu; boğazından sanki hiç nefes almıyormuş gibi çıkan Kadiş'i, ölümler için Aramice okunan duayı duydum; o tüyler ürperten ve gerekli iki kelimeyle *Yisgadal V'yiskadash** diye başlayan dua bir an net du-yuluyor, bir an mırıltıların arasında kayboluyordu. Öylece, ses-sizce, kısa bir süre adamın ölümlerle sohbetini izledim. Söyleyebi-leceğim bir şey yoktu. Oradan ayrılmalıydım.

Karanlık, dik merdivenlerden inerken adamın trajik yüzü gö-zümün önüne gelip duruyordu. Keşke yazabilseydim! Vaktim vardı; beklemekle geçecek saatleri pekâlâ yazmak için kullanabilirdim. Bir defter satın alırdım, sırtındaki spiralde de bir ka-lem tutardım. Coenraad'la birlikte olduğumuzda kelimelere ge-

rek yoktur ama ikimizin arasında çok anlamlı olabilen sessizlik ben yalnızken sinir bozucudur. Düşününce, benim hayal gücüm hep vardı. Onu eğlendirmek için hikâyeler sakladım, gerçekte yaşanmayan şeyleri uydurdum. Hayret ederdi: Böyle insanlarla nerede tanışıyorsun? Onlarla bir ilişkim olduğundan korkardı ama karakterlerimin çoğunun benim uydurmam olduğunu, kalanlara da yorum kattığımı anlamazdı. Hep eğlence olmaya çalışırdım. Coenraad gülerken ya da sevişirken aslında neşeli bir insan olduğunu açık ederdi.

Eğer yazabilseydim, nereden başlardım? Belki bir gazetede gördüğüm bir olayın etrafında bir hikâye örebilirdim. Burada, Dundas'ın köşesinde asma kilitle kapatılmış bir tel kafeste *Toronto Daily Star* gazetesi duruyordu. Soldaki, siyah bir bordürle ayrılmış sütunda şu başlık yazıyordu: *Cinayet mi İntihar mı?*

— Lewis B. Martindale, pazar gecesi eve geldiğinde karısını bir sandalyenin tepesine çıkmış ve boynuna bir ilmek geçirmiş halde buldu.

— Kendimi öldüreceğim, bana engel olamazsın, dedi kadın. Adam,

— Yardım edeyim, deyip kadının üstünde durduğu sandalyeyi tekmeledi.

— Hiç pişman olmadan onun ölmesini izledim, dedi sorguladıklarında.

Bir yazar, kadını bu çaresizliğe iten koşullar ve kocasının ilgisizliği üzerine kafa yorardı. Yok. Böyle bir haberi incelikle işlemek için gereken nesnellığe sahip olduğumu sanmıyorum.

Belki de kurmaca yazmayı denemeliyim. Bunu yaparsam dikkatli olmam gerekir: Yazının gücü o kadar büyük ki kendi hayal ettiğim şeye kendim inanma riskim var. Eğer yazdığım bir aşk hikâyesi olsaydı, kahramanı Coenraad olurdu. Bu da başka bir sorun: Coenraad hep farklı bir kılıkta olduğundan, onun gerçek biri olduğunu göstermek için, kurgusal anlamda tabii, temel özelliklerini anlatmam gerekecekti. Bunu yapmak istedi-

ğimden emin değildim. Başka birinin hikâyesini anlatabileceğimi düşünmenin bir anlamı yoktu, kendiminkini anlatmam gerekecekti. Bunun için de tamamen hafızama güvenmek zorundaydım.

Bütün bu yoğun isteklerimin ortasında hiçbir şeyi yazıya dökmeme izin verilmediğini fark ettim. Kural böyle. Aşk ilişkimizi ortaya çıkaracak hiçbir kâğıt, belge, mektup, not, defter ya da günlük olmamalı.

En azından bir cep kayıt cihazı taşımalıyım ki izlenimlerimi ve düşüncelerimi kaydedeyim. Ya da koğuştaki kulak misafiri olunan bunun gibi diyalogları...

— Nasıl böyle bir şey dersin!

— Ne... ne dedim ki?

— Vücudundaki bütün hücreler senin adını taşıyor, dedin.

— Bu doğru.

— Ses tonun aşağılayıcıydı. Ayrıca bir de...

— Tamam, tamam, ne dediğimi biliyorum. Sana söylüyorum, ne dediğimin bir önemi yok: Güller kötü kokar, kendimi öldüreceğim, o acımasız bir adam. Kelimelerle hiç işi yok onun; kendisini öven ilahi bir korodan başka bir şey duymaz.

— Sana karşı çok sabırlı.

— İlgisizlik çoğu zaman sabır sanılır.

— Her gece seni görmeye geliyor.

— Bütün o kayıtsızlığın yükü!

— Sağ omzu seğiriyor gibi geldi bana.

— Bana seğirmiyor.

Coenraad'dan hiçbir şey saklanamaz: Kasetler bulunurdu. Kasetlerimin masum bir eğlence, basit bir vakit geçirme aracı olacağına onu ikna edemezdim. Coenraad yanımda değilken konuşmak için ufak bir mikrofon edinme fikrini ilk defa New York'ta, Hamilton kasabasının dışındaki otoyolda bir motelde açtım. Dört gündür yalnızdım, motelden ayrılamıyordum. Etrafta dikenli tellerle çevrili yaban otlarıyla dolu araziler vardı.

Sadece otoyol vardı; görebildiklerim motelin neon ışıklı tabelası ve kapıların önüne park etmiş birkaç arabayla sınırlıydı. Finger Lakes bölgesi hakkındaki makaleyi içeren *Geographic* sayısı dışında okuyacak bir şey de yoktu. Bu hayal gücümü harekete geçirmiyordu. Coenraad eğer bir kayıt cihazı kullanırsam bir daha bana asla güvenemeyeceğini söyledi. İşte o sırada kendi kayıt cihazını çıkardı, gömleklerinin arasında küçük bir kaset buldu ve cihaza yerleştirdi. Bir kadının iç çekişlerini, sevişirken vücudun artık hazzını talep ettiği anlarda çıkardığı küçük çığlıklarını duydum.

— Kim, ben mi?

— Dinle...

— Hatırlamıyorum... ne zaman?

— İlk seferinde. Her seferinde.

— Ben olduğumu nereden bileyim?

— Sensin. Başka biriyle yatmıyorum.

Kırmızı ışıktaki durduğumda bir kumarbazın heyecanı sardı beni. Şanslıysam Coenraad beni Spadina Bulvarı'nda, dört blok ileri-deki Elm Place'de bekliyordur. Bu ihtimal bana göz kırpyordu. Kyoto'da küçük bir bahçenin kapısını açmak zorunda hissettiğim zamanı hatırladım. O bahçede, kapının bir tarafındaki üç basamak ve yeşil yosunlar diğer tarafındaki basamaklarla ve yeşil yosunlarla aynıydı. Yine de sanki macera beni bekliyormuş gibi kapıyı açıp diğer tarafa geçmiştim.

Elm Place şimdi bir direğin üstündeki beyaz, metal levhada, siyah harflerle İngilizce ve Çince olarak yazıyordu. Kocamın köşedeki ısılsıl Lucky Dragon'u daha önce aynı yerde bulunan İşçi

Emek Birliği'nden daha fazla beğenmeyeceğini düşündüm; birlik Zbigniew'in komünist devrimcilikle suçladığı yorgun insanların bezik oynadığı bir kaçış yeriydi ama bana kalırsa topluma karşı taşıdığı tek tehdit unsuru adındaki belli belirsiz laf kalabalığındaydı. İki blok aşağıda, Elm Place'in Kensington Bulvarı'yla kesiştiği köşede bir seferinde, dokuz yaşındayken Peter Pan'ın heykelini aramıştım. Boyalı yağmur borularıyla birbirinden ayrılan eski, dar evler hâlâ duruyordu ama eskiden kafur ve bal mumu kokan, düğünler ve cenazeler dışında hiçbir zaman kullanılmayan, bozulmamış salonlara el konmuş, buralar dükkâna çevrilmişti. Küçük bahçeleri yok olmuş, o alanı meyve sebze kasaları, turşu ve ringa balığı dolu fiçiler almıştı. Kalın kazaklar ve botlar giyen korumalar kaldırımlarda duruyordu. Sol ceplerine para koyup sağ ceplerinden para üstü verirlerken çıplak ellerinin soğuktan mosmor olduğunu gördüm.

Kırk numarada bir fırın vardı. Ekmekler ve poğaçalar muşamba kaplı, eğimli bir yere atılmış, pencerenin dış kenarında toplanmıştı. Kapıyı açtığımda bir zil şingırdadı; gereksiz bir çağrı: Tezgâhın arkasında halihazırda bekleyen bir kadın vardı zaten. Yüksek bir tabureye oturmuş cam tezgâha yayılmış bir gazetenin üzerine eğilmişti. Bir eli büyük, pirinç yazarkasanın üstünde duruyordu, diğeri de gazetenin köşesini tutmuş, çevirmek üzereydi. Benim orada olduğumu fark ettiğini göstermek için acele etmiyordu. Sonunda başını kaldırdı, bana şöyle bir bakıp, Geri dönmüşsün, dedi ve okumaya devam etti. Belki de beni tanıyordu, aynı yaşlardaydık ama yüzü benimkinden daha kırıksıktı, elleri çalışmaktan yıpranmıştı. Aynı dönemde Ryerson Devlet Okulu'nda okumuş bile olabilirdik.

Ufak dükkânı gezdim, seçmeye çalışıyormuş gibi yaparak yavaş yavaş soluk bir kırmızı kadife perdeyle ayrıldığını gördüğüm arkadaki kapıya yaklaştım. Kadının, bakışları gazeteden hiç ayrılmasa da beni tarttığını hissediyordum. Üzerimde onun-ki gibi suni ipekten, desenli bir elbiseyle, desenli, pamuklu bir

önlük olmasını isterdim. Siyah elbisemi, özel dikim tüvit mantomu giydiğime, inci kolyeyi taktığıma pişmandım. Eğer bu sokaklarda büyüdüyseniz, buraya pahalı parfümler sürüp başka bir sınıfın kıyafetlerini giyerek dönmek vatan hainliğinden fark-sız görülürdü. İnsanları kızdıran gitmek değildir: Sonuçta, göz-den uzak gönülden uzak. Ama bir kere gözden uzak olduktan sonra öyle kalmam gerekirdi. Yazılı olmayan bir kuraldı bu. Artık eve *gidemeyeceğiniz* gibi, eve *gelmemeliydiniz de*. Yavaş yavaş, yuvarlak küçük ekmeklere, sonra soğanlı poğaçalara baktım, tel sepetlerden çıkarıp âdet olduğu gibi elime alıp mıncıkladım, bazı-larını alıp bazı-larını geri bıraktım. Kadın seçtiklerimi birer birer koluyla kenara itti. Kafasını kaldırmadan, işimin ne zaman bittiğini anladı. Okumayı bıraktı, tezgâhın altından bir kesekâ-ğıdı çıkarıp ekmekleri içine atarken başını tasvip etmezmiş gi-bi sağa sola sallamaya devam etti. Seçtiklerimi mi beğenmemiş-ti? Bana bakmadan sordu:

— Başka bir şey var mı?

Arkasındaki raflar ekmek doluydu.

— Ne tür ekmekleriniz var?

— Beyaz, siyah, *challah* ekmeği*, kara Rus ekmeği, çavdar, duble çavdar, tohumlu, tohum-suz, Akdeniz ekmeği. Ne istiyor-sun?

— Kara Rus ekmeğinden bir çeyrek alayım.

Kadın arkasındaki rafa döndüğünde yüzünde ufak bir zafer ifadesi gördüm. İçimi görmüştü: Elimi açık etmiş-tim: Ancak ka-ra Rus ekmeğinin devasa boyutlarından haberdar olan biri kes-tirip bir parçasını istemeyi bilirdi. Uzun bıçağın üstüne abanıp ekmeğin kalın kabuğunu kesti. Numara yapmayı bıraktım.

— Bak, dedim, kocamı bulmam gerek. (Bunu anlardı.) Belki burada bir oda tutmuştur.

— Oda mı? Ne odası?

* Yahudilerin özellikle Sefer zamanında başka dinlerin şenliklerinde yedikleri mayalı ekmek.

— Yukarıda, ya da belki dükkânın arkasında?

— Yukarıda yalnız yaşayan yaşlı bir dul var; arka taraf da benim mutfagım ve yatak odam. (İçinde kahverengi bir kek olan bir kalıbı indirdi.) Güzel bir dilim ballı keke ne dersin?

— Taze mi?

— Bütün gün burada durup bayat kek satacak halim yok ya.

— Tamam, bir dilim alayım. Hepsini ayrı ayrı plastik torbalarda istiyorum.

— Plastiğin tanesi bir sent.

Her şeyi gazetenin üstüne boca etmek zorunda kaldı. Aldıklarını ayırmak, saymak ve toplamakla meşgulken ben çaktırmadan arkadaki perdeli kapıya doğru ilerledim. İçeriye görebildiğim kadarıyla yerde eski, desenli bir muşamba seriliydi, bir de deri oturağının içi dışına çıkmış, koyu renk ahşap bir iskemle vardı.

— Oradan hemen uzaklaş yoksa polis çağırırım!

Kadının tehdidi beni eğlendirmişti. Annem her pazar günü, öğlen yemeğinden sonra, günün geri kalanı önünde bomboş uzanırken polisi arardı. Polis annemin şikâyetlerini dinlerdi, sonra da ev sahibesinin ya da başka bir kiracının ya da o sırada birlikte yaşadığı adamın annem hakkındaki şikâyetlerini dinlerdi. Kimseyi tutuklamazlardı. Annem tepelerine müze-lik beddualar yağdırırdı. Kadın şimdi tezgâhın arkasından çıkmış perdeyle aramda (tanıdık bir) öfkeyle duruyordu: bacakları ayırık, yumrukları havada, göbeği önde. Aynı anda perdenin altından çıkıveren küçük, gri bir kediye tekmeledi. İkimiz de harekete geçme sırasının bende olduğunu biliyorduk.

O sırada yazarkasayı gördüm, altın gibi parlasın diye yaldızla süslenmişti. Orada, tezgâhın bir ucunda eski pirinç kasaların kraliçesi duruyordu; yüksek, süslü, aynı anda hem kare hem yuvarlak, üstünde rakamlar, dolar ve sent işaretleri olan bir de tuş takımı vardı. Tekrar tekrar gördüğüm rüyasına dönmek isteyen, uyuyan biri gibi ona doğru çekildim. SATISSIZ yazan düğmeye

bastım. Çekmece hızla açıldı. İyi bir sabah geçirmişti. Elimi bütün bölmelere daldırdım. Önce sentler, sonra beş, on sentler, yirmi beşlikler, hepsini etrafa saçtım. Bozuklukların çoğu ayaklarının dibine düştü. Yazarkasaya zarar verme dürtüsü anlık bir şey değildi: Bu eylem içimde bir enstrümanın bir icracıyı beklediği gibi bekliyordu. Kedi perdenin altına geri kaçtı. Olanlar hakkında ne düşündüğünü görmek için kadına baktım. Duruşu değişmişti bence, saygı duyuyor gibiydi şimdi. Şimdi kâğıt paralar: konfeti gibi havada uçuşan bir dolarlık banknotlar, iki tane beşlik, iki tane onluk, bir tane de yirmilik. Keyiflenmişim.

— Nu*, tatmin oldun mu, dedi sessizce.

— Tam değil.

— Yeteri kadar şey yaptın, ekmeğini alıp git hadi.

— Arkada beni bekleyen biri var mı, söyle.

— Dedim ya... beni rahat bırak.

— Kendim görmek istiyorum.

Paraları toplayıp tek tek avucunda düzeltmeye başladı. Hiçbir şey demedi ama sessizliği şunları söyler gibiydi:

Senin ya da ekmek almaya gelen herhangi bir müşterinin mahremiyetimi koruyabildiğim tek alana girmesine izin vereceğim fikrine nereden kapıldın acaba, böyle ayrıcalıklar yapacak olsam bu işe daha ne kadar devam edebilirim sence? Ya çocuklarım, özel hayatı olmayan biri olsam nasıl bir anne olduğumu düşünürlerdi? Ya kocam, fabrikadan dönüp ne var ne yok diye sorduğunda bir sürü müşteri geldi ama kimse bir şey satın almadı, sadece arkaya geçtiler desem – sence böyle bir kadınla ne kadar evli kalırdı?

Ben de hayal kırıklığıyla şöyle cevaplayabilirdim:

Peki ya ben, bunca yolu, uçakla altı saat sadece ekmek için mi geldim sence? Ekmeği yiyeyim, ya sonra? Bunca derdin karşılığında elimde ne kalacak?

* Eee, evet, şimdi, gibi anlamlara gelen Yidiş kelime. (ç.11.)

Kadın dizlerinin üstünde bozuk paraları toplarken ben kasanın arkasında oturdum. Avucu dolduğunda kalktı, paraları bana getirdi sonra dönüp toplamaya devam etti. Bozuklukları ve banknotları doğru bölmelere koymaya özen gösterdim. Açık kasanın arkasında durmak hoşuma gitti. Sonra sözsüz bir anlaşmayla tezgâhın olmamız gereken taraflarına geçtik. Bana dostça gülümsedi.

— Dur, biraz daha kal, dedi. Gazetenin üstündeki kırıntıları eliyle süpürdü. Bugün gazetede inanamayacağın bir hikâye var.

Gazetenin başlığını gördüm, *Jewish Daily Forward*, yazıyordu, hiç değişmemişti.

— Söylesene, Isaac Bashevis Singer hâlâ *Forward*'a yazıyor mu, dedim gazetenin yabancısı olmadığımı göstermek için.

— Demek Yidiş okuyabiliyorsun!

— Yok, kitaplarını okumuştum.

— Otur, biraz otur diye ısrar etti.

Bu fırınlara gelen herkesin oturduğu yere oturdum – vitrinin iç tarafına, ama önce tek başına duran bir *bagel*'i kenara aldım. Yükseklik rahattı; ayaklarım yere dümdüz basıyordu. Dahası, burada, Elm Caddesi 40 numarada kalırsam Coenraad beni bulabilirdi. Kadın şaşkınlık ve merak içeren bir tonda okumaya başladı. Çevirisi şöyle:

Forward'ın editörüne ve okurlarına:

Ben yetmiş yaşında bir kadını, Tanrı'ya şükür sağlıklıyım, elli yıl önce geldiğim Buenos Aires'te yaşıyorum. Ne mutlu bana ki çocuklarım, torunlarım var. Torunlarım hikâyelerimi dinlemek için yalvarıyor, küçükken onların anne babasına da büyüdüğüm yer olan Polonya'yı, Arjantin'deki hayatımın başlangıcını anlatırdım. Her zaman hikâyelere on dokuzuncu doğum günümde ara verip yirmi birinci yaşımdan devam etmeye dikkat ederim. Aradaki dönemde yaşananlar kimseye, sevgili merhum eşime bile (huzur içinde yatsın) anlatmadığım karanlık bir sır. Yıllar boyunca ruhumun derinliklerine gömdüğüm şeyleri gizli

tuttum. Şimdi, ömrümün sonuna geldiğimde artık itiraf etmek zorundayım. Yaşlılık etkilerini gösterdikçe, bir gün gerçeği ağızımdan kaçıracağımdan korkuyorum. Bu yüzden size ve okurlarınıza yazıyorum, böylece dünya kalbime bu kadar ağır gelen yükü bilecek ama çocuklarım ve onların çocukları bu bilginin acısını çekmeyecekler.

Polonya'daki köyüm Radom'da olağanüstü bir Talmud alimi vardı ve çok istidatlı olduğu için talihli bir genç kız için pek iyi bir kısmet olduğu düşünülürdü. Kasabanın en zengin adamının büyük kızıyla evlenmesi bekleniyordu. Bir gün bu zeki, yakışıklı adam yağlı ringa almaya bizim dükkânımıza geldi. Daha on yedi yaşındaydım. Kollarımı sıvayıp fıçıya elimi sokarken çıplak koluma baktığını gördüm. Uzun sözün kısası, âşık olduk. Rezalet! Çeyizimde dört yastık yüzü vardı; en büyük kız olduğum için ileride bir gün annemin gümüş şamdanları da bana kalacaktı. Ama Avrom'un umurunda değildi, âşık olduğu insanla evlenmek isteyen modern bir adamdı. Evlendik. Geleceğimiz pek parlak görünmüyordu. Kocam Talmud'da ne yazıyorsa o kadarını biliyordu. Bizi nasıl geçindirecek, dul annemle üç küçük kız kardeşime bakmama nasıl destek olacaktı?

O sırada, Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce, pek çok genç erkek Amerika'ya gitmek üzere yola çıkıyordu. Ama bunun için sağlıklı olmak gerekiyordu ve Avrom değildi: Cığerlerinde lekeler vardı. Biz de onun yerine Zürih'e gittik, dağ havası ona iyi gelecekti. Sadece o da değil, İsviçre öyle ya da böyle değişiklik arayan herkese sığınacak bir liman sunuyordu – komünistlere, anarşistlere, dadaistlere. Avrom için mükemmel bir ortamdı. Üniversitede öğrenci oldu, ben de bir saat fabrikasında çalışmaya başladım. Temiz bir işti ama çalışma saatleri uzundu. Pazar günleri Avrom bana okuma yazma öğretmeye çalışıyordu ama ben öğrenemeyecek kadar yorgun oluyordum. Bazen onunla ve entelektüel arkadaşlarıyla konserlere, tiyatrolara gidiyordum. Bir akşam tiyatrodaki, onca yorgunluğa rağmen *Bir Bebek*

Evi adında bir oyuna kendimi kaptırdım. O gece uyku tutmadı. Nora o büyük, güzel evi nasıl terk edebilmişti? Çocuklarını nasıl hizmetçilere bırakabilmişti? Gecenin geri kalanında Avrom bana anlatmaya çalıştı. Özgür olmak zorundaydı, dedi. Benim gibi işe gitmek için mi? Yine de Avrom Nora'nın gitmesinin nedenlerini anlatırken dikkatle dinledim. Nora, bir birey olarak kendini ifade etmek zorundaydı. Daha sonra Zürihli kadınları izlemeye başladım. Saçlarını kesmişlerdi, kafelerde oturup sigara içiyorlar, akşamları yalnız başlarına dışarı çıkıyorlar, çok gülüyorlardı. Benim için sadece çok çalışmak, yanlış anlaşılmalara ve düşüklere vardı. On dokuzuncu doğum günümde ben de bir kapıyı çarptım. Boşanmadan sonra Kızıl Haç Polonya'daki ailemin yanına dönebilmem için bana para verdi.

Trende bana birinci mevkide bir kompartımandan yer verdiler. Zarif elleri, gür, siyah saçları olan hoş bir beyefendinin karşısına oturdum. Ne çok gençti ne de çok yaşlı. Çok kibardı, bana kahve ve bir kutu çikolata aldı. Tren güneşte parıltıyan göllerin yanından hızla geçerken, İsviçre Alpleri'nin muhteşem manzarasını geride bırakırken Polonya'da beni bekleyen zor hayat gözümün önüne geldi – yoksulluk ve ona eşlik eden pislik ve hastalıkla dolu bir hayat. Gözyaşlarına boğuldum. Karşımdaki adam benim için yapabileceği bir şey olup olmadığını sordu. Ona az önce okuduklarınızı anlattım. Beni anladı: O da bir tür gettoddan, Buenos Aires'te Hint kökenlilerin yaşadığı Santa Rosa gecekondu mahallesinden geliyordu. Yaşadığı zorlukları, başına gelen felaketleri anlattı. Artık zengin bir ihracatçı olmasına rağmen eski hayatını hiç unutmamıştı. Karısı gençken ölmüştü. Öksüz kalan iki kızından bahsetti. Hem de, çocukları için Avrupalı bir dadı aradığını söyledi. İş bana önerdi. Ama benim okumam yazmam yoktur dedim. Belli ki çok zekisin, İspanyolcayı çabucak öğrenirsin diye cevap verdi. Fransızca konuşuyorduk; Avrom'un kaldığımız odada bütün gece tartışan yoldaşlarından uykumda kapıldığım kadarıyla iyi kötü idare ediyordum. Hector'la

ikimizin aktarma yapmamız gereken Münih'e varmıştık. Yalnız başıma Varşova'ya gitmek yerine onunla Hamburg'a giden trene binmem için beni ikna etmesi zor olmamıştı.

Gemimiz Arjantin'e doğru ertesi gün yola çıkacağı için geceyi Hamburg'da geçirmemiz gerekti. *Vier Jareszeiten* adında, sık bir otelde kendime ait bir odada kaldım – banyosu Radom'daki evim kadardı. Öğleden sonra Elbe Nehri'nde, *Die Alte Liebe** adında bir teknede kısa bir gezintiye katıldık. Bu isim Hector'u şaşırtmış gibiydi; *die alte liebe*'nin zamanla sö-nüp biten bir aşkı değil insanın geçmişine ait bir aşkı anlattığını söylemişti; kayıp bir aşk, belki ilk aşk ya da insanın kalbine ömrünün sonuna kadar sahip olacak, karşılıksız bir aşk. Ona eski bir sevgilisini hatırlattığımı mı söylemek istiyor acaba diye düşündüm.

Hector transatlantik yolculuğu boyunca tam bir beyefendi-ydi. Kendime ait bir kamarada kaldım. Yemeklerde buluşup ilginç sohbetler ettik, birbirimize dünyanın farklı köşelerindeki hayatlarımızı anlattık. Her akşam şampanya içtik. Kısa sürede hissettirdiği coşkuya alıştım. Hector bir nezaket timsali olmaya devam ediyordu: Beni kamaramın kapısına kadar bırakıp *Buenas noches, señora* diye mırıldanarak elimi öpüyordu. Haya-tın dipsiz şampanyalardan ibaret olmadığını, çocuklarla çalış-maya başladığımda alacağım ücretle yiyeceklerimin muhtemelen türlü ve muhallebiden ibaret olacağını anlıyordum ama yine de gemide yolculuk havasına kaptırmıştım kendimi ve her anın tadını çıkarıyordum. Açık denizde geçirdiğimiz on iki gece boyunca yatağa mutlu girdim. Gururla, Hector'un bu kadar masrafa ve zahmete katlandığına göre benimle çalışmayı çok istediğini düşündüm. Gemimiz limana girmeden çok önce ona âşık olduğumu anlamıştım. Belki de, umuyordum, eski aşkını ben yeniden canlandıracaktım.

* (Alm.) Eski aşk. (e.n.)

Sevgili Okur, her ne kadar sonrasında dört dili iyi derecede öğrendiysem de sonra yaşananları anlatacak kelimeler hiçbir dilde yoktur. Limandan bir taksi bizi şehre götürdü. İki yanı ağaçlarla kaplı geniş bir caddeden geçip iki iri adamın açık tuttuğu demir bir kapıya geldik, daire şeklindeki yoldan geçtik. Işıl ışıl aydınlatılmış bir malikânenin önünde durduk. Geniş, taş merdivenden çıkarken Hector kolumdan tuttu. Ağır, koyu renk ahşap kapılar ardına kadar açıldı. Kendimi geniş, mermer bir antrede devasa, kristal bir avizenin altında buldum. Orada, Hector'un yanında dururken genç, sarışın beş kadın koşarak gelip aynı anda bağrıışarak ona sarıldılar, öptüler. Küçük kızları bunlar mıydı? Dönen merdivenden astarı kırmızı, siyah pelerinli bir adam iniyordu, sonra bir adam daha, bir adam daha... hepsi takım elbise ve siyah rugandan topuklu ayakkabılar giyiyordu.

Kadın gözlerinde yaşlarla başını gazeteden kaldırdı.

— Ah, katil adam...

— Sence kadını öldürecek mi?

— Hayır, hayır. Unuttun mu yoksa? Yidişte duygularını öldüren bir adam katille aynı şeydir. Öyle değil mi? Duygularımı öldürürsen beni öldürmüş olursun.

—İllüzyonun ölümü, dedim.

Beni duymazlıktan geldi. Hikâyeye devam etti.

Sevgili Okur, evinin rahatlığında, ailesinin koynunda bunları okuyan Sevgili Okur, artık başıma gelenleri tahmin etmişsinizdir. Bu hoş beyefendi, bu babacan Hector, bu doğruluk timsali, bir beyaz kadın tüccarıydı! Evet, gerçekten bir ihracatçıydı –randevu evi için sarışın kadınlar ihraç ediyordu! Ve ben, bir tür kölelikten kaçan ben, en korkunç kölelikle karşı karşıyaydım. Halihazırda yoksulluk ve hamilelik yüzünden hırpalanmış genç bedenim yabancılar tarafından talan edilecekti. Kaderin cilvesi işte! Kendimi bir adamın hizmetkârı olmaktan kurtarmıştım ama sonunda aşk yüzünden düştüğüm tuzakta, birçok adamın hizmetkârı olacağım bir hayata mahkûm olmuşum. Bayılma-

dan önce aklımdan geçen son düşünce anneme dairdi. Kendime geldiğimde büyük bir yatakta, saten örtülerin altında çınlıplak yatıyordum. Güzel mobilyalarla döşenmiş, her tarafta aynalar olan geniş bir odadaydım. Kapıya koştum – kilitliydi! Ağır, brokar perdeleri açtım – pencerelerde demir parmaklıklar vardı! Etrafta giysilerimden iz yoktu. Dolaplarda acayip şeyler duruyordu; daha çok tiyatro kostümüne benzeyen, eyerler ve kırbaçlar, şıngıllar ve stetoskoplar, zincirler ve ipler gibi türlü türlü tuhaf nesne vardı. İlerleyen günlerde, kaçtığım tanıdık acılara geri dönmek için neler vermezdim. Ringa ve gazyağı kokusunu nasıl özlemiştim. Bu sırada, aynı gece, şehre bir çingene kafilesinin de geldiğinden haberim yoktu. Hector'un evinin arkasındaki boş araziye kamp kurmuşlardı.

— Devam et n'olur, dedim, ne olmuş kadına, çingeneler kurtarmış mı onu?

— Hepsi bu kadar, gerisi bir hafta sonra.

— O zaman ben asla öğrenemeyeceğim...

— Ee, haftaya geri gel, demin söylediğimde ciddi değildim...

— Haftaya nerede olacağımı bilmiyorum...

Elektrikli bir alarmin aksine, kapıya asılı pirinçten bir çan sadece içeri girildiğini değil, müşterinin yaşını ve mizacını da ilan eder. Samimiyet ve beklenti içerdiğini hatırladığım kısa, canlı çınlamanın bu fırında yaşayan bir çocuğun içeri girdiğinin habercisi olduğundan emin olmak için dönüp bakmam gerekmiyordu. On yaşlarında bir oğlandı giren, kısa bir süre sonra arkasından daha küçük başka bir oğlan ve altı yaşlarında bir kız girdi; her birinin gelişini müjdeleyen çan sesi tiz bir çığlık gibiydi: Ben geldim! Ben geldim! Ben geldim! Anneleri kapının ilk hızlı açılışında kasadan ayrılmıştı; sırayla çocukların montlarını çıkartıyor, giysileri çıplak kolunun üstünde biriktiriyor, esmer kafaları okşayıp tekrar tekrar Islanmışsın! Islanmışsın! Islanmışsın! diyordu. Çocuklar yağmura yakalanmış olmalarına cesur bir aldırmazlıkla yaklaşıyorlardı. Büyüklük sırasına göre

her bir çocuk vişneçürüğü perdeyi açıp gözden kayboldu. An-neleri perdenin arkasına geçmeden önce bana şöyle dedi:

- Tekrar gel, hikâyeyi bitiririz.
- Bir daha hiç yolum bu tarafa düşmeyebilir.
- Sana kim engel oluyor ki?
- Âşık olduğum adam neredeyse benim de oraya gitmem gerek.
- Hikâyedeki kadın gibi.
- Hiç alakası yok, ben istediğimi yapmakta özgürüm.
- Öyle mi sanıyorsun?

Fırında yalnız kalınca aldıklarımı eski bir buzdolabının yanına, yere koydum: İnsanın ekmekten bile isteye vazgeçmesi çok zor bir karar. (Coenraad'ın bazen gösterdiğim evcimence davranış-lara karşı kayıtsızlığı yüzünden, evliliğin süsünün püsünün ro-mantik aşkın tabiatına aykırı olduğu sonucuna varmıştım. İki-miz birlikteyken ne bir çorap asılır ne bir gömlek ıslanır; ne su kaynar ne ekmeğe yağ sürülür.)

Tekrar Spadina'dayım, sağanağa yakalandım ama yağmur kar-sısında başımı eğmeden, yüz yıl önce Fort York'a doğru yürü-yen sömürgeci askerlerin yolundan ilerliyorum. Bu caddeyle il-gilenme nedenim tarih değildi. Etrafımda bir yere sığınmak için koşturan Çinliler, Portekizliler veya Batı Hint Adaları'ndan gel-diğini düşündüklerim de değildi ilgimin nedeni. Yüzlerindeki ifade bu caddeye geldiğimizde bizim yüzümüzdekiyle aynıydı: Geçmişten azade, şimdiki zamanın acısını çeken bir ifade. Ama gözleri sanki etraflarında, onlara görünen geleceği yansıtıyor gi-bi parlıyordu – dayanıklı kıyafetler, her şeyin bulunabildiği ma-

ğazalar ve otomobillerle dolu bir geleceği. Yağmurda bile, yeni gibi görünen dükkânların ve binaların sadece eskilerin önüne gelmiş cepheler olduğunu görebiliyordum: daha büyük pence-reler, parlak seramikler, taş işlemleri. Geçmişimin silinmediğini, sadece üstünün örtüldüğünü, farklı dillerde yeni isimler verildiğini hissettim.

Dundas Caddesi'ne gelmeden hemen önce karşı kaldırımda büyük bir tabela dikkatimi çekti: *Shopsy's*. Açlıktan midem kazınmasına rağmen içeri girmeyi beceremedim. Yutkunarak yürümeye devam ettim. Benim zamanımda burası ufak bir şarküteri-ydi. *Shopsy's*'in ana babasını hatırlıyordum. Sabahtan akşama kadar uzun beyaz önlükleriyle, solgun ve sabırlı, yüzleri buhardan nemli, benmari kazanlarının başında dururlardı. Çocuklara karşı istisnasız her zaman sevecendiler. Küçük, dar dükkânın arka tarafı Yidiş tiyatrosunun fuayesine giden bir koridora açılıyordu; izleyiciler antraktta sandviç, gazoz, şeker alabiliyorlardı. Bir defasında, sırf meraktan *Shopsy's*'den geçip karanlık fuayeye girdim, tiyatronun kapılarını açık bulunca da provayı izledim. Belli ki benden başka kimse kapıların provalar sırasında açık tutulduğunu bilmiyordu. Aktörlerle, aktrislerle tanıştım ve kavurmalı sandviç almaya gönderilme şerefine ulaştım – bahşiş olarak bir tane de bana ısmarladılar. Ah, o sandviç! Torontolu bir şair tarafından “kavurmalı madlen keki” diye tarif edilerek Proustyen bir seviyeye yüceltilmişti. O günden sonra, ne zaman bir sandviç ısırsam kendimi boş, karanlık bir tiyatrodan bulurum, oyuncular sahneye çıkar ve eski, uygunsuz aşkların, *dibuk*'ların, kadın ticaretinin, zalim kaderin birbirinden ayırdığı aşkların melodramlarını yaşıyorum.

O yaşlarda, bu kaldırımlarda, bunun gibi zalim kasım yağmurlarında annemi ararkenki halimin zihnimdeki resmi, böyle mutluluk anlarının hatırasından daha dirençliydi. O zamandan beri soğuk yağmurlarda dışarı çıkıp suyun ve gözyaşlarımın yüzümden akmasına izin vermek gibi bir alışkanlığım var. Tek

bir olayın bağımlılık yapmayacağını düşünebilirsiniz ama şok ve korku, o öğle sonrasındaki kadar dehşetliyse –hele de yılın aynı döneminde, günün aynı saatlerinde, aynı hava koşullarında hayatımın bağlı olduğu tek insanı da bulamazsam– o zaman ömrümün sonuna kadar korkunun getirdiği o tuhaf hazzı yeniden hissetmeyi arayıp duracağım.

Şimdi, Dundas Caddesi'nden yürürken ev sahibesinin kızıl saçları, geniş omuzları ve basık bir burnu olduğunu hatırlıyordum; bir de konunun akşam yemeğinden sonra çatıdaki odamıza gelip annemle yatakta oturmayı seven kocasıyla ilgili olduğunu. Bir gün, okuldan döndüğümde kadın kapının dışında, sokakta beni bekliyordu ve ben daha ilk basamağa adımımı attığımda bağırmaya başladı: Git buradan, sen de orospu anan da artık burada yaşamıyorsunuz! O kapı hep aklımda: Çarpılıp kapandığını duyuyorum, açmaya çalıştığımdaki ağırlığını hissediyorum; kilitli bir kapıyla karşı karşıya kaldığımda hissettiğim duygu hâlâ nefret. Sokaklarda dolaştım, köşeleri döndüm. Yılın bu zamanlarıydı; günün, herkesin telaşla içerilere girdiği saatleriydi. Işıkları yanan, çocukların gevezelik ettiğini, oyun oynadıklarını düşündüğüm evlerin önünden geçtim. Kısa bir süre sonra karanlık sokaklar işten eve dönen babalarla, çocuklarını çekiştirerek bir yerlerden getiren annelerle doldu. Sonra sokaklar boşaldı. O kadar çok yürüdüm ki, başladığım yere döndüm. Kaybolmanın kuralıdır bu. Verandanın karanlık bir köşesinde annemi bekledim. Sırılsıklam olmuştum, soğuktan tir tir titriyordum. Annem saat on gibi eve geldiğinde benim korkularım hezeyana dönüşmüştü. Kötü üşütmüş demişlerdi. Beş gün boyunca ateşler içinde o karanlık çatı katı odasında yattım. Kimse bana yemek ya da içecek bir şey getirmeye gelmedi. Annem akşamları işten döndüğünde elinden geleni yapıyordu. Bunlar 1935'te, D'Arcy Caddesi'nde yaşanmıştı.

İşte bütün bir bloğu kapsayan, yeni şaşaalı haliyle, camdan ve taştan Sanat Galerisi. Caddeden binaya uzanan geniş, alçak

basamaklar. Yana doğru çaprazlama ilerleyerek zorlanmadan çıktım. Caddenin karşısındaki eski, dar evlere son bir defa dönüp baktım, mutfağa açılan, hizmetkârlar kullansın diye yapılmış karanlık, dik merdivenlerini gözümde canlandırdım; çatı katındaki odalarına ulaşmak için daha da karanlık ve dik merdivenlerden çıkmaya devam etmeleri gerekirdi. O sırada gerçekten çatı katlarındaki ölüm kokusunu alabiliyordum. Galerinin halı kaplı geniş fuayesine aceleyle girdim, mekânın dış görünüşünün vaat ettiği rahatlık ve ince zevk içeride gerçek oluyordu. Bankoda duran bir kitapçık bu lüksün saat beşe kadar bana ait olduğunu söylüyordu. Bir de şunları:

Galeri'nin en güzel yanlarından biri de ilk evidir. 1817'de D'Arcy Boulton, Jr. tarafından inşa edilen Grange binası, şimdi tekrar George dönemindeki zarafetine kavuştu ve 1835 yılları civarında, Toronto'nun erken dönemindeki ev hayatına dair bir lezzet sunuyor.

Alt katta, ıslak mantomu ve ıslak ayakkabılarımı çıkarıp geniş bir bankonun üzerinden keyifsiz bir görevliye uzattım. Kadın bana üzerinde bir sayı yazan yuvarlak bir şey uzattı, bir eşini de mantomu astığı metal askının kancasından geçirdi. Islak ayakkabılarımı görünce tereddüt etti ama sonunda parmak uçlarıyla tutup kaldırdı, kendinden uzak tutarak götürüp mantomun altına, yere koydu. Tuvaletlerin ve kafeteryanın yerini gösteren işaretlere baktım, siyah elbisemi düzelttim, inci kolyemi yoklayıp kancasını kontrol ettim ve sessiz salonlarda kaybolmak için harekete geçtim. Ayakkabılarım tamamen olmasa da en azından beni daha sonra Elm Caddesi'ne götürecek kadar kuruyana dek burada kalabilirdim. Belki on, belki daha fazla Elm Caddesi bulma ihtimali karşısında Coenraad'a giderek artan bir öfke duymaya başladım; gittiğim ilk Elm Caddesi'nde olmadığı için, botanikle ilgili mesaj o kadar muğlak olduğu için,

beni anıların saldırısına uğrayacağım bu şehre geri dönmek zorunda bıraktığı için. Onu bu gece oteldeki yatağında bulacak olsam bile, sevgilimle beraber olma havamda değildim. Şu an onun tanıdığı ve arzuladığı ateşli, çekici kadın değildim.

Üst katta, insanlar galeri ziyaretçileri için alışılmadık bir hızla turnikelerden geçiyorlardı. Sağ taraftaki bir alana geçip *Restoran* yazan bir kapının arkasında görünmez olmak için hiç vakit kaybetmiyorlardı. Turnikeye geldiğimde insanların kendisine plastik kartlarını gösterdikleri genç kadın bana telaşla Buradasınız işte! dedi. Acele edin, ödül töreni başlamak üzere! Yürüyüşümdeki bir şey dikkatini çekti. Eğilip çoraplarıma baktı. Ayağымda ayakkabı olmadan bana bir ödül filan verileceğinden mi endişeleniyordu? Bir şey söyleseydi, bir ödül almam için körü körüne bir kararlılık dışında hiçbir neden olmadığı konusunda kendisini temin ederdim.

Diğerleriyle birlikte restorana doğru ilerledim. Önceden hazırlanmış bir konuşmanın güçlü temposunu duyup duraklayınca önlerinde durduğum insanlar beni ileri ittiler. Karnım acıkmıştı ama yiyecek bir şeyler bulamadan itilip kakılacağımı düşününce sıradan çıkıp hızla sola döndüm. Kendimi eski Grange'ın koridorlarından birinden geçip siyah mermerden kemerli kapılarının üstünde altın harflerle bağışçıların adının yazılı olduğu tanınmış galerilerin ilkine girerken buldum. Orijinal çam zeminde, ayakkabısız halimle bir tuvalden diğerine dolaştım. Bana bugün de otuz yıl önceki kadar yabancı gelen sözcükleri tasvir ediyorlardı: mutlu Meryemler ve acı içinde İsalılar; kasvetli tarlalar ve pastoral çobanlar; su perileri ve satirler; sadece boyunlarındaki ve bileklerindeki beyaz fırfırların rahatlattığı karanlık, karanlık, karanlık, ağırbaşlı Flaman portreleri. Şimdi de o zaman olduğu gibi, Augustus John'un gösterişli Marchesa Casati tablosunu arıyordum. Uzun zamandır görmediğim bir dost gibi karşıma çıktı. Oradaydı, iki elini bir kalçasında birleştirmiş, havuç gibi kızıla boyalı saçlarıyla hareketsiz duruyor, yabani kara

gözleriyle bana bakıyordu. On iki yaşındayken büyüdüğümde ona benzemeyi umardım – bağımsız, etkileyici, baştan çıkarıcı. O görüntünün yakınından bile geçmiyorum – kısa boyluyum, çekingenim, gözlerim küçük, ela, kirpiklerim görünmez. Çalışmadığım zaman ellerimi nereye koyacağımı bilemem. Şimdi de, o zaman da, bu tablonun, ressamı tarafından idealize edilen tombul, gül rengi bakirelerden çok daha çekici olduğunu düşünüyordum.

Resim yapmayı bilseydim yanımda bir eskiz defteri taşırdım. Derin bir intiba bırakan görüntüleri kaydederdim – memesindeki mongoloid bebeğine sevgiyle bakan bir anne; cam kırıklarıyla dolu bir sahnede bacaklarından geriye kalanları havaya kaldırmış, ellerinin üzerinde dans eden bacaksız bir adam (geniş omuzlarını ve kaslı kollarını resmetmeye özen gösterirdim); havaalanında sarılan, beyaz bastonları yere düşmüş kör âşıklar. En azından, oturup füzenimi havada sallarken sanata yeteneği olan biri olarak saygı görürdüm. Güvenlik görevlisi oturmam için arkalıklı bir sandalye getirirdi. Yine de, profesyonel bir ressam olsaydım, korkarım, başarımla aşkımızı tehlikeye atardı çünkü Coenraad'la zevklerimiz temelde birbirine hiç uymaz. Tek kavgamızı New York'taki Frick Müzesi'nde kahve içerken etmiştik.

— O kadınlar gerçek değil ama yine büyülenmiş gibi duruyorsun, diye karşı çıktım. Perukları gibi sahte olduklarını göremiyor musun?

— Güzelliği takdir etmeyi gerçekten bilmiyorsun.

— Sen o koca memeleri ve boş suratları seviyorsun. Onca et! Bana kalırsa nüler resim piyasasının orospulardır.

— En azından insan onlar, senin bayıldığın çirkin boya karalamaları değil.

— Çağdaş sanatı hiç anlamadığın çok belli.

— Senin de büyük ustaları takdir edebilecek bir birikimin yok.

— Hah! Demokrasiyi savunmaktan bahsediyorsun ama tek yaptığın aristokratların çarpık bacaklı sandalyelerine imrenmek.

Ne kadardır bilmiyorum ama bir süredir bir Bonnard tablosunun karşısında, renklerinde kaybolmuş halde duruyorum ama gözlerim sürekli ardında berrak, mavi bir göğün görüldüğü iki kanatlı pencereye kayıyor. Kıpırdayamıyorum. Çerçevenin altında, ufak altın rengi bir levhada *Pierre Bonnard, Bahçede Yemek Odası, 1933 öncesi* yazıyor. Daha fazlasını alamayana kadar parlak kırmızıyı, moru, turuncuyu içime çekiyorum. Masanın üstünde leylak rengine bir örtü var. Beyaz ayaklı, altın kâse-lerden meyve yiyorum; beyaz bir maşrapadan içiyorum. Doğrudan görülmeyen güneşin soldaki duvarda ince uzun, altından bir yansıması var. Tuvale yaklaşıyorum, aşağıdaki bahçenin rayihasına ulaşmak için pencereyi açmaya niyetliyim. Bir anda sağ köşede, pencerenin yanında zar zor görülen, hayalet gibi bir kızla karşılaşıyorum. Geri çekiliyorum. Fonun içine resmedildiği, yüzü duvarla aynı kızıl kahverenginde olduğu, vücudunu kırmızı güllerle dolu uzun mavi bir vazo kapattığı için onu fark etmemiştim. Hâlâ orada durmasına şaşırarak ona bakarken dudaklarını acıyla sıkıldığını, benden kaçırdığı gözlerinin şiş kapaklarının altında, ince çizgiler gibi kaldığını fark ediyorum. Canının sıkın olduğu belli.

— Yardım edin, diyor fısıltıyla, deli babam beni burada hapis tutuyor!

Etrafıma bakıyorum ama başka kimseyi görmüyorum. Kızla ikimiz bahçedeki yemek odasında yalnızız.

— Yardım edin! Beni kurtarmalısınız. Babam iki aydır beni burada kilitli tutuyor!

Aklım bir o tarafa bir bu tarafa gidiyor: Yardıma ihtiyacı olan kimseye asla sırtımı dönmedim ben, ama şimdi sonunu getiremeyeceğim bir şeye başlamak istemiyorum. Kız çok küçük, belki on yedisindedir. Öyle bile olsa, yabancılara arka çıkmamak konusunda uyarılmışım. Kıza,

— Bana anlatabilirsin. Bazen birine anlatmak yardımcı olur, diyorum.

Sinip duvardaki yerine dönüyor. Sorunlu insanların uzmanlık tınısı taşıyan bir dile karşı özellikle hassas olduklarını anlıyorum. Kıza ne yapabileceğimi soruyorum.

— Beni yanınızda götürün!

Bu tabii ki imkânsız; kimsenin arayışımı arama girmesine müsaade edemem. Kızı iterek yanından geçip pencereyi açıyorum.

— Al, buradan çık, zor değil – bir ayağını denizliğe koy, ne kadar alçak olduğuna bak, sonra öbür ayağını koy, aşağı atla ve özgürsün!

Kız başını iki yana sallayarak köşesinde durmaya devam ediyor.

— Bu resimdeki odanın ötesinde bir şey yok. Ne gökyüzü ne ağaçlar, ne bahçe. Ah bu sanatçılar ve numaraları! İşleri hayal satmak: Her şey bakış açısına bağlı. Şu pembe çiçekleri görüyor musunuz? Uzanıp koparabileceğinizi sanırsınız. Hiç öyle değil. Pembe çiçekler iki kat aşağıda, yan bahçede. Sadece resmini yaptıkları, bütün bu yeşil ağaçlar ve güzelim mavi gök değil, yapmadıkları da önemli – bu da kandırmacanın bir parçası. Görmediğiniz şey bahçenin etrafındaki üç buçuk metrelik taş duvar. Kapı yok. Sadece mutfığa giden, uşağın kullandığı kapı var; ona da talimat vermişler... Bir defa kaçmayı denedim. Atladım ve beklediğim gibi çiçeklerin değil betonun üstüne düştüm. Sağ ayak bileğimi burktum. Bakın, hâlâ sargıda. Sekerek mutfığa gittim, acıdan ağlıyordum. Beni görünce uşak telefona koştu, karısı beni bir sandalyeye oturttu. Daha sonra, kendi aralarındaki konuşmalardan babamın ne dediğini çıkarttım: Zavalı çocuk, zaten *petit mal'den** mustarip, annesi güneşe çıkmanın işine

* (Fr.) Küçük nöbet. Çocukluk çağı epilepsisinde dışarıdan görülmeyen, dalıp gitme vs. şeklinde kendini gösteren nöbetler için kullanılan bir ifade. (ç.n.)

yarayacağını düşünmüştü. Yok, yok, benim kızım değil, o kadar yaşlı değilim ben, o benim Kanada'dan gelen yeğenim. Adi adam, babam olduğunu da reddediyor!

Masanın yanından geçip resmin diğer tarafına, arkası açık bir sandalyenin durduğu yere gidiyorum. Sandalyeyi çekip oturuyorum. Kız bana masada hiçbir şeyin yerini değiştirmememi söylemek için bir anlığına gölgelerin arasından çıkıyor.

— Ben yardım edebilecek durumda değilim, dedim, ama çok sık seyahat ediyorum. Senin adına iletişime geçebileceğim biri var mı?

— Evet, evet, Paris'e gittiğinizde Kanada konsolosuna benim halimi anlatın, buradaki yerel yöneticilerle konuşması için ikna edin onu. Sizi uyarıyorum, bu Fransa'da kolay bir şey olmayacaktır. Reşit olmadığım için babama karşı hiçbir yasal yola başvuramıyorum.

Ona söz verdim. Gelip masada karşıma oturdu ve bana hikâyesini anlattı.

— Riviera'nın cazibesine kapılıp Rimouski'deki zor hayatı bırakıp geldim. Zavallı annem yoksulluk yardımı alıyordu, ben okulu bırakmak zorunda kalmıştım, Büyük Buhran gittikçe daha kötüleşiyordu. Annem memleketteki akrabaları aracılığıyla babamın izini bulmuş, Antibes'de yaşadığını öğrenmişti; orada herkesin zengin olduğuna inanıyordu – o zamanlarda bile. Böylece ben gelip hiç tanımadığım babamla yaşamaya başladım. Onlar şey olduğunda... yani bana gebe kaldığında annemin olduğu yaştayım. Bence babam bazen benim kim olduğumu unuttuyordu: Bana baktığında yüzünde tuhaf bir ifade olurdu. Ama şimdi bana sadece öfkeyle, hatta bazen nefretle bakıyor. Benimle konuşmuyor. En kötüsü de, bu odadan çıkmama izin vermiyor. Benim iyiliğim içinmiş. Bir hafta boyunca kuru ekmek kabukları dışında hiçbir şey yemedim. Hindibadan yapılmış kahve içtim. Kâselerdeki meyveler mi? Balmumundan. Yok, maşrapanın içinde hiçbir şey yok. Hepsi göstermelik. Babam metelik-

siz. Evdekilere yazıp para istedim. Babam, annemin beri geri almak için para ödemesi gerekeceğini söylüyor. Annemin yardım parası aldığını anlatıyorum. Benim yalan söylediğimi iddia ediyor çünkü Amerika'da herkesin parası olduğunu sanıyor. Gözlerim dolu dolu hep.

— Neden sana böyle davranıyor?

— Çünkü sözünü dinlemedim. Sadece bir defa. Bir defa, o kadar. Babamın emirlerine karşı gelip genç bir adamla buluştum. Emil'le Hotel Renoir'da bir çaylı dans partisinde tanıştım. Yürüyüşe çıkmıştım, müziği duyunca otele girdim. Yalnızdım, sıkılıyordum. Emil de yalnızdı. Dans ettik. Heidelberg'de okuyormuş. Babam onun otelin işe aldığı bir kadın tüccarı olduğunu ve beni annem gibi bir orospuya çevireceğini söylüyor. Ya da bir Alman casusu olabilirmiş. Babama göre Almanlar her yerde. Bu doğru, ama sadece turist olarak geliyorlar. Emil'e ertesi gün akşamüstü otele gideceğime söz verdim. Babam gitmemi yasakladı ama ben yine de gittim. Annem günün çoğunu dışarıda, iş arayarak geçirdiğinden, kendi başıma olmaya alışığım. Bana inanın –babam inanmıyor– Emil'le ikimiz hiç baş başa kalmadık. Konuştuk, limonata içtik, dans ettik. Dans biter bitmez eve döndüm. Saat daha altıydı ama babam çok kızmıştı. Korkunç bir sahneydi. Anasına bak kızını al deyip duruyordu. Ertesi sabah bir doktor geldi. Ona neler dediğini düşünemiyorum. Doktor beni yatırıp bacaklarımı ayırmaya çalıştı. İzin vermedim. Sonra babamla birlikte beni muayeneye razı olmam için zorlamaya çalıştılar ama ikisiyle de mücadele ettim. En sonunda, babam beni tutarken doktor yüzüme ıslak bir gazlı bez kapattı. Uyandığımda doktor gitmişti. Midem bulanıyordu, her yerim ağrıyordu ama onun dışında bir zarar görmemiştim. Babam annemden para gelene kadar bu odada kalacağımı söyledi; ya da kızlığıma iyi bir para ödemeye gönüllü birini bulana kadar, hangisi daha önce olursa artık.

— Dünya değişti, dedim. Genç kadınlar artık erkeklerin insafına kalmış değil.

— Söylediğiniz şey doğru olabilir ama beni babamın elinden kurtaramaz.

— Amerikan hükümeti için çalışan birini tanıyorum. Paris'te büyükelçiyle konuşup nüfuzunu kullanmasını sağlayacağım.

— Bir işe yaramaz, dedi fısıldayarak, öylesine bir genç kızım ben. Beni değil onu dinlerler.

Kız sonra hızlıca köşesine çekilip duvarda gözden kayboldu.

Paris'te her gün Coenraad'ın gelişini beklemeye o kadar kapı tırmıştım ki kendimi, beni bekleyen sevincin düşüncesine o kadar takılmıştım ki, her sabah önceki gecenin sayıklamalarını hatırlıyordum; sonra gece geri dönüşünü bekleyerek, kapıyı vuruşunu bekleyerek, içeri girmesini bekleyerek... Antibes'deki kızı unuttum. Ancak çok geç olduğunda, Amerikan Büyükelçiliği'ne '67'de isyan çıkaran öğrencilere karşı barikat kurulduğunda ve Coenraad bana hemen ayrılmam gerektiğine dair bir mesaj ulaştırdığında, Londra'ya giden bir uçaktayken verdiğim sözü hatırladım.

Kızın Fransa düşmeden önce babasından kurtulup oradan ayrıldığını umuyordum. Daha sonra yaşananların, Nazizmin yükselişinin, savaşın, Fransa'nın yenilgisinin karşısında Emil'i düşündüm. Gerçekten olduğunu söylediği kişi miydi? Bunu asla bilemeyeceğim. Her gün, sabahtan akşama kadar ağladım. Doktor tekrar gelip çok hasta olduğumu söyledi. Ona, yani babama beni Kanada'ya göndermesini söyledi. Büyük bir ciddiyetle birbirlerine bakarlarken ben kendi sesimi buldum.

— İntikamını aldın, anneme bir bedel ödettin, beni cezalandırdın, artık yeter, yeter, bırak gideyim...

Kızın çığlığını duydum gibi geldi. Biri çığlık attı. Bir mezarın başında duyulabilecek uzun, çaresiz bir çığlıktı. Etrafa bakıp bana doğru gelen iki polis gördüm. Belki de kanunun gücüne başvurmak için çok geç değildi. Onlara kızın trajik hikâyesini anlatırken şüpheyle bakıştılar; birkaç saniyede bir sanki aynı anda, aynı şeyi görüp duyduklarından emin olmak ister gibi birbirle-

rine baktılar. Karşımda durdukları yerden iki yanıma geçtiler. Yüzlerinde kararlılığı gördüm. Aynı zamanda üniformalarının kahverengi olduğunu da fark ettim. Bir doktordan bahsedildiğini duydum. Soğuk, ellerimi ayaklarımı uyuşturuyordu; hareket edemiyordum. Kollarımı beklemediğim kadar kibarca tuttuklarında onların galerinin güvenlik görevlileri olduğunu anladım.

— Böyle nöbetler yaşıyorum, dedim yabancı bir ülkede genelde yapıldığı gibi yavaşça, tane tane, *petit mal*, birkaç dakikaya kendime gelirim, teşekkür ederim. Arkaya doğru sağlam bir adım atarak daha fazla yardım istemediğimi gösterdim. Coenraad yanımda olsaydı, yaratıcılığımı alkışlardı. Kendimi bir utançtan kurtarmak için nasıl samimiyetle yalan söylediğime, güvenlik görevlilerinin gözlerinin içine dimdik bakıp elimi daha kısa boylu olanın omzuna nasıl koyduğuma özellikle dikkatini çekmek için dürterdim onu. Coenraad benim duygularımı saklama konusundaki beceriksizliğimin bir erdem değil sorun olduğunu söylemişti; hiçbir şeyi içimde tutamıyordum, benimle ilgili gizemli herhangi bir şey yoktu. Woolf'un dediği gibi, hayat benim için basit bir dürüstlük meselesi olmaktan ibaret değildi. Woolf, açıksözlülüğün en büyük eksiklik olduğunu da söylemişti. Bence iki aşırı uç arasında kaldığında insan ya yalan söyler ya hakikati, hangisi işe yarıyorsa. Şu âna kadar benim için yalanın riski hakikatin riskinden daha büyüktü.

Coenraad'ı düşünmek beni yine ateş gibi sararken doğruca King Edward Oteli'ne döndüm. Bu ruh halindeyken hep yeteri kadar konsantre olabilirimse sevgilimi yanımda var edebilirmişim gibi hissedirim. Ağır cam döner kapıyı iterken içeri girer girmez lobide resepsiyona koşup mesajımı isteme dürtümü bastırdım. Kaygıdan doğan sabırsızlığın resepsiyon görevlilerinde ters teptiğini deneyimlerimden biliyordum; başlarını çevirme-

den, gözlerini kırpmadan *Yok*, derler. Parmak şıklatır gibi bir çırpıda yürümeyi denedim ama kimseyi kandıramadım: Hizmet etmesi için ücret ödenenlerin saygı duyduğu biri değilim. Kendime onların gözünden bakmaya mecbur kalıyorum: Artık genç olmayan bir kadın, üstünde önü açık bir tüvit manto, içinde düz bir siyah elbise var. Biraz daha dikkatli bakınca boynumdaki incilerin gerçek olduğu anlaşıyor. Yalnız seyahat eden orta yaşlı bir kadın olduğumdan yanımdakilere bakıp kim olduğumu anlamak da mümkün değil. Küçük bir valiz taşıyorum; bana biraz saygınlık katacak bir evrak çantam bile yok. Belli bir amacı olmayan, burada bulunmamı açıklayacak bir neden sunmayan bir kadını. Ben ayrılırken herkesin tavrı değişir: Faturamı öderken gülümserler, başka bir görevli ben istemeden son bir mesajım var mı diye kontrol eder. Her zaman orada olan şişman dedektif bile elinde kalın purosuyla oturduğu büyük koltuktan başıyla güle güle der gibi selam verir. Korkuları son bulur. Bir sorun çıkarmadım. Deli değilim, gece yarısı odamdan çıkarken görülen bir erkek olmadı, intikam peşindeki kocam kapıya dayanmadı, polis sorguya gelmedi. Beni hep çok şaşırtan saniyelik bir zamanlamayla çantam bekleyen bir taksinin ön koltuğunda, şoförün yanına yerleştirilir. Taksiye binip gideceğim yeri söylemekten başka şansım kalmaz.

Ama şimdi King Edward'ın lobisindeki geniş halıda zorlu bir yolculuk yapmam gerekti. Ayakkabılarım hâlâ ıslak ve rahatsızdı. Topallamaya başladım. Resepsiyondaki görevliler ve bell-boy gibi giyinmiş yaşlı adamlar, diğer uçtaki Bacchus Bar'a gitmekte olan birkaç botanikçi, herkes şefkatle beni izliyordu. Sol bacağımı sürükleyerek bankoya gittim. İşler istediğim gibi gitmediğinde rol yapmaya başlarım. Bakın, sakatım ben, sizin sahip olduğunuz avantajlara sahip olamadım; çok zordu, ama nereden bileceksiniz ki. Bu fikri bir konserde bulmuştum. Ünlü bir soprano kulisten yavaşça çıkıp sahneye gelmişti, aksayan bacağı acıklı bir şekilde arkasında sürüklüyordu; sahnenin or-

tasına doğru acıyla ilerleyişini izlerken sadece eleştirmemekle kalmıyorduk, ağzını açar açmaz alkışlamaya başlamak için avuçlarımızı birbirine kavuşturmuş, hazır bekliyorduk. Resepsiyona vardığımda görevli bana verecek bir mesajı olmadığı için gerçekten üzgündü. Bana güzel bir akşam diledi. Topallayarak asansörlere gittim. Odama gittiğimde sadece ayakkabılarımı değiştirecek kadar kaldım. Tekrar aşağı indim, topallamayı unutmamaya çalışarak lobiden geçtim. Bir bellboy koştu, dönen kapıyı benim için yavaşça itti.

Yonge Caddesi'nde kendimi kararsız bir kalabalığın parçası olarak buldum. Sonunda bir şeyler yapmak için Simpson's'a, Eaton's'a ya da Woolworth's'e gideceklerini biliyordum. Aynı şeyi yapmak üzere baştan çıkmamak için yolun doğu tarafında kaldım. Ancak Elm Caddesi'ne vardığımda karşıya geçtim ama Loew's sinemasının önünde bir süre oyalanıp sevişmek üzere gibi görünen film yıldızlarının olduğu fotoğraflara baktım. Dundas'ın köşesinde birden soğuk bir rüzgâr esti. United Clothiers mağazasının vitrininde mantolar, parkalar sergileniyordu.

Elm Caddesi'nin köşesini döndüğümde Dört Numara'nın olabileceği yerde kuru çimenler ve yeşil bir bank olduğunu gördüm. O zaman Kırk Numara hedefim haline geldi ama cadde-nin ilerisine baktığımda sadece yıkım gördüm. Birkaç tane dört katlı, görkemli, eski tuğla bina dışında Elm Caddesi'nin ortası tamamen harap olmuştu. Geride oturulabilir birkaç restoran, yenilenmiş cephelerinde dernek olduklarını ilan eden (Kartal-lar Birliği, Orange Birliği, Sırp Gaziler Birliği, Elk'ler Birliği, Hırvat Gaziler Birliği) tabelalar olan evler, otoparklar, Mount Sinai Hastanesi ve Çocuk Hastanesi kalmıştı. Tahta perdelerle kapatılmış, tahminim yıkılmayı bekleyen eski evlerin önünden geçtim. Coenraad bu karmaşık caddeye uygun nasıl bir kılığa girmiş olabilirdi acaba? Ben yürürken sokak lambaları yanmaya başladı. Sodyum buharlı lambaların beyaz ışığı keskin gölgeler oluşturuyordu. Etrafta çok az insan vardı. On iki yaşlarında kü-

çok bir kız yanımdan geçti ve *Masumiyet ve Kaybı* üzerine düşünmeye başladım.

Kafamın içinde yazıp Coenraad'a anlatmak için biriktirdiğim yazılar böyle şeylerdi. Masumiyet ve Kaybı üzerine bellboyyla konuşamam ya. Bir bellboyun metafizik kavrayışı olamayacağını düşündüğümünden değil. "Her şeyi gördüm, biliyorum" da derinliği olan bir ifade. Sadece bitiremeyeceğim bir şeye başlamak istemiyorum. Sohbet etmeye başlar başlamaz ayrılmam gerekiyor. Genel işleyişin içindeki yerinden memnun olmadığını düşünün, benim de olmadığım gibi; sonra ben gelip son derece iyi niyetle ruhunu hançer gibi sorularla irdelemeye başlıyorum, mesela Ne zamandır bellboyluk yapıyorsun? gibi; o da kırk yedi yaşına gelmiş bir adam olarak varoluşsal ikilemlerini sorgulamaya başlıyor ve bellboyluk yapmaktan hoşnut olmayı bırakıyor –ışten ayrılıp işsizlik maaşı almaya başlarsa, gecesi gündüzüne karışırsa, içkiye başlarsa– kaderinden ben mi sorumlu olurum?

Yine de, her ne kadar soyut konularda Coenraad'ın orijinal fikirleri olduğunu düşünsem de ikimiz beraberken onun aklını da dahil etmekte isteksizim. Bir seferinde onu işinin fenomenolojik boyutları konusunda sorgulamıştım – bütünü o casusluklar, sorgulamalar, o kılıkklar, gizemler; bütünü o ülkeden ülkeye geçmeler, dalavereler, taktikler; böyle devam etmekten memnun muydu?

— Sev beni, demişti, soru sorma. Coenraad sorgulamalarım-dan hep kaçır.

Kırk Numara'nın verandasına çıktım. Belki de Elm Caddesi'nde kalan son evdi. Solumda büyük bir pencere vardı, şu eskiden ön odanın penceresi denen pencerelerden; merdivene en yakın köşesine yuvarlak, yeşil bir tabela yapıştırılmıştı. Tabela-da Toronto Belediyesi'nden Ruhsatlı Pansiyon yazıyordu. Bir zil vardı ama kullanmakta tereddüt ettim. Kimi soracaktım? Coenraad'ı tarif etmemin bir yolu yoktu, anca Toronto'ya yeni gelmiş bekâr bir adam diyebilirdim. Bu büyüklükte bir şehirde bu tari-

fin binlerce adama uygun olabileceğini düşündüm. Kapının kapanmasına bir santim kalmış halde durduğunu fark ettim; itince açıldı. Kendimi karanlık bir holde buldum. Karanlıktı çünkü hiç kimse, pansiyoncu da kiracılar da patlamış 40 watt'lık ampulü değiştirmiyordu. Karanlıktı çünkü bütün kiracılar kapılarını sıkıca kapatmıştı ama hatırladığım kadarıyla saklayacak hiçbir şeyleri, malları da haysiyetleri de yoktu. Yine de mahremiyetlerini korumakta ısrar ediyorlardı. Bu saatte, toz kokusuyla ve havada asılı duran, yolu bu holden geçmiş sayısız insanın derisinden, nefesinden ve giysilerinden yayılan tuhaf kokularla karışan kızarmış domuz yağı kokuları vardı.

Orada karanlıkta dururken içim şüpheyle doldu. Bu binanın neresinde Coenraad'ı bulacaktım? Üç katlıydı, muhtemelen bodrumda da odalar vardı. Biri yanımdan bana sürtünerek geçti ve bir an kalbim yerinden fırlayacak gibi oldu. Ama adam sağımdaki odanın kapısını açtı (açıktı). Nefesindeki bira kokusu yüzünden Coenraad olamayacağını anladım; Coenraad görev başında olsun olmasın, içki içmezdi. Adam kapıyı aralık bıraktı: İçeriye görmek için başımı çevirmem yeterliydi ama buna gerek yoktu. Bu tür "az oda hizmeti" alan odaları iyi bilirim: ikili elektrikli ocak, açıldığında bir buçuk kişilik yatak olan eski bir çekyat, yüksek, koyu renk ahşap kaplama iki kapılı bir gardirop. Dolabın kapaklarından birinde çatlak bir ayna var, diğerinin de kırık kilidinde ufak bir anahtar duruyor, kapakla çerçevenin arasına sıkıştırılmış, katlanmış bir gazete parçası yoksa kapak kapanmıyor. Kapak açıldığında gazete yere düşüyor ve tekrar yerine konmuyor, dolayısıyla bütün hafta dolaptaki kirli ayakkabılara ve eski paltolara bakarak geçiyor. Ayrıca, masadaki ekmek kızartma makinesinin yanında da küçük bir radyo duruyor.

Açık kapıdan televizyonun sesini duyabiliyorum. Sonra elektronik seslerin üstünden gerçek bağırışmalar duydum, sonra bir şangırtı ve bir kadının (gerçek) çığlığı geldi. Böyle sesler ba-

na yabancı değil, kaçınılmaz olduğunu bildiğim devamını duy-mak için bekledim. Önce bir sürtünme sesi. Kadının yerden bir-kaç santim yukarda tuttuğu bir ahşap sandalyeyi kendine doğru çektiğini tahmin ettim; korunma ya da saldırı amacıyla sallama-ya hazırды. Güçlü, kalın kollarını gözümde canlandırdım. Son-ra öfkeyle dolu sesini duydum, Benden uzak dur ayyaş herif bir daha gecikirsen Allah'ın belası yemeğini kendin alırsın uzak dur seni uyarıyorum sakın dokunayım deme... Adam da, Canım ne zaman isterse eve o zaman gelirim ben senin kocanım o siktiği-min sandalyesini bırakmazsan dayacağı yersin...

Bileğimi kaldırıp kapıdan gelen ışıktaki bakınca saatin daha sa-dece altı buçuk olduğunu gördüm. Başta kadının şikâyeti beni şaşırtmıştı –sonuçta sadece çocuklar saat yediden önce akşam yemeği yer– ama sonra kızarmış ringa balıklarının ve patatesleri, “bitir artık” diye ısrar eden sesi hatırladım. Belki daha anca altı olmuştu. Masa toplandığında günün son görevinin de herkes ta-rafından ifa edildiği anlaşılmış olurdu. İşte o zaman içimize bir özgürlük duygusu dolardı – kalan saatler yalnız geçirmek üze-re, her birimize aitti. Ev sessizleşirdi. Sokağa açılan kapı yavaş-ça açılır ve kapanırdı.

Televizyonun sesi cümlelerin ortasında kesiliverdi. Adamın alçak, imalı bir sesle konuştuğunu, kadının şimdi yumuşak bir sesle cevapladığını duydum; sonunda da kapının (çarpılıp) ka-patıldığını. Orada, karanlıkta dakikalarca durup yoksulluğun kokusunu içime çekerken Coenraad şimdi yanımda olsa elimi tutup beni buradan çıkarırdı diye düşündüm, Manchester'da randevulaştığımız otel ahır gibi bir yer çıkınca yaptığı gibi. Yok-sulluğa karşı, benim hissetmediğim bir tiksinti duyar. Coenraad bir zamanlar benim gibi çok yoksul olmuş muydu yoksa mahru-miyeti hiç bilmedi mi bunu açık etmeyi reddeder. Onun yaptı-ğı işte, tehlike dolu günler ve geceler boyunca bir şeye güvenme ihtiyacı duymasını anlıyorum. Bana güvenebilir; bence bunu bi-liyor olmalı; onu her yerde sevebilirim. Ama yine de... ben hep

yoksulluğa geri çekiliyorum. Banliyölerde, Rosedale'de, North York'ta Elm adında bir düzine cadde olduğunun farkındayım ama yine de döndüğüm gün gençliğimin geçtiği yıkık dökük caddeleri arayıp bulmuştum. Bir anda mesajda çok açık olduğunu düşündüğüm şey bulanık ve belirsiz görünmeye başladı. Gerçekten Coenraad'ı burada bulabileceğimi mi düşünmüştüm?

Caddedeki bozulmaya rağmen şık bir restorana denk geldim. Burası da tahtalarla kapatılmıştı ama panjurlu cephesi seçkin bir yer olduğunu hissettiriyordu. Ön taraftaki koyu renk, cilalı ahşap parlak sarı ışıkları yansıtıyordu; vitraylı camlar sayesinde küçük, renkli alanlar oluşmuştu. Kaldırımında durduğum yerden içerideki hiçbir şeyi göremiyordum. İyi giyimli kadınların ağır parfümler sürdüğü birkaç çift yanımdan geçip içeri girdi. Kapı açıldığı halde yine hiçbir şey göremedim. Kapının sol tarafında, camın arkasında bir menü vardı. Yemeklere ve fiyatlarına bakınca buranın istesem bir parçası olabileceğim bir müşteri topluluğuna hitap ettiğini düşündüm: Güzel siyah elbisem ve incilerimle buraya hemen uyum sağlardım; Fransızca sipariş vermeyi, çatal bıçağı İngilizler gibi kullanmayı, kredi kartımı faturanın durduğu ufak, gümüş tepsiye gösteriş yapmadan nasıl koyacağımı biliyordum. Ama şu anda o günün hatırlattıklarına tutunmak istiyordum: fırındaki karşılaşma, yağmurdaki gözyaşları, Bonnard'ın sarsıcılığı, pansiyondaki kokular.

Yonge Caddesi'nde, Elm ve Dundas'ın arasında köşeli harflerle yazılmış bir tabela gördüm: *Nakşa*. Bir ayakkabıcının sol tarafındaki kapıda da aynı yazı vardı. Ufak, aydınlık bir restorana çıkan basamaklar. Erkeklerle dolu bir salondaki tek kadınlar garsonla bendik. Müşterilerin çoğu, kıyafetlerine bakılırsa işten çıkıp gelmişti. Karıları hâlâ eski memleketlerinde miydi acaba? Beni küçük bir masaya yönlendirdiler, ben yaklaşınca sadece oturup sigara içmekte olan iki adam masadan kalktılar. Bunu yaparken hiçbir şey demediler. Masadan bir küllük kaldırıldı, kırmızı kareli kumaşın üstündeki plastik silinip temiz-

lendi. Ancak burada, pencereleri perdesiz bu sade salonda bile daha şık bir yer olma arzusu çok açıktı. Kasanın arkasında bulunan menü özenle basılmıştı. Her ne kadar yemeklerin Yunanca isimleri olsa da başlıklar Eski İngilizce karakterlerle yazılmıştı: *Ye Starte*, tatlı yerine de *Ye Finish*. Restoranın sahibi tezgâhın arkasından çıkıp beni karşıladı, tekrar geldiğimde arkadaşlarımı da getirmem için ısrar etti, sonra geri dönüp ızgaradaki şiş kebabıma bakmaya gitti. Bir müzik kutusu Yunan müziği çalıyordu. Nihayetinde sessizleşti, kimse de gidip bozuk para atmadı. Köşede, iki masa ileride dört adam Türk kahvesi yudumlayıp durmadan sigara içiyorlardı. Sigaralarını başparmaklarıyla işaretparmaklarının arasında tutuşlarından ve ceket, gömlek giyip kravat takmalarından entelektüel insanlar olduklarına kadar verdim. Kısık sesle konuşmaları ve arada bir yaşanan patlamalar bana Yunanistan'daki askeri darbeden bahsettiklerini düşündürdü. Aklımda, yanlarına gidip kafamı kurcalayan bir soruyu sormak vardı. Ancak o ülkedeki işkenceyi ve baskıyı düşününce sözlerimin yanlış anlaşılabilirliğinden korktum; belki araya girmemden şüphelenirlerdi, siyasi fikirlerine ya da cinsel dürtülerine erişmek için kadınca bir oyun olduğunu düşünürlerdi. Onlara Theseus'un neden Ariadne'yi Nakşa adasına bıraktığını biliyorlar mı diye sormak istiyordum. Theseus, Ariadne'yi artık sevmediği için mi terk etmişti yoksa bir efsanede anlatıldığı gibi, gemisi denizde kaybolduğundan mı?..

O akşam dokuzda, tıpkı sabah yaptığım gibi, akıntının tersine yürüdüm. Queen Caddesi'nde metrodan çıkan herkes hızlı hızlı kuzeye doğru gidiyordu; herhalde son gösterileri yakalamaya ya da bir bar kapanmadan önceki son saatlere yetişmeye çalışıyorlardı. Sadece dördümüz karşıya geçip aksi yönde yürüdük. King Caddesi'nde yaşlıca bir adam benimle birlikte ışığın yanmasını

bekledi. Işık yeşile döndüğünde bakışlarını yerden kaldırmadı ama ben benimle aynı hızda yürüdüğünün farkındaydım. Otele gitmek için yavaşça köşeyi döndüğümde adam güneye doğru ayaklarını sürüyerek ilerlemeye devam etti. Sokakta sadece ben kalmıştım.

Döner kapıdan girip tekrar sakat gibi lobiden geçtim, neredeyse dans ediyormuş gibi bir ritimle hareket ederken daha önceki gibi doğru dizimi kırmaya dikkat ediyordum. Kendime spor müsabakalarındaki gibi bir avantaj verdiğim açıktı. Gece resepsiyoncusu ona doğru ilerleyişimi izledi. Ufak da olsa benim için önemli bir ayrıcalık yaptı: Verdiği bilgiyi başı sonu belli bir cümleyle sundu.

— Çok üzgünüm hanımefendi ama bu akşam kutunuzda hiçbir şey yok, belki yarın size bir mesaj gelmiş olur. İyi akşamlar.

Ne şekilde iyi, diye merak ettim.

Sonra bir grup botanikçiyi fark ettim. Tam yedi kişilerdi: Hâlâ yaka kartlarını taşıyan dört erkek ve üç kadın. Lobinin tam ortasında, devasa avizenin altında duruyorlardı; koyu renk takım elbiseler, siyah ayakkabılar ve küçük desenli elbiseleriyle ciddi bir topluluktu. Aralarına katılmak zorunda hissettim kendimi: Delegelerin hangisinin botanik dergisini ve hasta karaağaçlar hakkındaki mesajı bıraktığını bulmalıydım. Bir partneri olmayan adamın Coenraad olması mümkündü. Peki o hangisiydi? Kulağıma gelen tek tük kelimelerde gecenin geri kalanında ne yapacaklarına karar vermeye çalıştıklarını anladım. Birinin sevgili olduğu umuduyla bekledim.

Eşleşme kombinasyonlarını aynı anda hem ifadesiz hem canlı olan yüzlerinden ya da aynı anda hem ayrı hem yakın olan duruşlarından anlamak mümkün değildi. Sırayla bütün erkeklerin gözlerine baktım. Coenraad başka güvenli bir iletişim yöntemi bulamadığında gözlerime uzun uzun bakıp, bu bakışlar arasında üç kere göz kırparak bana işaret verir. Gür kaşlı, gri sorguçlu şahin başlı olanı gözlerini benden kaçırdı; gözleri kapanmak

üzere olan bir diğeri kadınlardan biri bordo örgü kravatını düzeltirken hüzünlü bir ifadeyle bana baktı; üçüncü adamın gözleri ha-ha-ha diye kıkırdarken gülmekten kırıışmıştı; Roots botlarıyla dimdik duran sonuncusuysa o büyülenmiş gibi bakışla olmasa da benimle göz göze geldi. Kızıl saçlıydı, çenesini Mennonitler gibi çevreleyen açık kızıl, ince bir sakal dışında yüzü tıraşlıydı. Coenraad böyle hemen tanınabilir, bir tanığın polise tarif ederken kolayca hatırlayacağı kılıkı tercih ederdi. Onlara doğru bir adım atıp sakince şöyle dedim:

— Karaağaç için hiç ümit var mı?

— Hastalığın ilerlemesini durdurmak için karaağacın köküne enjekte edilebilecek kimyasal bir terkip geliştirildi, dedi Mennonit.

Yeni şifre işe yarıyordu! Halka açık yerlerde buluştuğumuzda elimi asla açık etmemem konusunda beni ikna etmişti. Bu yüzden kayıtsız davranmaya devam edip yeni işaretler bekledim. Mennonit kendi adına, uzun bir gün olduğunu, uyumak istediğini söylüyordu; ayrıca, yine kendi adına, üstsüz garsonların olduğu bir gece kulübüne gitmek de ilgisini çekmiyordu – gerçi bir biliminsanı olarak insan ırkının devamı için kadın memesinin işlevselliğini ilk kendisi kabul ederdi. Şu âna kadar öyle olduğunu yani. Memelere gönderme yapmak tam da ona göre bir şey; yanımda uzanıp bana *Neşideler Neşidesi*’nden dizeler okuduğu geceleri hatırlayacağımı biliyor tabii: *Memelerin zambaklar arasında otlayan bir çift geyik yavrusu gibi. Ceratocystis ulmi* hakkındaki makalemi hazırlamam gerektiğini söyledim. Belki bu açıklamamı mahcubiyetime bağlamışlardır çünkü hatırladıklarımın ve beklediklerimden dolayı yüzüm kızarıyordu. Mennonit, görkemli karaağaçları mahveden hastalığın Latince adını tanımıştı. Makalenizin bir kopyasını almak isterim, dedi bana. Sevincimi belli etmemek için uğraştım. Asansörlere giderken Coenraad’a (tabii eğer gerçekten oysa) beni yakalama fırsatı vermek için sakat adımlarımı yavaşlattım. Ben tam asansö-

re binmiştim ki yedisi birden geldiler. Gülüşüyorlardı, erkekler birbirlerini dürtüyor, kadınlar bakışlarını yere eğmiş duruyorlardı. Röntgenciliğin sadece düşüncesi bile geceyi heyecanlı bir hale getirmiş gibiydi. Mennonit dahil beş kişi sekizinci katta arkalarına bakmadan asansörden çıktılar. Diğer ikisi de dokuzuncu katta indi.

Odamın kapısında anahtarımı isteksizce çevirdim: Ortalarında uzun bir geceye katlanmak zorunda olduğum plastik yüzeyleri ve mide bulandırıcı renkleri görmeyi hiç istemiyordum. İçeri girince güvenliğim için orada olan sürgüyü çekip zinciri takmaya da elim varmadı: Kilitli bir kapı Coenraad'ın oradan geçip içeri girmesine dair bütün ümitleri yok ederdi. Tokmağı kolayca çevirip kapıyı hızla açabilecek durumda olmalıydım. Sanki odaya tamamen girişimi erteleyecekmişim gibi sırtımı kapıya dayadım – içerisi bir sürü mobilyaya, kendi özel sehpasında duran televizyona, koridordaki bir düğmeden açılan lambalara rağmen, bütün bu imkânlarla dolu görünme çabasına rağmen bomboştu.

Sırtımı dayadığım kapı hafifçe tıklatılınca omurgamda sanki dışarda bir patlama olmuş gibi bir titreşim hissettim. Kapıyı ardına kadar açmak için duyduğum arzuyu kontrol ettim – kolunda bir havluyla gece geç saatte gönderilen, yavaş yavaş banyoya giderken her tarafa keskin bakışlar atan o otel casuslarından biri olabilirdi. Kapıyı araladım ve filmlerdeki gibi arkasında durdum, böylece gelen Coenraad'sa beni son yirmi dört saat boyunca merakta bıraktığı için tıpkı çocukların oyunlarındaki gibi, ufak bir ceza ödemek zorunda kalacaktı. Kapının arkasında, içerdekinin sevgilisi mi yoksa düşmanı mı olduğunu bilmeden, tereddüt içinde durduğunu hayal ettim. Belki de gelenin sevgilim mi yoksa içeri girmeyi talep eden bir mütevaciz mi olduğunu öğrenmekten korkan aslında bendim. Geri çekilmek olmazdı. İkimizden doğan gerilim yükünü dağıtmak gerekiyordu.

Bej bir iş tulumu giyen siyah bir adamla yüz yüzeydim. Berlinde geniş bir deri kemer vardı. Kemere tutturulmuş alet torbasının ağırlığı kemeri aşağı, kalçasının üzerine kadar çekiyordu. Sabırla, kapının kasasına yaslanmış bekliyordu. Telefonu tamir etmeye geldiğini söyledi. Bozuk olmadığını söyledim. Daha yeni geldiğimi, bunu nasıl bilebileceğimi sordu. Ben de onun *bunu* nasıl bildiğini sordum. Bu konuşma sırasında eğer Coenraad olsaydı, izleniyor olma ihtimaline karşı ben, odada kalan kişi, onu içeri alana kadar “kuralına göre oynaması” gerekirdi. Ancak istemeye istemeye adamın boyunun istisnai olduğunu kabul ettim; başı neredeyse kapının üstüne degecekti. Coenraad neredeyse her şeyi, rengini bile değiştirebilirdi ama boyunu değil. Yani, platformlu ayakkabılar giyerek kendini 1,80 yapabiliyordu ama tahta bacak kullanmadığı sürece karşımdaki adam gibi, 1,85’ten çok daha uzun olamazdı. Adam bana şimdi televizyonda gösterilen, suikastçının telefon tamircisi kılığına girdiği suç dizilerindeki gibi, “yine başlıyoruz” der gibi bakıyordu. Bakışlarımı gizledim çünkü adam, katilin kurbanına telefon tamircisi numarasıyla yaklaştığı, sayısız otel odasında izlediğim sayısız suç dizisini hatırladığımı okumuştı gözlerimden. Kapıda durup geçmesine izin vermedim.

— Telefonu tamir etmeye gerek yok. Hiç telefon etmem zaten.

Adamın koridorda uzaklaşmasını izledim ve ancak köşeyi döndükten sonra odama geri döndüm. Tecavüzcü, katil ya da hırsız olabilirdi ama yine de kapıyı yüzüne kapatmaya içim elvermedi.

Telefonu kontrol ettim. Çalışmıyordu. Şüphelerimden utandım. Kendi kendime bu kadar fazla temkinin belirsizliğe, bunun da güvensizliğe yol açtığını söyledim. Daha bir yıl önce hâlâ her işarette –biri tıklattığında, hafifçe vurduğunda, zili çaldığında– kapıları ardına kadar açıyordum. Geçen martta, Kito’da bir sabah kapının tıklatılmasına ve derin nefeslere kapıyı açarak karşılık verdim. Ciddi, ufak tefek bir adam bitkin bir halde diz-

lerime kapandı. Coenraad olduğunu düşünerek kollarıma alıp otel odasına doğru çektim. Adam sevgi gösterilerimden irkilince içimi bir şüphe kapladı. O âna kadar Meksika'dan Belize'ye, oradan Ekvador'a, bütün buluşmalarımız sorunsuz geçmişti. Çabucak *National Geographic*'teki şifremizi kontrol ettim ve hiç konuşmadan sığınacak bir yer arayan korkmuş, bakımsız, bir deri bir kemik kalmış bu adamı açıklayabilecek hiçbir şey bulamadım. O sırada kapıda bir anahtar sesi duydum ve oda hizmetçisi temizlik arabasını iterek odaya girdi. Boğuk sesler duyuldu, kucaklaşmalar yaşandı. Kadının adamı kaldırıp branda bezinden yapılmış büyük kirli çamaşır sepetine koymasına yardım ettim; sonra da üstünü havlularla örttük. O saatte, sabahın on birinde, koridorda diğer uçtaki bir hizmetçiden başka kimse yoktu. Dik-katini dağıtmam gerekecek biri gelirse diye, her ihtimale karşı kirli sepetinin önünden yürüdüm. Servis asansörünün kapısını kendisinin ve yükünün üstüne kapatırken hizmetçi bana minnettar ve acı dolu bir gülümsemeyle baktı. Coenraad'a serüvenimi anlattığımda çok korktuğumu sandı ve beni sakinleştirmeye çalıştı: Teröristin bizim odamızdaki varlığı tamamen tesadüftü. Oda hizmetçisi onun karısıydı. Ayrıca, dedi, ikisi de bodrumdaki çamaşırhanede ele geçirilmişti.

O sıcak öğleden sonra, yanımda Coenraad'la karartılmış odada dururken her şeyi unuttum: Aynı gece lacivert bir gökyüzünün altında sokaklarda dolaşırken iki mahkûma neler yapılabacağına dair hiçbir düşünce geçmedi aklımdan; o gecenin daha geç saatlerinde, rom içip sokak şarkıcılarının çaresizce gitarlarını tıngırdatarak tiz sesleriyle aşklarını ilan edişlerini dinlerken bir an bile işkenceyi düşünmedim; tekrar aynı odaya döndüğümüzde, sessiz, uzun sevişmemizden sonra şafak vakti, rüya görmediğimiz bir uykuya daldığımızda da o ikisinin başka bir sabaha uyanmayacakları aklıma gelmedi.

Guatemala'ya giden uçakta bu tesadüf üzerine düşündüm. Gerilla liderinin (fotoğrafi gazete tezgâhlarında, baş sayfalarday-

dı) güvenli bir yer bulmak için Coenraad'ın odasına gelmesi tamamen kötü şansının sonucu muydu; karısının o odada oda hizmetçisi olması kader miydi; bir müttefikinin, yani benim, onu yakalaması için gönderilen adamın metresi olması sadece tesadüf müydü?.. Kuşku, güvensizlik ve şüpheden oluşan uğursuz üçlü yine beni ele geçirmişti. Coenraad beni işi için kullanıyor muydu, aşk ilişkimiz de başka bir bahane miydi? Telefon iyi ki bozuk : Fazla çalışan hayal gücümle onu kullanmak tehlikeli olur şu anda. Telefonlar dinlendiği için Tikal'deki o tek konuşma dışında Coenraad'la hiç telefonda konuşmamıştık. Bütün duvarların arkasında telefonlar çalışıyor ama ne beni kimse arıyor ne de ben birini aramaya cesaret ediyorum. (Çocuklarıma yazacağım mektupta telefonun bundan sonra sadece onlara ait olacağına ayrıca dikkat çekeceğim. Babaları çarşamba akşamları ahırdaki kısırağı hakkında bir hafta ortası raporu almakla yetiniyor, onun dışında telefonu nadiren kullanır. Bir düşünsenize canlarım, zilin kimin için çaldığını merak etmenize gerek kalmayacak: Sizin için çalacak. Size hep "burası sizin eviniz" dedim ama telefonun size ait olduğunu hiç hissetmediniz. Artık sizin. İşte bunları yazacağım.)

Yatağın kenarına oturup komodinin üstünde duran işlevsiz telefona bakıp düşündüm. Bej renkliydi, altından çıkan beş santim genişliğinde bir çekmecesine vardı, plastik kaplı küçük sayfalarda muhtelif otel hizmetlerinin kullanımı ile yerel ve uzun mesafe aramalar için talimatlar yazıyordu. Ayrıca ilanlar ve bir taksi, bir gece kulübü, bir eskort servisi ve egzotik yerlerden yemekler yapan restoranların numaraları vardı. Aldatıcı basitlikteki tasarımıyla telefonun her an mutluluk ya da felaket, sıkıntı ya da dehşet haberleri taşıyabildiğini düşündüm; bir şaman bile hatlardan çığlıklar atarak gelen ruhların korkusuyla yığılıp kalabilirdi. Telefonu kullanamamam iyi olmuş: Bir zamanlar tanıdığım birinin numarasını bulmak için aklım çelinebilirdi. Bunca yıldan sonra ne derdim?

— Merhaba, Maximilian'ın annesiyle mi görüşüyorum? Ben Shirley Silverberg – yani eskiden adım buydu. Dinleyin. Size bir şey sormam gerek. Eğer oğlunuzu uzağa göndermeseydiniz ve beni birkaç kere daha dansa götürseydi, ben yüzümü göğsüne, dışarı çıkarken onun için ütölediğinizi bildiğim ipeksi beyaz gömleğine yaslasaydım, o dans ederken elini belimde tutmaya dikkat etseydi, müzik durduğunda beni masamıza yönlendirseydi, *Son Vals*'i çalmaya başladıklarında yanağıma küçük bir öpücük kondursaydı (öpüşmekten fazlasını yaptığınızı düşünüünüz mü hiç?) ben bir cumartesi akşamı babama güzel güzel sinemaya gideceğimi söyleseydim, Max babasının Buick'iyile beni almaya gelseydi (bunun yerine, babam nereye gittiğini sorduğunda genellikle “hiçbir yere” diye homurdanırdım), eğer onunla baharda, Max sınavlara girerken birkaç kere telefonlaşmış olsaydık, ben ona stenodan sekreterliğe terfi ettiğimi anlatsaydım, neyse, artık saçımı yıkamam ve okuduğum kitaba dönmem gerek deseydim, o acaba Bernanos'u hiç okumuş muydu, eğer o sınavlarından sonra, yaz başında beni iş çıkışı Herbert House'dan alsaydı, yürüyerek göle gitseydik ve neşeyle buz gibi suda nefes nefese kalana kadar oynayıp birbirimize su sıçratsaydık ve eğer sonra etrafta kimsenin olmadığından emin olunca, yılın o döneminde kimse olmazdı çünkü, uzun uzun, hasretle öpüşseydik; siz başka birini yemeğe götürüp bizi bazı şeyleri kendimiz keşfedelim diye bıraksaydınız –onun baskıcı tavırlarını, benim patavatsızlığımı, onun yağlı saçlarını, benim vuran ayakkabılarımı, onun aniden sessizleşmesini, benim tramvaylarda ettiğim kavgaları– o zaman birbirimizi gittikçe daha az aramaya başlardık ve belki de sonunda görüşmeyi tamamen bırakırdık. Eğer o zaman bizi rahat bırakmış olsaydınız Maximilian boynunu kırmayabilirdi, ben de bana onu hatırlatan bir adamla evlenmek zorunda kalmazdım.

Zbigniew. Onun bir suçu yoktu. Düz kaşlarının altında, çukur gözleri vardı; kaburgalarının altındaki oyukların alt tarafın-

da dar bir beli vardı; kalçası küçük ve kaslıydı; parmakları uzun, ayakları dardı. Yani, yeniden bana ait olmasını istediğim yüz hatlarına ve özelliklere sahipti.

Zbigniew yanlış bir şey yapmadı. Beni hiç bunaltmaz. Parlak gözlerinin içine bakamamam, bir zamanlar bir bölüğe kumanda etmiş bu bakışlarla göz göze gelememem onun suçu değil. Atları sertçe idare etmiş ellerden (ellerinden) korkuyorum. Uzun zamandır sesimi hiç yükseltmedim. Ben herhangi bir sorun yarattığımda yatak odasına beyazlı iki adam gelir. Ambulansın ışıkları yanıp söner, kalabalık toplanır, sirenler sessizliği yarar, insanlar Zbigniew'e acıyarak bakar.

Yok, benim bir otel odasında yalnız başıma, çalışmayan telefona bakarak oturuyor olmam kocamın suçu değil.

Olaysız geçen bu günde, boşa geçen zaman ve umduğum şeylerin gerçekleşmemesi yüzünden yatağa olabildiğince erken girdim. Bir bağımlının çaresizliğiyle kartpostalları karıştırdım. Renkler hızla önümden geçiyordu: şatolar ve bahçeler, köprüler ve heykeller, müzeler ve pazar yerleri. Bütün bu görüntüler, bazı sahneleri, bir parçası olduğum, bütün duyularımın son hız çalıştığı olayın aslından çok daha canlı, daha detaylı bir şekilde aklıma getiriyor. Ancak geri dönüp bakınca kilise çanlarının seslerini duyuyorum, tezgâhlardaki yemek kokularını alıyorum, karanlıkta mırıldandığımız sözcükleri duyuyorum, kahkahalarımızın nereden geldiğini fark ediyorum. Suskunluklar bile aynı anlamları taşıyor. Coenraad haklıydı: Haz ancak böyle anılarla tamamlanıyordu. Bir defasında Venedik'teyken, Ahlar Köprüsü'nü gördüğümüz bir noktada kafamı kaldırıp mahkûmların karanlık, rutubetli zindanlara götürülürken Venediklilere son kez baktıkları küçük ızgaralara baktım. Bildikleri azıcık mutluluğu da geride bırakmak zorunda kalanları düşünüp ağladım.

— Ne oldu şimdi?

— Beraber olduğumuz her seferinde bunun son olabileceğini düşünüyorum.

Beni teselli etmeye çalıştı.

— Mutluluk anılardır, dedi.

Mutluluk hayalleri yerlerini daha ısrarcı görüntülere bırakmaya başladı. Aynı gece Venedik'te Coenraad'ın kanundan kurtulmasına yardımcı olmuştum, daha doğrusu Kanada pasaportum yardımcı olmuştu. Bu ne ilkti ne de son olacaktı. O gece bir gondolda, minderlerin üzerine uzanmıştık. 11 Mayıs'tı, kırk ikinci doğum günüm. Gondolcu küreğini ritmik bir şekilde suya batırıp çıkarırken kanaldaki trafiğe bakıyormuş gibi yapıp *La Donna è Mobile*'yi söylüyordu. Arada bir gözlerimi açıp Coenraad'ın arkasındaki yeniayı izliyordum. Gondolcu, Çabuk, signor, polisler, diye fısıldadıktan sonra ikisi ceketlerini ve yerlerini değiştirdiğinde Rialto Köprüsü'nün altından geçmek üzereydik. Polislerin motorlu kayığı gondola yanaştığında gondolcunun yüzüne bir fener tuttular. Gondolcu deli gibi el kol hareketleri yapabilmek için kolunu belimden çekti, sırtarak hızlıca konuşmaya başladı, dört polis memuru gülümseyip omuz silktiler; bu sırada ben de pasaportumu bulup mavi kapağını fenerin ışığına tuttum. Uzaklaştıklarında Coenraad İtalyanca bir şey söyledi. Nasıl olduysa, gondolcuyla ikisi söze dökülmeyen bir bilgiyi paylaşıyor gibilerdi, çünkü gondolcu bir kez daha bana sarıldı. Coenraad küreği eğdi, şarkı söylemeye kalkışmadı, suyun üstünde sallandık, ben adamın sert kavrayışından kurtulmaya çalışmadım.

Bir başka sefer Coenraad'ı kurtaran yine benim Kanada pasaportum olmuştu. Venedik'ten sonra Aix-en-Provence'da, Paul Cezanne Oteli'nde buluşmuştuk. Coenraad, her sabah ilk trenle Marsilya'ya gidip her akşam, gece yarısından sonra dönüyordu. Paul Cezanne bir şeyden şüphelenmiş midir, diye sordu. Şaka yapıyordu herhalde. Benimle Aix'te çok az vakit geçirmişti;

bu nedenle gönlümü almak için Paris'e trende onunla birlikte yolculuk etmeme izin verdi. Trans Avrupa Ekspresi'nde özel bir kompartımanımız vardı. Lyon'da sivil giyimli iki polis içeri daldı. Pasaportlarımızı göstermemizi ve valizlerimizi açmamızı istediler. Üzerinde altın rengi KANADA yazan pasaportumu önce birinin sonra diğerinin gözünün önüne tuttum.

— Ah, Kanada! dedi kibarca, de Gaulle'ün Quebec ziyaretinden memnun olduğunu da ekledi. Ya siz, *monsieur*?

Coenraad beni şaşırtarak karşısında asılı duran ceketinin iç cebinden aynı koyu mavi renkte bir belge çıkardı. Dedektiflerden biri pasaport numaralarımızı yazdıktan sonra kolunun altındaki karton kapaklı defterden kontrol etti. Etrafa imalı bakışlar atıldılar. Bunu, yarı çıplak halimize de bakarak, bizim Fransa'da yasak ilişki yaşayan iki Kanadalı olduğumuzu düşündükleri şeklinde yorumladım. Yarı haklı sayılırlardı.

King Edward'da, gecenin bu saatinde bütün odalar mühürlenmiş gibiydi: Koridorda ayak sesleri duyulmuyordu, kapılar çarpılarak kapanmıyordu. Dışarıda, şehrin kargaşası durulmuştu. Bazı uykusuz hallerde kıyameti düşünmeye başlarım; tamamen hareketsiz yatıyor olsam da kalbim küt küt atar. Bunu bedenimin tanıdığı, zihniminse adını koyamadığı bir korkuya bağlarım. Korkma, diye kızarım kendime, terk edilmiş değilsin; Coenraad gecikti, o kadar. Kendine güven, ona güven, seni seviyor. Seni ne kadar sevdiğini hatırla. Kalbim yavaş yavaş sakinleşiyor. Soluma dönüyorum. Uyku gelmeyecek: Bulanık, kesik düşünceler karanlığı dolduracak. Akışın içinde bir düşünce sırayı bozuyor: Bugün biraz kar yağdı. Yavaş yavaş havanın ne kadar önemli olduğunu fark ediyorum. Soğuk iklimlerdeki buluşmalarımızı sıcak bölgelerdekilerle karşılaştırmaya mecbur kalıyorum. Ekvatorun yakınlardaki ülkelerde aşkımız en ateşli halinde oluyor. Alize rüzgârları ve ılık sular, gündüz mayışıyoruz, gece heyecanlanıyoruz. Sıcak bizi hep havaleli bir arzu halinde tutuyor. Yediğimiz her şey afrodizyaklarla tatlandırılmış.

São Paulo'da, Yangon'da ya da Palermo'da hiç aksi sözler söylemedik birbirimize. Güneşimize gölge düşürecek konulardan da bahsetmeyiz: aç adamlardan, ölmekte olan kadınlardan, sakat çocuklardan; gece tutuklamalarından ve şafak infazlarından. Daha sonra böyle şeyleri havaalanlarında okuyacağım. Ama o sırada katıksız bir huzur içinde sadece birbirimizi biliriz. Coenraad makineli tabancalar taşıyan polislerle şakalaşır. Soğuk bölgelerde bir şeyler ters gider. Sebebi her ne ise –soğuk, nem ya da her şeyin üstündeki gri örtü– kolayca kavga ederiz. Kelimelerimi dikkatle seçmeliyim, soru sormamalıyım, şaka yapmaktan kaçınmalıyım. (Amsterdam bir istisnaydı. Coenraad atalarının memleketinde kendini rahat hissetmiş olabilir. Belki deniz seviyesinin altında olmanın, o kadim suya dönme arzusuyla bir ilgisi vardır. Krasnapolski Oteli'nde kaldığımız üç gece, sanki bentlerin yıkılması an meselesiymiş gibi sakın kucaklaşmalarla, uzun uykularla geçmişti. Su bizi alıp götürecek olsa, bizi sonsuz istirahatimizde birbirimizi sıkıca tutar halde bulurlardı.) Stockholm'de bir şeylerden o kadar kolay rahatsız oluyordu, ben o kadar hızla yaralanıyordum ki beni vaktinden önce Edinburgh'a gönderdi. Bir hafta ayrı kalmamıza rağmen aramızdaki soğukluk sürüyordu. Coenraad hiçbir şey için heyecanlanmıyordu; benimle kaleye gelmeyi reddetti. Kırk ikinci paralelin kuzeyinde hep tutku olmadan sevişiriz.

Hamburg'da ilişkimiz neredeyse sona edecekti.

Elbe kıyısında uzun bir yürüyüşe çıkmıştım. Soğuk, rutubetli bir mart günüydü ve saat dört olduğunda otele döndüğüm için mutluydum. Almanya'da çaresiz bir şekilde, dizginlenemez bir hayal gücünden mustarip olurdum. Bu nedenle Coenraad'ın mesajının beni Vier Jahreszeiten Oteli'ne getirmesinden memnundum – görkemi on dokuzuncu yüzyılda takılıp kalmış gibiydi. Lobide yanan büyük şöminedeki alevlerin gölgesi meşe duvarlarda oynaşıyordu. Her şey parlıyordu: kristaller, gümüşler, cilalı deri sandalyeler. Bir duvardaki uzun bir masaya, beyaz

damaskodan masa örtüsünün üzerinde bakır şefindişler yerleştirilmişti. Yüksek, beyaz şapkalı bir aşçı bakır bir kâsede sos karıştırıyordu; sağındaki asistanı ona bir spatula uzattı; bir cerraha kullanacağı aleti uzatan bir hemşire gibi ahşap sapını önde tutuyordu. Siyah takım giymiş garsonlar salonda süzülüyordu, bellerine bağladıkları kolalı beyaz önlükleri cilalanmış siyah ayak-kabıllarının üstünde ayak bileklerine çarpıp duruyordu. Küçük bir masaya oturdum. Aynı anda iki garson geldi. Kahve ve pasta istedim. Üçüncü bir garson gelip mırıldanarak *Bitte?* dedi, başka bir sandalye çekti ve bir kadının karşıma oturmasına yardım etti. Kadın benimle aksanlı bir İngilizceyle konuşmaya başladı. Ah, işte buradasınız. Öyle. Oğlak derisinden uzun eldivenlerini çıkarmaya başladı. İriyarı bir kadındı ama siyah kadife takımı ve beyaz saten gömleğiyle zarif görünüyordu. Dirseklerini ve göğsünü masaya yasladı, (kınalı) başını avuçlarına yerleştirdi ve usul usul ağlamaya başladı. Parmakları yüzüklerle doluydu: İki elmas, bir geniş altın yüzük, bir yakut, bir zümrüt bir de firuze taşlı yüzük vardı. Kahveyle küçük pastalar getirdiler. Kadın yudumladı, ufak ısınkılar aldı ve ağladı. Yabancılarla asla konuşmamam gerektiği konusunda uyarılmış olmama rağmen bu zavallı insana acıdım.

- Herkesin ortasında ağlamamalısınız, dedim.
- Ağlamak için tek güvenli yer burası.
- Kendinizi küçük düşürüyor, insanları da rahatsız ediyorsunuz.

— Âşık olduğunuz için böyle düşünüyorsunuz. Evet, evet, anlarım ben. Âşık birinin gözyaşlarını düşünmesi zordur. İnsan benim gibi ağlamaya bağımlıysa mutlu birinin yanında ağlamak daha kolaydır.

Başka bir garson ikinci kahvemi getirdiğinde ben hâlâ ilkini içiyordum. Adamı başımdan savıp kahveyi geri gönderecektim ki gümüş bir tepside birbirini ardına gümüş sütlükler alıp önüme yerleştirmeye başladı – yedi tane. Mesaj veriyordu! Emin ol-

mak için ayakkabılarına baktım. Diğerleri gibi siyah ve sivri burunlu değildi. Ayağında kahverengi bağcıklı ayakkabılar vardı. Gri, insanı ikaz edecekmiş gibi duran gözlerine baktım.

— Hep böyle değildim ben, diyordu kadın. Akşam yemeğinden önce ufak bir burun çekmeyle başladı, sonra yatmadan önce bir içki niyetine birkaç gözyaşı. Boş günler gelip geçerken öğleden sonraları kendime acıma alışkanlığı edindim. Ne olduğunu bile anlamadan kahvaltıdan önce krizler yaşamaya başlamıştım. Yemek yemeyi unutuyordum, onun yerine ağlıyordum. Sağlığım kötüye gitti. Zayıfladım, sinirli bir insan oldum, o ılık, tuzlu gözyaşlarının yaşatacağı o kutlu rahatlamaya duyduğum arzuyu kontrol edemiyordum. Canım, dilerim gözyaşlarına mukayyet olamayacağın bir gün asla gelmez. Şimdi o kadar kötü değilim. Öğleden sonra dörde kadar kendimi tutabiliyorum; o zaman şoförüm beni buraya, çaya getiriyor. Herkes çok nazik. Yalnız değilim, insanlar yardımcı olmaya çalışıyorlar. Genelde dayanamayıp benimle birkaç gözyaşı döken biri de oluyor. Dünyanın her yerinde, ne kadar çok insanın üzüntülerini içlerine attığını, biraz rahatlamaları için ne kadar az cesaretlendirmenin yettiğini bilerseniz şaşardınız.

İnce patiskadan, köşesine pembe ipek iplikle “E” harfi işlenmiş bir mendil uzattı.

— Teşekkürler, benim hiç gözyaşım kalmadı.

— Ah kuzum, korkunç şeyler yaşamış olmalısın.

— Aslında bunları açık açık yaşamak hiç aklıma gelmedi. Kimse görmesin diye bodrumda, karanlıkta ağlardım. Genelde bu sırada çamaşır yıkardım.

Gözleri doldu, (açtığı) mendille yüzünü kapatıp hıçkırarak ağlamaya başladı. Garsonum etrafta dolanıyordu. Yedi sütlükteki kremaları boş fincanıma boşalttıktan sonra, sert bakışlarına karşılık verip Hepsi bu kadar, teşekkürler, dedim.

Bu oyunların hiçbirisi, karşımdaki tabiri caizse küp gibi sarhoş kadının dikkatini dağıtmadı.

— Kocam önümüzde hafta hapisshaneden çıkacak, diyor-du. Kanamalı ülseri var, ona sütlü çorbalar yapmam gerekecek. Şimdi ne yapayım bu adamı? Her şey sanki o ölmüş gibi devam etti. Fabrikalar işledi, hizmetkârlar evi çekip çevirdi. Bir defa-sında beni yalnız bıraktığı için ağladım; şimdi geri döneceği için ağlıyorum. Evde boş boş dolaşırken, herkesin ayağına dolanır-ken ben ne yapacağım bu adamla?... Her akşam bir saat bahçe-de dolaşacağız, hava nasıl olursa olsun, yağmur da yağsa, kar da.

— Bırakın, uzaklara gidin, bunun için çok geç değil!

— Ah, gençler, ne yapmaları gerektiğini bilirler. Benim için çok geç. Yabancı yataklarda uyumak için çok geç. O kadar çok şey yaşadım ki. İki cihan harbi, bir sürü değişim, dostlarım öldü, oğlum Arjantin'de, kızlarım Amerika'da, kocam hapiste...

— Kocanız bir Nazi!

— Asla. Fabrikaları vardı; kendisine söylenenleri yaptı.

— Karısıydınız onun, engel olmadıydınız.

— Kocamdı, tank üretip üretmeyeceğini bana danışmazdı.

Ne yazık ki anlayışla başımı salladım: Zbigniew bütün boş zamanlarını kısırağıyla geçiriyor; Coenraad (tam olarak ne iş ya-pıyor?) benimle bir gece daha geçirmek için tek bir görevinde bile değişiklik yapmayı düşünmez.

— Mücevherlerinizi satın, mendillerinizi toplayıp gidin! Ya-bancılarının arasında ağlamayı bile öğrenmişsiniz; her yerde ya-sarsınız!

Bu şişman, yaşlı kadını neden teselli etmek istediğimi anla-yamıyordum, varlığı suçluluğunun göstergesiydi, şüphesiz be-nim ailem gittiğinde... yok olduğunda... o özel sığınağında şam-panya içiyordu. Ailemden geride sadece ben kaldım. Benim de gözyaşlarım akmaya başladı. Bana uzattığı mendili kabul ettim, açtım ve kullandım. Doğal bir şekilde, hâlâ gözyaşım olduğunu görmenin rahatlığıyla, sessizce ağlamaya devam ettim. En azın-dan ölümlere ağlayabilirdim. Kadın artık ağlamıyordu. Sanki ayıl-mış gibiydi.

— Yok canım, kusura bakmayın, çok nazıksınız, (diyordu şimdi kadın) ama can sıkıntısından kaçmak için tehlikeye atılamam. Yeteri kadar acı çektim. Şimdi her gün, saatin dört olmasını beklememe neden olan küçük zevklerim var. Siz de kabul edersiniz herhalde, güzel bir saat geçirdik, *nicht wahr?**

O gece devasa bir yatakta Coenraad'ı bekledim. Kokular sürmüş, hazırlanmıştım. Ağır yorganın altında çıplaktım ve önümündeki (çılgin) geceyi bekliyordum, yarı açık gözlerimin önünde onun vücudunun, ellerinin, dudaklarımdaki dudaklarının görüntüsü vardı. Kendimi yatıştırmak için soluma döndüm. Yanıyordum. Ağır yorganı üstümden atarken annemin kırmızı pamuklu kumaşla kaplanmış, hasır bir sandıkta duran kuştüyü yorganı trenlerde Radom'dan Hamburg'a, sonra Ellis Adası'ndan Toronto'ya kadar taşımasına yardım edişimi hatırladım. Aşk düşüncesi aklımdan çıktı. Tek görebildiğim ağlayan kadınlardı. Kime isyan etmeliydim? İnatçı kurbanları işini çok zorlaştırdığından geceleri uyuyamadığı için isyan eden, uykusuzluğun tedavisi için Frantz Fanon'a başvuran Cezayir'deki Fransız işkenceciye mi? ... Bir kıyamet hissi, ipek gibi duvarları olan, lüks mobilyalarla döşeli odayı bir gettoya dönüştürdü. Şimdi sevgilim için hissettiğim sabırsızlığın bir nedeni daha vardı: Onun yanında korkularım yok olur.

Gece yarısı kilitli olmayan kapıdan girdi; üzerinde hâlâ garson üniforması vardı, çay arabasını itiyordu. Karnım açtı. Yataktan fırladım, koşup gümüş bir tabağın üstündeki örtüyü kaldırdım. Altında bir tabanca vardı. Ekmek sepetinde, beyaz bir damasko peçetenin altında Coenraad'ın makyaj malzemeleri duruyordu. Çalışırken kullandığı malzemelerin varlığından anlamalıydim: Herhalde hâlâ görev başındaydı. Coenraad sessiz ve temkinliydi, arkasına uzanıp önlüğünü çözmek için ona yaslandığımda ellerini yanında tuttu. Genelde ona yardım et-

* (Alm.) Degil mi? (e.n.)

mem gerekir çünkü sağ elindeki sinir kopması (Atina, 1967) yüzünden başparmağıyla işaret parmağının kavrama yetisi zarar görmüştü. Sol eliyle bu durumu telafi ederdi ama her koşulda değil, özellikle de düğüm çok sıkıysa. Bazen ben yanında değilken nasıl başa çıktığını merak ederdim. Sonra ayakkabılarını çıkarıp rahat bir nefes aldı. Kıyafetlerinin geri kalanını çıkarmadı. Bana bakarak okuma koltuğuna oturdu. Ağır sözler söyledi:

- Herkese güvenilmeyeceğini ne zaman öğreneceksin!
- Şüphe içinde yaşayamam.
- Kuralları biliyorsun, beğenmiyorsan kapı orada.
- Ağlayan kadınlar için kurallar işlemez.
- Yabancılarla konuşma yeter.
- *Au fond*,* derler ya, hepimiz yabancıyız.
- *Exactement*.** Senden tek istediğim hüküm giymiş Nazilerin karlılarıyla konuşmaman.

- Kim olduğunu biliyorsun yani!
- Bunları bilmek benim görevim.
- Ama kadın yaşlı ve masumdu.
- Kimse masum değildir.
- Paranoyaksın sen!
- Emir aldım!
- Ajans benimle sevişmene izin veriyor mu bari?
- Buna gerek yok; resmi olarak sen yoksun.

Bu son sözleri karşısında bir şey diyemedim, çok canım sıkılmıştı, söylerken kılı bile kıpırdamamıştı. Yüzündeki ifade tam bir garson ifadesiydi; hayatını soluk lambaların altında geçiren biri gibi solgundu. Ekledi:

- Ayrıca, kapını kilitlemeyi ne zaman öğreneceksin? Bu dikkatsizliğinle beni tehlikeye atıyorsun.

* (Fr.) Temel olarak. (e.n.)

** (Fr.) Kesinlikle, tam olarak. (e.n.)

Elbe kıyısındaki yürüyüşüm sırasında takip edildiğimden bahsetmediğim iyi olmuştu.

Hamburg'dan bir kartpostalım yok. Birbirimize sırtımızı döndüğümüz, Coenraad'ın perdelerin arasında ışık belirdiğinde giyinip sanki ben odada değilmişim gibi sessizce çıktığı o geceyi hatırlatacak bir şey istemiyorum.

Hâlâ uyanıktım, aklımda kâbus kadar rahatsız edici Hamburg anıları vardı. Resmi olarak var olmadığım doğrudu. Pasaportumda takma bir isim yazıyordu. Coenraad dışında kimse nerede olduğumu bilmiyordu. Artık bir ikametgâhım olmadığından, seçmen listelerinde de yoktum. Yabancılar arasında bir yabancıydım. Yanımdakinin mevcudiyeti sayesinde tanınmak gibi bir avantajım da yoktu. Ama bu yalnızlığın avantajları da vardı: Kimse beni umursamıyorsa kimseyi memnun etmem de gerekmiyordu. Sevgilim hariç. Ona dünyadaki bunca kadın arasından seçim yapabilecekken neden beni sevdiğini sorduğum zamanı hatırlıyordum. O sırada bana sarılıyordu ve öpüyordu, bu nedenle cevabını ancak mealen hatırlayabiliyorum. Sanırım kendisinin de kâbuslar gördüğünü ima edecek bir şey söylemişti; o da biri onu sevmezse devam edemezmiş; o da bekleyeceği bir şeye ihtiyaç duyuyormuş ve bana güvenilebilirmiş.

Ertesi gün caddelerde daha az canlılık olduğunu mu hayal ettim? İnsanlar sanki baharmış gibi sallana sallana geziniyorlardı; arabalar sanki bir köy yolundalarmış gibi kıvrıla kıvrıla ilerliyordu. Tabii ki. Cuma, biten haftanın işleriyle hafta sonunun (beklenen) zevkleri arasında bir sınır işlevi görmeye başlamıştı. Ben bu haftanın sonunda yalnız olmak zorundaysam, neyle geçireceğim zamanı? Başka herhangi bir şehirde, dünyanın başka herhangi bir yerinde hislerimi harekete geçirecek yeni görüntüler,

yeni sesler vardı. Ama burada, hayatım boyunca tanıdığım şehirde ne yapacağımı bilmiyordum.

Bu sefer Royal York Oteli'nin lobisini geçip doğrudan alt kata, kafeye indim – çekindiğimden değil, insan ekonomik ölçekte ne kadar aşağı inerse alacağı hizmet o kadar hızlı olacağından. *Lütfen Yer Gösterilmesini Bekleyin* yazan tabelanın yanında yine aynı karşılama görevlisi duruyordu. Siyah elbisenin üzerindeki inci kolyeyi altın bir zincirle değiştirmişti. Onun pozisyonunda biri için incilerin biraz iddialı olduğunu mu düşünmüştü? Yemek salonunun arka tarafına yöneldi, yani bir kez daha pencelelerden uzakta, mutfığa yakın bir yere gidiyordu ama birkaç adım sonra yön değiştirip beni önceki gün oturduğum masaya yönlendirdi. Acaba bunun nedeni (artık oturmuş olan) direnişim miydi, yoksa onun iş kıyafetine benzeyen siyah elbisem ve inci kolyem miydi; belki de dünkü yolculuğu ve yoldan sapmaları hatırladığı için böyle teslim olmuştu. Küçük bir zaferdi, benim zaferimdi, ve bu daha başlangıçtı.

Bu sabah, garson kadınla benden başka yemek salonunda sadece erkekler vardı. Yemeklerin numaralarla isimlendirildiği menüyü kenara itip etrafıma baktım. Bu sabah bakışlarımı indirme ihtiyacı hissetmedim: Gece bir tür değişim yaşamıştım. Bana hâlâ Elk'ler, Kartallar ya da Orange birlikleri gibi bir erkekler kulübünü hatırlatsa da bu erkek dolu salonda rahatsız hissetmediğimi gördüm. İki masa ötedeki adamın yüzüne rahatça gözlerimi dikip bakabildim. Tabağının üstünde görebildiğim uzun, kemikli bileklerini beğenmiştim. Sağımda genç bir adam öne eğilmiş, ceketin düğmeleri patlamak üzere, karşısındaki adamın fincanıyla kendisinininkinin arasında yayılmış olan gazeteleri işaret ederken kaygı dolu görünüyordu; bu sırada karşısındaki, başının etini yemekte olduğu adam kafasını ve omuzlarını sandalyesinin izin verdiği kadar geriye çekmiş halde duruyordu. Aramızda birileri olduğundan, gür kıvılcıklarına pembe yanaklı, mavi gözlü yakışıklı bir yüzün eşlik ettiğini görebilmek

için soluma doğru kaymam gerekti. Bakışlarıma karşılık verseler de, gözleri mesafeliydi.

O zaman on altı yaşından kalma bir alışkanlığımı tekrar ettiğimi fark ettim: Vitrinde gördüğüm pahalı bir elbiseyi şu ya da bu, hangisi “bana yakışır” diye zihnimde denediğim gibi muhtemel sevgilileri de “denerdim”. Bu sabah, ergenlik alışkanlığımın aksine, tenimin kabul edebileceği pek çok ihtimal buldum: Bu sabah çok seçici değildim. Babam “huysuz” derdi. Köşedeki, yirmili yaşlarında gibi görünen esmer, ciddi bir adamı bile düşündüm; yüzünde içsel çalkantılar yaşıyormuş gibi bir ifadeyle belki de aşk şiirleri karalıyordu –o da sevgilisinin erotik hayaller kurmasını sağlamak için aşk şiirleri yazıyordu, tıpkı Coenraad’ın bana bir Sanskrit aşk şiirleri kitabı verirken planladığı gibi.

*Pervaneler ölüm uçuşlarına başlar
İncecik alevlere doğru;
Kokulardan gözleri görmez olmuş anılar
Kapanan yatakta bekler.*

Sevgilime duyduğum özlemle salonu tekrar taradım. Burada olsaydı şimdiye kadar bir işaret verirdi – bir bakış, bir hareket, bir kucaklamanın anısı ya da vaadi olduğunu anlayabileceğim bir sözcük.

Yemek salonundaki erkeklerin yüzünde hiçbir şey yoktu. Bunun geceyi nasıl geçirdiklerini gösterdiğini düşünüyordum; gözlerinde önceki akşamın çok coşkulu geçmiş olabileceğine dair bir şey yoktu; aralarından herhangi biri birden fazla kez orgazm olmuş muydu? Gayreti takdir görmüş müydü? Partneri ilgisiz miydi, sadece görevini mi yapıyordu? Metresiyle ateşli bir gece geçirmiş, gece yarısından sonra eve döndüğünde ahırda kısırağıyla tayın yanında kalması gerektiğine dair bir hikâye mi anlatmıştı? Bütün erkeklerin yüzleri önlerinde serili güne dair planlarla doluydu, sabah tıraş olurken dün geceyi de kazıyıp atmışlardı.

Kısa süre sonra, giden erkeklerin hareketliliği, çekilen sandalyelerin sesi doldurdu içeriği; saat dokuzda çeyrek vardı. Garsonlar daha yavaş hareket etmeye başladılar, masaları temizlediler, bahşışleri topladılar, sonra biri yanıma geldi. Dünkü garsondu. Fincanıma kahve koyup, Bugün nasılsınız, diye sordu. Çok iyiyim, teşekkürler, dedim. Küçük kızınız nasıl? Garson elindeki kahve sürahisini masaya bırakma ihtiyacı duydu, sürahi sanki bir anda havada tutmak için fazla ağırlaşmıştı. Yine ne yaptı! Elsie'yi tanıyor musunuz, öğretmen falan mısınız? Kadının solgunluğu beni çok etkilemişti. Daha önce hiç ölü birini görmemiştim (annemi bile) ama garsonunki gibi hafif sarımsı tonları olan gri ten rengine ölü gibi denebileceğini düşünüyordum. Bence bu kadar erken bir saatte böyle hayalet gibi görünüyormuş olması endişe vericiydi – endişe, kimin için? Onun için mi, benim için mi, Royal York için mi? Onun için endişeleniyorum. Karşı koyamadığım bir görüntü belirliyor. Kadını evlerin arasındaki boşlukta, sokağın üstünde havada süzülürken görüyorum, üzerinde mavi üniforması değil işe gelmediği günlerde giydiği desenli ev elbisesi var. Beceriksizce düşüşünü izliyorum, kolları sallanıyor, bacakları kıvrılmış, eteği rüzgâr üzerindeki çıkarmaya başlamış gibi havalanmış. Gördüğüm sahnede asla kaldırırma ulaşmıyor. Garsona kısaca soruyorum:

— Neden kızının büyüdüğünü görecektense kadar yaşamak istemiyorsun?

— Size ne anlattı? Uydurur, biliyorsunuz.

— Kendini öldürmek yasalara aykırı. Elsie'ye ait olan bir yaşamı sona erdirmeye hakkın yok.

Kalemi not defterinin üstünde, sabit, boş bakışlarla bekleyen garson sessizce cevaplıyor:

— Daha fazla devam edemeyeceğim. Çok zor; çalış, çalış, çalış; böyle tavan arasında bir göz odada yaşamak. Elsie gittikçe babasına daha çok benzemeye başlıyor. Ya onun gibi biri olursa? Konuşması bile aynı, kelimeleri birbirine bağlıyor, ne dedi-

ğini anlayamıyorum. Onun öfke nöbetlerini hatırlatıyor bana. Temiz bir sayfa açmak için terk ettim ben babasını. Şimdi hayatım her zamankinden beter. Eğer bir adam benimle yaşamaya kalkarsa, ki böylece benim de mutfağı olan bir odam, hatta belki bir apartman dairem olabilir, adama benim hakkımda, bana da onun hakkında yalanlar söylüyor. Kim olduğu hiç önemli değil; kimse uzun süre kalmıyor, belki bir yıl. Ben bu kızla ne yapacağım? Böyle devam edemem.

— Düşün, geleceğı düşün, sen canına kıyarsan Elsie'nin hayatı boyunca neyle yaşamak zorunda kalacağını düşün. Asla anlayamayacağı bir nedenle, bir pazar sabahı onu erkenden kaldıracaksın, daha sokak lambaları sönmemişken, yılın bu vaktinde, sonra ona Burada dur, diyeceksin, tavan arasının camını açıp atlayacaksın. Kalabalık bir mahallede yaşıyorsunuz, o saatte bile birileri uyanıktır ve senin düşüşünü görmüş olur. Polisler Elsie'nin kıpırdamadan oturduğu pencereyi bulurlar ve onu yakalayıp açıklıktan içeri alırlar. Elsie güvende. Ne olursa olsun, Elsie hayatta. Elsie o zaman, ve sonuna kadar, kendine annesinin intihar etmek istemesine neden olacak ne hata yaptığını soracak.

— Bensiz daha iyi olur. Şimdi çok ağlıyor.

— Sen ölmüş olacaksın, ilgilenmeyeceksin ama yine de sana neler olacağını söyleyeyim. Yaşadığı süre boyunca Elsie o gündoğumunun bütün ayrıntılarını hatırlayacak: Üzerindeki mavi çiçekli pembe pazenden pijamayı, her zaman yapmasını söylediğın gibi terliklerini giyişini, senin ayakların çıplak olsa da soğuk yere terliksiz basmadığını, seni odada takip edişini, hiçbir şeyi, senin küçük pencereye çıkmanı bile sorgulamayışını hatırlayacak. O sabahtan sonra bir daha şafağın pembe ışıklarına bakmak istemeyecek.

— Haplarım var, uyuyormuşum gibi olacak, o kadar.

— Seni bulmalarından beş dakika sonra sevgilin bağlılığını ilan etmeye gelecek, sana çiçekler, Elsie'ye hediyeler getirecek.

Garson kızın dudakları titriyor; kemiriyor dudaklarını.

— Fikrimi değiştirmemi sağlamaya çalışıyorsun. Artık çok geç. Güzel bir mektup bırakacağım.

— Ah, o mektuplar, dikkati başka bir yere ne de güzel çekerler. O son eylemden önce hayal gücü sınır tanımaz. *Seni seviyorum. Sensiz yaşayamam. Hayatımın hiçbir anlamı yok. Bu yüzden ona son vereceğim. Hoşça kal zalim dünya, ben daha iyi bir yere gidiyorum.* Bir de o talimatlar! Mezarın başında, tabut toprağa indirilirken Walter Huston'ın söylediği *September Song* çalınacak. Cenaze evinde sürekli *Cennetin Çocukları* filmi gösterilecek. Kadınla adama gelinlik ve damatlıkları giydirilecek. Vesaire vesaire. Ayrıca yazacağın mektubu sevgilinin bulacağından da emin olamazsın. Hobisi intihar mektubu biriktirmek olan başarısız bir yazar tanıyorum – ambulanstan önce olay yerine gider. Niyeti bu mektupları buluntu roman olarak yayımlamak. Sahneyi yazacak, ölü kahramanı tarif edecek, mektuptaki metni verecek ve okur kendi romanını yaratacak. Her okur bir yazardır, demişti bana, intihar mektupları da birer kurmaca eserdir. Ama Elsie gerçeği bilecek: Bir mektupla onu alt edemezsin.

Kadının yüzündeki çaresizlik ifadesi şaşkınlığa dönüştü. Elindeki not defterine bir şey yazıp aniden yanımdan ayrıldı. Geri döndüğünde portakal suyu ve sıcak yulaf ezmesi getirdi; belli ki bunları ben sipariş etmiştim. Yumurtayı dünkü gibi çırpılmış mı istediğimi sordu. Köşedeki masada oturan esmer genç adam gazetesinden başını kaldırıp baktı. Göz göze geldik. Beni umursamasa bile belki, bir şair olduğu için, intihar hakkındaki düşüncelerimi dinlemek ister diye düşündüm. Bu inatçı fikir Coenraad'ın geçmişi unutmam konusundaki ısrarından doğmuştu: Geçmiş hakkında hiçbir şey bilmek istemez, her şeyin bu anda olduğunu söyler bana. Belki milletlerin kaderine karar veren Coenraad, belki bahsedilmeyen hayatları avucunda tutan Coenraad; belki de terörün tarafında olan Coenraad – bu adam bana bizim tanışmamızı ve âşık olmamızı sağlayan

kaderden bahsediyordu. “Kadere inanıyorum,” der bana. Muh-temelen genç adamın bakışının benimle bir ilgisi yoktur: Uygun bir ifadeyi yani *le mot juste*’ü* çağırıyor olabilir ve ben görmeyen bakışlarının hizasına denk geliyorumdur. Nedeni ne olursa olsun, adamı incelememin o ânın içinde yaşama çabam için bir araç olduğunu fark ettim: Tekrar tam bir gözlemciye dönüştüm, kaşını nasıl çattığına, gümüş rengi bir tükenmez kalemı dişlerine vurduğuna dikkat ettim. Hiç durmadan Dört Numara’mı yedim, tabakları sıyırdım, verilen bütün kremayı bitirdim. Bileğimi kaldırır kaldırmaz hesabı getirdiler. Sonra garson kız genç sevgilisinin masasına oturdu. Gerekirse hemen kalkıp gidebilmek için sandalyenin ucuna oturduğunu gördüm. Adamın okuduğu gazetenin üstüne eğilmişlerdi.

Yeraltı trenleri, metrolar – yerin altından giden metal vagonlarda her zaman huzursuz olurum, otomatik kapıların açılmayacağından ya da otomatik kapıların kaçamayacağımız kadar dar tünellerde açılacağından korkarım. Yumruklarımızı sıkıp otururuz burada. Metroda kaçmamız imkânsız olduğundan dövüşmeye hazır durduğumuzu çıkarıyorum bundan. Dundas Caddesi’nde yerin üstüne çıkıp metrodan inmekten memnundum. Köşeden, altı blok ötedeki tramvayın sallana sallana bize doğru gelmesini izledim. Bütün kapıları açık bir şekilde durdu. Acele etmeden bindik. Kondüktör sakın bir adamdı, sorulara cevap verirken eliyle de geçenleri yönlendiriyordu. Oturacak yerler bulana kadar herkes hafifçe birbirini itiyordu. Tramvaylarda güvende hissederim. Her iki blokta bir kalmayı ya da inmeyi seçebilirim. Yukarıdan sarkan bir ipi çekerim ve kondüktör niyetimi anlar. Kapıların açılması için çıkışta bir basamak inmeme yeterlidir.

* (Fr.) Doğru kelime. (ç.n.)

Parliament Caddesi'nde sanki ben de eve gitmek için acele ediyormuşum gibi indim. Caddelerden geçerken Elm Korusu'nu tercih edişimi sorgulamaya başladım. Fakirlere ayrılmış bir bölgedeydim. Dar evler, ikili ya da dörtlü olarak birbirine yapıştı ve sarhoşlar gibi birbirilerine yaslanıyorlardı sanki. Aralarından sızan güneş ışığı da aydınlattığı manzara kadar kasvetliydi. Haritaya baktım. Bu aslında göstermelik bir hareketti, yanımdaki çimenlerdeki plastik sümbüller kadar göstermelikti – aradığım dahil olmak üzere, bu bölgedeki bütün sokakları biliyordum; “koru” kelimesinin de ancak birkaç tane çalışı olan, basit bir cadde için yanlış bir isimlendirme olduğunu da biliyordum.

Ara ara, caddeyle arasında yabancı otlarla dolu bahçeler olan eski, büyük köşkların önünden geçiyordum. Pencerelelerine bakarken kendimi çocukluğumdan kalma bir oyunu tekrar oynarken buldum. Camlar silinmiş mi, perdeler hangi malzemeden, ne tarzda dikilmiş, güneşlik nereye kadar çekilmiş diye bakıp tahmin yürütmeye çalışırdım: İçeride saygın bir ailenin son ferdi olan, ölümünden bir hafta sonra bulunacak ihtiyar bir adam mı (dantel perdeler) yoksa geçkin iki kız kardeş ve bütün genç kızların kendisine karşı dikkatli olmaları için uyarıldığı şişman, orta yaşlı yeğenleri mi (basma perdeler) yaşıyor; evin biri alt katta biri üst katta bulunan ve kısa süreli kiracılar tarafından kullanılan iki mutfığı mı var (çiçekli muşamba) veya çok sayıdaki odası terk edilmiş kadınlara ve çocuklara, ve farklı ayıklık seviyelerinde her yaştan bekâr erkeğe bir sığınak mı sunuyor (sadece sıkıca kapatılmış yeşil güneşlikler olurdu o zaman), kiracıların tamamı üst kattaki, kilitlenmeyen eski kapısı dışında bunca zaman sonra hâlâ şaşırtıcı derecede sağlam olan banyoyu mu kullanıyor, anlamaya çalışırdım. Elm adındaki diğer caddelerden birine gitmem gerekirdi diye düşündüm, mesela Rosedale'dekine. Daha Elm Korusu'na gelmeden Coenraad'ı Aşağı Cabbagetown'da bulma ihtimalimin çok düşük olduğunu biliyordum.

Yine de, ümit etme alışkanlığım çok güçlüydü, köşeleri dönmeye devam ettim. Dört Numara büyük bir evdi ama o kıvrımlı ahşaptan, kalıptan çıkmış alçılardan oluşan Viktoryen süslemelerin izi yoktu. Düz kırmızı tuğla ve düz pencerelerden ibaretti. Dönüştürülmüş bir depoya benziyordu. Çimenlerin yerini alan çakıl taşlarının üzerinde üç araba park etmişti. Bahçenin doğusunda, kaldırım tarafında kesilmiş bir ağacın gövdesi duruyordu; büyüme halkaları dışta net ve koyu renkten ortaya doğru çizgilerin arasında koyu renk lekeler belirmeye başlıyordu. Dergiyi kontrol ettim: *“Hollanda karaağaç hastalığı bulaşmış karaağacın dış kabuğundaki damarlarda renk değişimleri görebilirsiniz.”* Ümitlendim; eğer şifreyi doğru çözdüysem, her şey randevumuza geldiğime işaret ediyordu: karaağaç geçen sokak adı, dergi sayfalarının sayısı ile aynı bina numarası, hasta bir karaağacın belirtilerini taşıdığı çok net olan büyük ağaç gövdesi. Tek anormallik, fakirlik belirtileriydi; Coenraad’ın beni bir seferinde uyardığını hatırlıyordum: Hiçbir şeyi sorgulamadan kabullenme, hiçbir şey öngörülebilir değildir.

Önünde durduğum ev caddeden epeyce içerideydi. Siyah kapıya ve pirinç tokmağına baktım. Siyah kapının karşısında dururken birden gözümün önünde pirinç tutamakları olan bir tabut canlandı. İster istemez zihnim başka bir sonuca atladı: Dergiyi bana Ajans göndermişti; Coenraad’ın öldüğünü söylüyorlardı. Ya da daha kötüsü, Coenraad, aşkımızın öldüğünü söylemek için göndermişti. Belki aşkımızın ateşini harlayan belirsizlik ve tehlike unsurları ona fazla gelmişti. Eğer riski azaltmayı gerekli gördüyse muhtemelen ilk vazgeçilecek olan bendim. Bütün bunları düşünürken karşımda duran tabelayı sonunda okudum: *Domino Giyim Şirketi. Zile Basıp Girebilirsiniz.*

Hol yeterince aydınlıktı ama yine de merdivenden yukarı devam eden siyah halısı ve etrafımdaki bütün siyah kapılarla kasvetli bir havası vardı. Orada gergin bir halde etrafı dinleyerek ne kadar durduğumu bilmiyorum. Korku ve belirsizlik içeren du-

rumlarda hep zamanla bağımlı kaybederim; “zaman kavramını kaybetmek” anlamında değil de daha çok zamanın geçişini hissetmemek, sanki anestezi altında olmak gibi. Zaman kavramını tekrar bulmak için sağ taraftaki kapıya sertçe, gürültülü bir şekilde vurdum, sonra soldakine, sonra bir de koridorun ucundaki kapıya. Bütün kapılar kilitliydi. Üst katta da bunu yapmaya devam ettim. Burada loş bir koridorda beş (siyah) kapı vardı. Bunlar da kilitliydi ve burada da hiç kimse yumrukladığım kapılara cevap vermedi.

Sessiz kaldığımda üst katta bir hareketlilik olduğunu fark ettim. Birden fazla kişinin ayak sesleri ve ağır eşyaların itilip çekilme sesleri geliyordu. Çatı katına çıkmayı düşündüğümde geçmişteki acılar karşısındaki mücadelemi hatırlatacak şekilde donup kaldım. Eğer oraya çıkmayı başarabilirsem bir tür sığınak bulacağımı biliyordum. Bir çatı katı aşağıda yaşanan dehşetten her anlamda uzaktır. Eğer oraya çıkmayı başarabilirsem hiç kimse oradaki varlığımı sorgulamayacaktır. Böyle kartal yuvası gibi yerlerde yaşayanlar kartaldan çok serçeye benzerler. Yalnızlıkları doğaları gereği pençeleri olmamasının bir sonucudur. Yukarıda kim varsa (Coenraad olduğunu düşünemiyorum) çıkardığım tedbirli seslerden benim de ürkek bir kardeşleri olduğumu anlayacaktır.

İkinci kat sahanlığında sırtımı bir kapıya verip çıplak ahşap zemine oturdum. Dik merdivenlerin, duvarların ve tavanın (ki buradan yağmur aktığı çok belliydi) yenilenmeye layık görülmemesine şaşırmamıştım. Coenraad'ın ânın tadını çıkarmam konusundaki tavsiyesi çatı katında işe yaramazdı. Tam durumumu değerlendiriyordum ki (günlerden cumaydı, Coenraad'ın ailesinin yanına uçması gerekiyordu; sadece bu öğleden sonra vardı; eğer başka bir Elm konumunda onu aramaya gidersem otele dönme ihtimali karşısında onu kaçırabilirdim) karşımdaki kapı ardına kadar açıldı. Önümde iri bir adam duruyordu; üzerindeki rengârenk kadifelerden, mor ipekli çoraplardan

oluşan ortaçağ kıyafetiyle göz kamaştırıcıydı. Başındaki parıldayan taçtan göğsünü saran altın zincirlere, kurdeleli madalyalara, yüzündeki sahte sakalla oynayan parmaklarındaki yüzüklere kadar altın ve mücevherlerle kaplıydı. Heybetli adam sakalını yerine oturtup bana yaklaştı. Başımı hafifçe sola eğdiğimde arkasındaki odadaki spot ışıklarının parıltısından kaçabiliyordum, böylece gür kaşlı, esmer yüzünü ve sert ifadesini görebildim. Beni korkutmuştu. Sevgilim olması mümkün değildi: Coenraad kendini ne kadar gizlerse gizlesin, kimmiş gibi yaparsa yapsın, ondan korkmazdım. Aramızda hep bir rahatlık vardı – birisi “o tarif edilemez kolaylık” demişti.

— Gelebildiğinize sevindim. Biz hazırız.

Adamın peşinden eğik duvarlarına rağmen çok büyük olan bir odaya girdim. İki kolsuz sandalyeden ve tavandaki bir ray üzerine monte edilmiş üç spot lambasından başka bir şey yoktu. Bize doğru gelen ince genç kadının üzerindeki saray elbisesinin korsesi o kadar sıkı bağlanmıştı ki memeleri neredeyse çenesine kadar çıkmıştı. Parlak ışıkların altında sağ memesinde, köprücük kemiğinin hemen altındaki bir dövme rahatça görülebiliyordu. Sapı ve yaprakları koyu mavi, kendisi pembe, yarı açılmış bir güldü. Adam kadınla kalın, boğuk bir sesle konuştu: Geldi, hadi başlayalım. Hemen “başla”madıkları için benim bir şey yapmamı beklediklerini düşündüm. Risk alarak kalemimi ve not defterimi çıkardım, birkaç sayfa çevirdim (ilk sayfada *Sevgili çocuklarım* yazıyordu), kalemimi yazmaya hazır tuttum. Durumdan memnun görünüyordlardı. Yine de “başla”madılar. Adam bana döndü:

— Birinci kata gittiniz mi?

— Kapılar kilitliydi.

— Dekorlarımızı orada saklıyoruz. Malzemeleri yapan adamlar çok iyi; işkence odasının, cephaneliğin, hazinenin, bahçenin, hatta şato bölümlerinin ne kadar aslına uygun olduğunu görünce memnun olacaksınız. Parapetin parçalarını içeren oda

hariç hepsinde kafası kesik bir kadın var, o odada o (dövmeli-yi işaret ediyor) kaderinden kaçmak için kendini aşağı atmakla tehdit ediyor. Kadına dönüp, Burada dur Issa; şefi izlemen gerek, dedi. Bana da, İkinci perdenin başında, benim yatak odamda, penceredeyiz, eğer bana itaat ederse ona vaat ettiğim krallığıma bakıyoruz. Adam benimle konuşmaya devam ederken Issa uzun, sarı saçlarını savurup farklı aşamalarda “mi... mi... mi...” diye mırıldandı.

— Aslında kız kardeşleri gelip onu kurtarmalı. Ağıtlara ve feryatlara, korku ve dehşet çığlıklarına, haykırışlarına katılacak iki ya da daha fazla kadına bütçede yer olmadığı için çok çok üzgünüm. Yüksek sesli kadınlardan oluşan koroları çok severim, siz sevmez misiniz? Neyse, nerede kalmıştık? Evet. Judith benim geçmişimi çok merak ediyor. Ortaya çıkardığı şoke edici hakikatlerden tatmin olmadığı için daha derine dalmaya kararlı. Ne pahasına olursa olsun her şeyi bilmesi gerek. Sizin için oynayacağımız sahne Mavi Sakal’la Judith’in birbirlerine olan aşklarını ilan ettikleri yer. Bu aşk sayesinde bir umut var. Judith bir şeyi kurcalamasa, Mavi Sakal’ın ona olan aşkıyla ve bununla gelen servetle yetinebilse... (İşsa’ya dönerek) Durumu biliyorsun: Az önce eski karılarımdan birinin kafasız bedenini gördün. Sarsıldın ama etkilendin de. Ruhumun derinliklerine inmeyi her zamankinden çok istiyorsun, benimle ilgili her şeyi öğrenmeden rahat etmeyeceksin. Obua aşk temasını tekrarlar, ben de 46’da gireceğim. Sana yalvarıyorum. (Bana dönerek) Burası tam ses için çok küçük, *sotto voce* söylemek zorundayız.

Mavi Sakal, hafifçe genizden gelen bir sesle başladı.

M.S. — Eski sevgililerimi gördün; çiçeklerimi beslemek için kanlarını akıttılar.

Judith tatlı, saf bir sesle cevapladı:

J. — Artık olmaz, Mavi Sakal, artık olmaz, olmaz, olmaz. Ben hâlâ buradayım.

M.S. — Sabah, öğle, akşam, onlar benimdi. Bundan böyle bütün günlerim ve gecelerim senindir.

J. — Mavi Sakal, Mavi Sakal, kıyma bana, kıyma bana!

M.S. — Sen çok hoşsun, hoştan da çoksun, kadınlarımlarının hepsinin kraliçesisin. (Tutkulu sarılma) Korkuyor musun?

J. — İzin ver anahtarları alayım Mavi Sakal, bana ver onları, çünkü seni seviyorum.

Sayfaları çevirirlerken uzun bir sessizlik oldu. Görünmez orkestranın olağanüstü sesler çıkardığını tahmin ettim. Judith devam etti:

J. — Bütün kapıların anahtarlarını ver bana. Hepsinden geçmeliyim.

M.S. — Neden bunu yapmak istiyorsun Judith, söyle bana.

J. — Çünkü seni seviyorum. Buradayım ve seninim. Bütün sırlarını göster bana, bütün kapılardan geçmeme izin ver.

M.S. — Göreceksin, ama hiçbir şey sormayacaksın. İstedikğin kadar bak ama soru sorma. Judith, beni sev ve soru sorma.

J. — Söyle bana, söylesene sevgili Mavi Sakal, benden önce kimi sevdin?

M.S. — Öp beni, öp, hiçbir şey sorma.

J. — Onu nasıl sevdin, çok mu tatlıydı, Mavi Sakal'ım benim, beni sevdiğinden daha mı çok sevdin onu?

M.S. — Öp beni, öp, hiçbir şey sorma.

J. — Bütün kapıları aç.

M.S. — Judith, Judith, seni öpmeliyim. Gel, bekliyorum.

J. — Bütün kapıları aç.

Bir buçuk metre uzağımda yumuşak öpücüklerle şehvetli bir haz sahnesi oynanıyordu.

Normalde opera librettoları bana pek hitap etmez: Çoğunlukla aşk, dehşet ve ölümle takıntılı olanları anlatan masallardır, ama Mavi Sakal'ın yaşadığı ikilemin acılığı ve seslerinin güzelliği beni o kadar etkiledi ki ayağa kalkıp "Bravo!" diye bağırdım. Mavi Sakal ve Issa bana o kadar profesyonelce selam verdiler ki beni sanatsal kavrayışı olan biri, hatta belki bir müzik eleştirmeni sandıklarını anladım. Defterime yazmaya devam ettim. Kalemim kâğıdın üzerindeki hareketi hoşlarına gidiyor gibiydi çünkü Mavi Sakal aşağı bakıp Issa'ya, o da yukarı bakıp Mavi Sakal'a gülümsedi. Şöyle yazmıştım: *Ben sanatsal kavrayışı olan biriyim; sanatçı gömleğini giyebilmek için insanın önce kollarını yenlerinden geçirmesi gerekir.*

Kandırma sanatında acemi olduğum için bundan sonra ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Orada kalıp olduğumu düşündükleri kişi olmadığımı anlatsam böyle şahane bir performans bende harcadıklarını düşünebilirlerdi, belki sinirlenirlerdi. Gazetenin baskı saatine yetişmek için dönmem gerektiğini söyleyip isimlerini vs. öğrenmek istediğimde Mavi Sakal elinde pembe ve yeşil, parlak el ilanlarıyla odaya girdi. Bir tarafta kostümlü ve sakallı fotoğrafı vardı, tehditkâr bir ifadeyle önünde durduğu Casa Loma Müzesi'ni tanıdım. Sağ alt köşede ellerini ovuşturarak Issa'nın küçük bir fotoğrafı vardı. Mavi Sakal bana özellikle arka tarafta yazan isimleri, tarihleri ve bilet fiyatlarını gösterdi. *Mavi Sakal* operasının Béla Bartók'a ait olduğunu okudum. Not defterini çantama geri koydum, teşekkür ettim ve ne yaptığını bilen biri gibi merdivenlerden indim.

Köşeyi dönüp görüş hattından çıkınca tek katlı bir evin girişindeki basamaklara oturdum. Evin boş olduğunu tahmin ettim; pencerelere kontrplak kapatılmıştı. Bugün, yani cuma, kritik bir noktaya gelen durumumu değerlendirmem gerekiyordu.

Adında Elm geçen ve daha kontrol etmediğim yirmi üç cadde vardı. Mesajı doğru yorumlayıp yorumlamadığımdan şüphe etmeye başladım. Diğer yandan, Coenraad önümüzdeki haftaki buluşmamız için saat dörde kadar yeni bir mesaj gönderebilirdi. Kaygı içinde geçeceği belli olan önümüzdeki birkaç saatte yapılacak en iyi şeyin kendimi bir filmle oyalamak olduğuna karar verdim.

Hatıralarımdaki görkemli Loew's sineması artık daha verimli, beş küçük salondan oluşan bir düzene geçmişti. Ben *Kanunun Kuvveti* filmini seçtim. Etrafımda, her sırada bir iki kişi olmak üzere filmin başlamasını bekleyen yalnız adamlar ve yalnız kadınlar vardı. Ben de bu yalnızlardan mıyım? Bu ortaklık karşısında şaşırsam, hatta hayret etsem de gün ortasında, başka bir yerde bulunmak için bir nedenim olmadığından kararlık bir sinema salonunda oturduğum için benim de onlarla aynı durumda olduğumu kabul etmek zorunda kaldım. Ya da belki hepimiz biraz soluklanıyorduk, mola veriyorduk, yapmamız gereken her neyse onun için bir erteleme ilan ediyorduk. Kadının kucağında çantası, adamın yanındaki boş koltukta düzgünce katlanmış paltosu, ışıkların kapanmasını beklerken karşıya bakarak dimdik oturduk. Perdenin iki yanındaki hoparlörlerden neşeli bir marş yükseldi; yan duvarlarda mavi, yeşil ve kırmızı ışıklar yanıp sönüyordu. Müzik sona erdi, tavanındaki spotlar söndü, perde iki yana ayrıldı, ekran bir süre beyaz kaldıktan sonra "Yakında" oynayacak bir filmin görüntüleriyle kaplandı.

Fernando Rey, Marsilya'da, eski limandaki uzun bir kovalamacadan sonra Gene Hackman tarafından öldürülüyor. Parc du Pharo'da, Coenraad'la güneşlendiğimiz yeşil bahçelerde öldürülüyor. *Connais-tu le pays?** Ülkeyi biliyorduk, değil mi, sen sürekli Marsilya'ya gidip geliyordun, ben her gün tur otobüslerine

* (Fr.) Ülkeyi biliyor musun? (e.n.)

biniyordum, sonra sen gece yarısı Arles'a dönüyordun ve karanlıkta, bana sarılmışken ben gördüklerimi anlatıyordum ama sen gittiğin yerlerden bahsetmiyordun. Ben, Üniversite'nin yakınında bir duvardaki İngilizce "Tek çare mastürbasyon" yazısını anlattığımda gülüp gençlerin işi zor demiştin.

Tekrar Yonge Caddesi'ne çıkıp eve dönen kalabalığın arasında ilerledim. Belli ki pek çok kişi hafta sonunu uzatmak için işten erken çıkmıştı. Yüzler yaklaşıp uzaklaşıyor. Trafik yoğun; arabaların farları yanıyor, akşamüstü sanki gece olmuş gibi geliyor.

Otel lobisine girince ilk bakışta botanikçilerin ayrılmakta olduğunu fark ettim. Eşyaları etrafa yayılmıştı. Kâğıt torbalardan, kıvrılmış gazetelerden ve küçük saksılardan çıkan flora ve fauna parçaları vardı. Sıra olmuşlardı ama veznenin önünde olduklarını görüp rahatladım çünkü benim işim resepsiyon görevlisiydi. Arkasındaki saat 4:12'yi gösteriyordu. Benim için hazır: Mektup yok, mesaj yok. Aceleden topallamayı unutmuştum. Önemli değildi: Bana acıması hiçbir şey değiştirmeyecekti: Coenraad gelmiyordu.

Hafta sonu gelmişti, yine yalnız olacaktım. Sabırsızlıkla beklenecek, bu beklentinin aklımı meşgul edeceği, yalnızlığımı katlanır kılacağı bir buluşma yokken odama çıkıp kartpostallara bakmaktan başka ne yapabilirdim? Boğazımdan yükselen sesler bir çığlığa dönüşmekle tehdit ediyordu beni. Kontrolü elim alabilmek için bankonun üstüne düzenli bir şekilde istiflenmiş kitapçıları inceliyormuş gibi yaptım. *Key to Toronto* ve *What's Happening* dergilerinden aldım. Üçüncü yığın Hollanda karaağaç hastalığı hakkındaki raporun kopyalarından oluşuyordu; dört sayfalık yazı çıplak bir karaağacın (artık tanıdık gelen) resmi ve resmin altındaki *Kurban!* kelimesi görünecek şekilde katlanmıştı.

— Bunlar nereden geldi? diye sordum resepsiyondaki görevliye.

— Onlar –başıyla sıradaki botanikçileri gösterdi– bırakmak istediler. Alabilirsiniz, ücretsiz.

— Bende var zaten. Kutuya bırakmışlardı.

— Doğru, hatırladım, her kutuya bir tane bırakmıştım.

Alışkanlıkla, sanki ne yapacağımı biliyormuşum gibi bankodan uzaklaştım ama aslında hep gözümün önünde duran bir gerçeği fark etmenin şaşkınlığını gizlemeye çalışıyordum. Bütün zekice tahminlerim yanlıştı: Uçakta bir mesaj yoktu; botanik dergisinin sayfaları ölmek üzere olan ağaçlarla ilgiliydi – başka herhangi bir şeyle değil. Tamamen yanlışmışım.

Yarım düzine hırpani, kır saçlı adam parlak avizenin altında, halka halinde oturuyorlardı; ayaklarının dibinde duran, botanikçilerin eşyalarının bekçisi gibi görünüyorlardı. Dışarıdaki soğuktan kaçıp bütün hafta sonu burada otururlardı. Gün içinde tek kelime etmeden, gözlerini bile kırpmadan birer birer yerlerinden kalkarlar, mermer sütunların arkasında gözden kaybolarak aşağıdaki kafeye inip patates püresiyle karınlarını doyururlardı. Gerekirse gitmeye hazır durumda, pardösüleriyle otururlardı. O kadar hareketsiz otururlardı ki, heykel gibi görünürlerdi. Otelin yerleşik dedektifleri, cumartesi ve pazar günü otel boş kaldığında bu adamların burada bulunmasından memnun olacaklar. Lobiden geçtikten sonra asansörlere yönelmek yerine sağa dönerken buldum kendimi. Bu dönüş beni bara ulaştırdı; kasvetli girişi kapının üstündeki insana dansı hatırlatan oynak harflerle yazılmış *Bacchus Salonu* yazısının vaat ettikleriyle hiç uyumlu değildi. Tabelanın soluna resmedilmiş figür sanırım şarap tanrısını temsil ediyordu. Muhtemelen Roma'da Ulusal Müze'deki şarap âlemi yapan tanrıların resimlerini hatırlayan amatör biri tarafından yapılmış gibiydi. Satirin kısa kolları ve bacakları, devasa ellerine ve kocaman ayaklarına göre orantısızdı. Burnu sivri, gözleri şeytaniydi, dudakları tatlı bir gülümsemeyle yukarı kıvrılmıştı. Kıvırcık kızıl saçlarına asma yapraklarından bir taç takmıştı. Üzerinde mor üzümlerden

yapılmış, bol bir giysi vardı. Tabelanın diğer tarafında şarap sürahisi tutan kolunu kaldırmış bir kadın figürü vardı; ince elbisesi memelerinin, kalçasının ve bacaklarının kıvrımlarını ortaya çıkarıyordu. Onun da başında asma yapraklarından taç vardı. Kadının Bacchus için şarkı söyleyip dans eden bir peri olduğunu düşündüm. Figürler kabaca çizilmişti ama yine de Dionysos âlemlerini anlattıkları belliydi. Nedense barlara gitmek gibi bir alışkanlığım yoktu; belki bir açıdan başka adamlarla içki içerek vakit geçirmeyi Coenraad'a ihanet etmek gibi görüyor olabilirdim. İçerdeki karanlığa alışmak için durup beklerken yanımdan hızlıca dört yaşlı kadın geçti; yapılı kır saçlarının üstünden dikkatle çıkardıkları naylon kapüşonlarındaki damlaları silkelediler. Suçluluk ya da onun gibi bir duygu arkamı dönmeme neden oldu. Döner dönmez dedektif hemen başını önüne eğip ayakka-bılarını bağılıyormuş gibi yaptı ama onu görmesem de bara gidişimi izlediğini biliyordum.

İçeri girdiğimde kararımдан memnun oldum: Bulanık yüzler ve konuşmaların alçak uğultusu bir sığınak hissi veriyordu. Uzun siyah çoraplı garson kızları atlatıp bara ulaşana kadar ilerledim. Ancak bar taburesine oturmak gibi basit bir iş, bacaklarımı uygunsuz bir şekilde açmayayım derken arka tarafımı garip bir şekilde hareket ettirmemi gerektirdi. Kafalarımız, üç sıra içki şişesinin arkasındaki aynaya dördüncü sıra olarak yansiyordu ama ayna karanlıktı, yüzlerimiz seçilmiyordu. En iyi boğazımdaki inciler ve erkeklerin beyaz yakalarıyla manşetleri görülüyordu. Rembrandt'ın boyunlarında ve bileklerinde bembeyaz fır fırılar olan figürlerinden pek farklı değildik. Başımı çevirmeden sol tarafımda oturan kadının, yanındaki, kır saçları aynada parılayan kişiyle konuşmasını duyabiliyordum.

— Önümüzdeki martta altmış beş olacağım. Ömrümü oraya verdim ama şimdi beni eski bir ayakkabı gibi bir kenara atacaklar. Gençlerin soluğu ensemde. Benim yaptığım işi üçü bir araya gelse anca yaparlar.

— Dört kocandan birini elinde tutacaktın.

— O adamları mı! Külliye zarar. Âşık olduğum tek adam ben daha gelirken öldü. İki yıl boyunca balayındaydık. Ben de o arabada onunla ölmüş olmalıydım. Hayatımı boşa harcadım zaten.

Söyledikleri hayal gücümü harekete geçirmişti. Aynadaki yansımasına baktım. Tek gözünün üstündeki kısa kenarlı şapka çakırkeyif bir hava veriyordu. Aynadaki görüntüsü kayboldu; taburesinde hızla dönmüş bana bakıyordu.

— Ne işin var burada!

— İçki içmeye geldim.

— Neden buraya geldin, caddedeki tek bar bu değil ya.

— Boş vaktim vardı. Bir mesaj bekliyorum.

— Demek öyle. Ama ben biliyorum – seni casusluk yapman için *o kadın* gönderdi.

— Beni biriyle karıştırıyorsunuz. Adım Lola Montez, buraya birini ziyaret etmeye geldim.

— Yalan söylüyorsun, sana güvenmiyorum. Kişisel bir şey değil, anlıyorsunuz ya. Kadın benim peşimde. Kıymetli Percy'sini elinden aldım, geri alana kadar peşimi bırakmayacak. İkile tatlım, yoksa pişman olacaksın.

Barmen şişelerle ve kadehlerle meşguldü ama gözü kadının üstündeydi. Kadın ağzından hiç çıkarmadığı sigarasının dumanını hiddetle üflüyordu; duman şapkanın altında kalan gözünün kapanmasına neden oldu. Bu haldeyken sözleri komik geliyordu; ben de gülümsedim. Sigarasını söndürdü. Çantasından bir çakmak çıkardığında yeni bir sigara yakacağını düşündüm. Onun yerine ateşi yüzüme doğru tuttu. İkile dedim, dedi. Bar taburesinden inip insanlara çarparak salonun diğer ucuna gittim. Köşede boş bir masaya oturdum, pek çoğu dostane bir ifadeyle içkilerinden başlarını kaldırıp baktılsa da benim gibi yalnız birilerinin arkadaşlığını aramaya cesaretim yoktu.

Etrafımda kahkaha sesleri ve bir hareketlilik vardı. Bir saat sonra, Bacchus Salonu'nda yanında içkisine eşlik edecek bir arkadaş olmayan sadece garson, barmen ve ben kalmıştık. Böyle bir yerde kendi başıma oturma becerimin bende sadece bir tane daha içki (üçüncüyü) söyleme isteği doğurduğunu düşündüm. Aynı zamanda etrafıma ilgiyle bakıyordum. Biri yanıma otursa itiraz edecek değildim. Tam o anda, sakal kesimi yüzünden “Mennonit” olduğunu düşündüğüm botanikçinin kapıyla çerçevelenmiş halde durmuş, gözlerinin yarı karanlığa alışmasını beklediğini gördüm. Ona el salladım. Tereddüt etmeden yanıma geldi.

— İşte buradasınız! *Ceratocystis ulmi* hakkındaki makalenizi okumama izin vereceğinizi söylemişsiniz.

İsim etiketi hâlâ yakasında duruyordu. *Andrew O'Hara*, altında da *Kıdemli Çevrebilimci*. O'Hara Mennonitlerle özdeşleştirebildiğim bir isim değildi. Double martini sipariş etti.

— Makale falan yok. Ben botanikçi değilim. Ben olduğumu sandığınız kişi değilim, dedim.

— Ben de olduğumu sandığım kişi değilim. Açıklayayım. On dört yaşındayken bir gün okul çıkışında yanıma bir kadın geldi. Bana adımla, yani beni evlat edinen ailemin bana verdiği adla hitap etti. Fran's'e gidip bir hamburger yemek, kahve içmek ister misin, diye sordu. Tabii, dedim. Restoranda onun peşinden en arkaya kadar gittim. İki kişilik bir masa seçti. Yüzü duvara dönük oturdu. Benden başka bakabileceği bir şey yoktu, o da gözünü ayırmadan bana bakıyordu. Kendisine double martini söyledi. Benim yemek yiyişimi izledi. Arada bir okul nasıl gidiyor diye sordu, iyi çalıştığımı umuyordu, ne olmak istiyordum, mühendis mi, doktor mu? Arada durup beni izliyordu. Sıcak çikolata soslu dondurma yedim, o da bir tane daha double martini içti. Ayrılmadan önce bir şeye ihtiyacım olup olmadığını sordu ve beş dolar almam için ısrar etti. Lise ikinci sınıftaydım. O yılın sonuna kadar her pazartesi merdivenlerin dibinde beni bekledi.

O gün izin günü olmalı, diye düşünmüştüm. Her hafta aynı şeyler oldu: aynı masa, aynı bakış, aynı sorular. Ee, genç adam, nasıl gidiyor? Ee, Andy, okulda iyi çalıştın mı bu hafta? Ve double martiniler, hamburger, dondurma ve beş dolar. Olanları anneme anlatmadım, her hafta “bir arkadaşımda yemeğe kalmam”-dan hoşlanmıyordu zaten, çünkü evde yapmam gereken işler o akşam çok geç saate kalıyordu. Ayrıca benim bir yabancıyla görüşmemi de onaylamazdı; aklımın almayacağı tehlikeler olduğunu ima ederek bu konuda beni uyarmıştı.

Bu hanımın ilgisinin pek çok nedeni olabileceğini düşündüm. Her kimse, benimle ilgileniyormuş gibi görünen ilk insan oydu. Her zaman benim gerçek annem olabileceğini düşündüm ama görünüşümüzde, ikimizin de, bizi birbirimize bağlayacak hiçbir şey yoktu. Kısa boylu ve tombuldu, esmerdi, elleri ve ayakları küçücüktü. Victoria dönemi edebiyatında ondan bahsedilecek olsa Avrasyalı denirdi. Çok güzel bir gülüşü, mükemmel bembeyaz dişleri vardı. Defalarca ona doğrudan sormak istedim. Benim annem misin, ben gayrimeşru muyum, beni evlatlık olarak mı verdin, şimdi tekrar oğlun olmamı mı istiyorsun? Sormaya korkuyordum: Her şekilde, evet de dese hayır da, başa çıkamayacağım bir üzüntü yaratacaktı. Mayıs ayının son pazartesi günü gelmedi. Bütün gün bekledim, sonraki hafta da, bir sonraki hafta da. Onu bir daha hiç görmedim. Kim olduğunu da hiç öğrenemedim. Annem bana karşı tamamen ilgisizdi. On altı yaşına geldiğimde bana evlat edinme belgelerimi verdi ve gitmemi söyledi; artık kendi başının çaresine bakacak kadar büyüdün, dedi.

- İnsanlar çok acımasız olabiliyor, dedim.
- Lütfen ağlamayın, dedi.
- Peki isminiz, kimin o?
- Hep bu ismi taşıdım; artık benim. Sizin isminiz?..
- Lola Montez ismini kullanıyorum. Güzel, akıllı ve cesur bir kadındı.

— Neden kendi isminizi kullanmıyorsunuz, ailenizin size verdiğini yani?

— Aynaya baktığımda annemin acıklı yüzünü görüyorum.

— Benim yaşadığım yerde hiç ayna yok. Benimleyken olduğunuz kişi olabilirsiniz.

— Sizinle mi gelmeliyim yani?

— Pul koleksiyonum yok. Bir oda dolusu orkidem var. Orkideler benim hobim.

— Karaağaçlar yok olma tehlikesiyle karşı karşıyayken nasıl o hassas çiçeklerle oyalanabiliyorsunuz?

— Bu bana da acı veriyor. İş tulumlarıyla gelip budakların üstüne beyaz boyayla büyük çarpılar koyan adamlar gördüm. Başka tulumlu adamların gelip karaağacı kestikten sonra dalları birer birer vızırdayan, doymak bilmez makinelere atmalarını izledim. Geride sadece bir kütük parçası kalıyor.

— Ben çocukken yoksul anneler ve çocuklar yazları bir hafta Bolton'da sayfiyeye gönderilirlerdi. Açık bir çiftlik arazisiydi; bazen dayanılamayacak kadar sıcak olurdu. Bir öğleden sonra dinlenme saatinde gizlice çadırdan çıktığımızı hatırlıyorum. Uzun, heybetli karaağaçlarla kaplı bir yan yoldan yürüdük. Bir ağacın geniş gölgesinde uzandık.

— Ağaçların, enfeksiyonu daha dirençli doku katmanlarının altında tecrit etme becerileri sayesinde tamamen iyileşebildiği örnekler vardır.

— Yazın yapraklarının nasıl kıvrılıp sarktığını gördünüz mü?

— İçiniz rahat olsun. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Elm Caddesi'ne daha dayanıklı bir tür olan Quebec karaağaçlarından dikti.

— Hangi Elm Caddesi'ne?

— Rosedale'dekine. Belki gerekli değil ama bir başlangıç işte. Müzik sever misiniz, Viyana valslerini, Macar danslarını? Sizin için müzik çalarım; gevşersiniz.

— Hazırlık yapmam şart: Beklentilerimi bir anda değiştiremem.

— Yarın her zaman doğru bir zamandır. Beni burada bulursunuz (karton bardak altlığının arkasına yazarak), telefonum yok.

Ciddiyetle tokalaştık. Oradan ayrıldım.

Bacchus'a ve üzümlerine veda ettikten sonra salonun kemerli kapısından çıktım, tekrar lobiden geçerken bana yerinden kıpırdamamış gibi görünen dedektifin keskin bakışlarının farkındaydım. Odama gitmek için yeniden boş asansöre binmem, karanlık ve boş koridorlardan geçmem gerekiyordu; anahtarı kilide soktum; holün ışığını açtığımda bir ampulün patlarken çıkarıldığı o hafif *pop* sesi duyuldu. Komodinin üstünde, lambanın altında bir paket kartpostal beni bekliyordu. Daha sonra, hayallere ve rüyalara dalmak için yatağa uzandığımda bana uyacak tek bir kart bile bulamadım. Bu gece hepsi oldukları gibiydi: Uzak yerlerin renkli resimleri. Bu gece hayallerim inatla Andrew O'Hara'nın kapının aralığında duran görüntüsüne, yumuşak ellerine tutunuyordu.

Rasgele bir kart almaktan vazgeçtim. Onun yerine kendi anılarımı taradım, bazen tesadüfen karşıma çıktığında uykumu kaçırmamın diye kartların en altına geri koymak zorunda kalacak kadar beni keyiflendireni bulana kadar tek tek bütün kartlara baktım. Chicago'daki Drake Oteli'nin bir fotoğrafıydı. O resim beni koridorlardan oluşan bir labirentin içine çekti, otelin bin on sekiz odasından birine, on dördüncü katta, asansörlerin sağındaki ikinci odaya, 1432 numaralı odaya götürdü. Bu kart, Coenraad'ın kendini ilk defa gösterdiği geceyi hatırlamak, zihnimi insanın ancak şoke olduğunda, göz kamaştırıcı bir patlamadan sonra ya da doğrum sancısı çekilen bir gecede yaşadığı

gibi bir berraklıkla doldurdu. Şokun nedeni şiddetli bir haz olduğunda bile, sıradan ahşap, plastik, boya ya da kumaşlar tuhaf ve gizemli şekillere, renklere bürünürdü. Duyular, cennette bile olsa, insanın hayatı tehlikeyeymiş gibi keskinleşirdi.

O gece Chicago'da hastanedeki zuladan sakladıklarımın üç tane uyku hapi yuttuğum için derin, karanlık ve boş bir uykudaydım. Tatlı bir kendini bilmezlikten odada bir şey ya da birinin olduğu hissiyle uyandım, daha doğrusu telaşla uyandırıldım. Hiçbir şey göremiyordum ama yavaş yavaş yatağın ayak ucunda hareket eden birinin varlığını algılamaya başladım. Oda bir anda televizyonun mavi-beyaz ışığıyla doldu. Hiç ses yoktu. Kalkıp yataкта oturdum ve ufka doğru dörtlüye giden bir atlı gördüm. O ilaçlı halimle atının kocam Zbigniew olduğunu sandım ve beni yakaladığını düşündüm. Yakın çekimde John Wayne olduğu ortaya çıkınca rahatladım.

Dönüp televizyonun sağına, davetsiz misafirin oturduğu koltuğa bakmak için cesaretimi toplamam gerekti. Odanın öbür ucunda, bacak bacak üstüne atmış, yüzünün bir tarafı televizyondan gelen soğuk ışıkla aydınlanmış halde oturuyordu. On dan korkmadığımı fark ettim ve bu beni korkuttu. Geniş, yuvarlak alını dışında yüz hatları küçüktü; o ışıktaki cildi ve saçları renksiz gibi görünüyordu. Gözlerinin mavi olduğunu hayal ettim. (Griymiş.) Parmağını dudaklarına götürdü, diğer eliyle de muhtemelen kendisinin de içeri girmek için kullandığı, diğer odaya açılan kapıyı işaret etti. Anladığımı belli edecek şekilde başımı salladım. Tam o anda aramızdaki sessizliğe olan koşulsuz güvenimizin hissini ilk kez yaşadık.

Ama onun başını bir yana eğmiş dinlediğini görüyordum. Ben de kulak kabarttım ve yandaki odada (onunki?) sanki eşyaların yeri değiştiriliyormuş gibi sesler duydum, sonra kapının kapanmasını, ardından da asansörün hırıldamasını. Artık tamamen uyanmıştım, tehlike değil, muhtemel bir macera beklentisi içindeydim. Oturduğu koltuğa çöktü, sonra doğruldu. Konuş-

mak üzereydi, büyük ihtimalle ardından da odadan ayrılacaktı. Şimdi ben parmağımı dudaklarıma götürüp ona yatakta yer açtım. John Wayne'in sessizce bir pusudan kurtulmaya çalışmasını izledik. Televizyon yayını bitip de ekranda renkli test görüntüsü çıktığında ikimiz de kıpırdamadık. Bu gangsterler şehrinin bu yakışıklı, cazibeli adamın odasına dönmesi için henüz güvenli olmadığını düşündüm. Fısıldayarak yanımda saklanabileceğini söyledim. Coenraad (adı buydu) yavaşça ayakkabılarını çıkardı. Bütün erkekler bağcıklarını böyle yavaş mı çözerler diye düşündüm.

Her şeyin ortasında, tam da bu adamın yüzünü, bu bedeni bundan sonra giyinik ya da çıplak, nerede olursa olsun tanıyacağıma karar vermiştim ki kendi bedenimin bütün düşünceleri sildiğini hissettim. Onu bir an bile bırakmak istemiyordum ama kararı bedenim verdi: Onu terk etti. Geri döndüğümde, inanamayarak, televizyonun o loş ışığında bile, yüzünün hâlâ ılık ılık ve gülümser bir halde üstümde olduğunu gördüm. O zaman televizyonu kapattım.

O uyurken şehrin uyanışını dinledim. Uzaktaki motorların gece çıkardığı uğultu gittikçe yaklaştı. Bir kamyon aşağıda, caddede vites değiştirdi, sonra gök gürültüsü gibi bir sesle yoluna devam etti. Bir araba sesi geldi, bir tane daha, sonra bir tane daha derken o bildik trafik gürültüsü dışarıdaki havayı doldurdu. Perdelerin arasındaki boşlukta gri bir ışık belirdi.

Ben uyurken, geldiği gibi sessizce çıkıp gitti. Arkasında sadece yastıktaki izi kaldı.

Bütün bu zaman boyunca bir daha Coenraad'ı görmezsem ben ne olurum diye hiç düşünmedim. Başka tür bir günlük hayat yaşamaya başlamak zorunda kalırdım. Yeniden başlamak benim için hep bir şeyi, daha iyi bir şey için geride bırakmak demekti. Kırık bir gardırobu gömme dolabı olan bir oda için geride bırakırım; bir meclis kürsüsündeki koltuğu daktilo başındaki kumaş kaplı bir koltuk için reddederim; iki odalı bir evden

vazgeçip dört odalıya taşınırım; on odalı bir evden kaçıp hastane koğuşuna giderim – hep bir tür değiş tokuş yaparım. Coenraad ima ettiği nedenlerden dolayı bir daha benimle buluşmazsa onunla geçirdiğim geceleri neyle takas edeceğim? Belki beklemekle geçen yarım bir hayatı henüz denemediğim bir hayatla değiştiririm. Düşünmeye değer bir şeydi bu.

Şimdi düşün, dedim kendim kendime, hatırlamayı dene, Coenraad hiç açıkça ya da üstü kapalı bir şekilde seni bir daha görmek istediğini söyledi mi? Sevişmek ve yemek yemek arasındaki o durgun zamanlarda hep açıp baktığı küçük siyah defterini kontrol ettikten sonra hiç Sevgilim, sonraki görev yerim Londra olacak, benimle orada buluşmanı isterim, dedi mi? Kabul et: Baştaki vahşi kavuşmayla sonda arkasını dönmesi arasında hiç seni tekrar görmek istediğini belirtecek bir şey söylemedi. Kabul et, sen de isteklerinin zamanlamasını sevişmeden önceki o hassas anlarda ondan bir söz alacak şekilde ayarlamayı öğrendin. Sonrasındaki bitkinliğinin gitgide soğukluğa dönüştüğünü keşfetmiştin. O zaman da paniğe kapılıyordun. Şimdi görüyorsun, değil mi, diye sordum kendime: Seni telaşa kapılmaktan alıkoyan tek şey sonraki buluşmanın gerçekleşeceğini bilmek. Tikal'de beni bir daha göremeyeceği (görmeyeceği?) için aramış olabileceğini kendime itiraf etmek zorunda kaldım. Birinin hatırına, onun ya da senin, seni yaşadığın şehre geri getirmişti. Sonrası senin arzularının sonucu olmuştu.

Huzursuz bir gecenin ardından, yine sabah. Kartpostallar yatağın yanında, yere saçılmıştı. Düşmüşler miydi, yoksa atılmışlar mıydı?

Kapıyı açıp tekrar kapatıyorum, boş koridorlardan geçip boş asansöre biniyorum, *Lobi* yazan düğmeye basıyorum. Lobide, telde duran serçeler gibi parlak ayizenin altına dizilmiş, her zamanki gibi öylece oturan yaşlı adamlardan başka kimse yoktu. Onlara el sallayıp selam vermek üzereydim ama böyle, düşünmeden gelişen refleksler tehlikeden başka bir şey doğurmaz. Sonunda boşluğa teslim olduğumdan korkuyordum. Resepsiyona yaklaştığımı ve görevlinin karşısında durduğumu fark ettim; bunları bilinçli bir şekilde yapmamıştım. Orada dururken hiç umudum yoktu tabii ki. Beni (takma) ismimle karşıladı. Sonra dönüp kutuma baktı, oradan küçük bir beyaz zarf çıkarıp bir çocuğa hediye verir gibi, bana doğru tuttu. Şaşırdım. Hatalarım konusunda yanılmış mıydım? Andy'den bir not ve parlak, pirinçten bir anahtar vardı. "Üçüncü kattayım. Zili duymam. Anahtarla girebilirsin." Resepsiyon görevlisinin heyecanını paylaşamadım; Teşekkür ederim, dedim fısıltıyla.

Bu sabah, yüksek binaların kararttığı caddelerden çıkma arzusuyla, Yonge ve Front caddelerinin köşesine, binaların daha alçak, yolların da geniş olduğu yere doğru hızlandım; önümde beni bekleyen gün parlak ve bulutsuzdu. Gölden esen serin rüzgârı yüzümde hissettim. Sokaktaki sesler de farklıydı. Benim için bunlar, kamyonların uğultusu, telaşlı satış elemanlarının aniden dururken çıkardıkları tiz seslerin yokluğunda şehrin hazlarına teslim olunan günlerin ve gecelerin başlangıcını işaret eden seslerdi. Sadece birkaç otobüs ve çoğunlukla, haddinden fazla yolcusu olan, yeni yıkanmış metal güneşte parlarlar yavaşça ilerleyen aile arabaları vardı.

Bugün Coenraad'ı aradığımı iddia edemezdim –cumartesiydi, hafta sonunu evinde geçirirdi– ben de serinliğin tadını çıkararak Bay Caddesi'ne doğru yürüdüm. Gökyüzü masmavi, açık ve umursamazdı. Işıktan geçerken bir hafiflik, daha doğrusu ağır bir yükten kurtulmuş gibi hissettim – insanın doğumdan sonra ilk defa yataktan çıktığında hissettiği gibi. Yürürken o

kadar çevik hareket ediyordum ki, yerçekimi kanunuyla aramda bir denge varmış gibiydi. Hayaletimsi eşlikçilerimin de yok olduğunu hissettim. Ama bu rahatlamayla beraber, sorumluluktan azade olmanın getirdiği bir dehşet duygusuna kapıldım. Bagajın Latincedeki karşılığının impedimenta yani ağırlık olduğunu hatırladım. Ben de ağırlıklarımın kurtulmuştum sanki.

Yeşil fitilli kadife takım giymiş, zayıf bir sokak fotoğrafçısı beni durmak zorunda bıraktığında öfkelen dim, karşımda bacıklarını ayırarak dikilmişti. Belli ki fotoğrafımı çekmişti. Bir dolar karşılığında bana satmayı önerdi. Sertçe, Hayır! dedim. Benim artık istemediğim bir görüntümü kopyaladığını bilemezdi. Fotoğrafı bana uzatıp, Benim bir işime yaramaz, diyerek ısrar etti. Benim de, dedim. Gözümün önünde fotoğrafı yırtıp parlak kâğıt parçalarını yoldaki gidere attı. Belki de fotoğrafçı “kutu-daki kem göz” aracılığıyla amaçsızca dolaşmaktan yorulmuş bir ruhu yerinden çıkarmıştır diye düşündüm. Esintiye rağmen ruhumun parçaları yerde öylece yatıyordu. İyi, dedim kendi kendime. İsa bet oldu, uğurlar olsun.

Royal York otelinin kafesi kakhahalar, yüksek sesli konuşmalar ve yorgun garson kızların çevik hareketleriyle dolu canlı bir ortamdı. *Lütfen Yer Gösterilmesini Bekleyin* tabelasının arkasında kreplerden ve sosislerden oluşan kahvaltılarının tadını çıkaran aileleri görebiliyordum. Çocuklar tabii ki bu durumun ne kadar özel olduğunu farkındalardı; her şeyin üstüne şurup boca ediyorlardı. Sonunda üzerinde garson pijaması denen siyah, parlak kostüm olan bir karşılama görevlisi beni küçük bir masaya götürdü. Görüş alanımda zikzak çizen harflerle üzerine *Vitality* sözcüğü yazılmış büyük cam bir kap vardı, zikzak harfler hem yıldırımın hem de kaptaki portakal suyunun enerjisine gönderme yapıyordu; sıvı, kabın yanlarından ve üstünden sonsuz bir şelale gibi akıp duruyordu. Elsie'nin annesi olduğunu düşünmeye başladığım, diğer günler çalışan garsonu görmedim. Bir Numaralı Kahvaltı siparişimi geniş kalçalı, gri saçlı bir

kadın aldı. “Elmas” çerçeveli gözlüğü parıldadı. Sıcak kahveyi dikkatle dirseğimin yanına bırakırken bana doğru eğilip sanki bir sır verir gibi, Böyle güzel bir günde dışarıda olmak harika, değil mi? dedi.

Boş bir otelin kasvetli bir odasından başka gidecek hiçbir yerim yoktu. Galeriler, sinemalar, müzeler gibi kamuya açık yerler vardı tabii. Ama yine de kolayca ulaşılabilir olmalarına rağmen bu sığınaklar bugün bana hiç çekici gelmiyordu. Artık zaman öldürmek istemiyordum. Çantamı karıştırıp Andy’nin Bacchus Bar’dan aldığı karton bardak altlığını, notu ve anahtarı çıkardım. Dün geceye kadar sadece çocuklarımın ve Coenraad’ın resimlerini koyduğum fermuarlı bölmede duruyorlardı. Andy’nin el yazısını inceledim: Hoşuma gitti; harfleri büyük yazmış, hepsini birleştirmişti; i’lerin noktası küçük daireler şeklindeydi, t’lerin çizgisini harfin üçte birine koymuştu; harfler aynı boyda ve düzdü, sağa ya da sola eğik değillerdi. Kelimelerin arasındaki boşluklarda cömert davranmıştı. El yazısı iyimser olarak tarif edilebilirdi. Adresini ezberledim, bardak altlığını yerine geri koydum. Fermuarı çekmeden önce uzun bir süre Coenraad’ın resmini inceledim.

Masaya havalı bir şekilde bozuk paraları atıp çıkışa doğru ilerledim, arada küçük kızları sakız diye tutturduğu için bekleyen bir ailenin önüne geçmeyi denedim ama yine de sıramı beklemek zorunda kaldım. Elektronik makinenin güçsüz sesini, üvey annemin sanki ona zincirlenmiş gibi yanında oturduğu devasa, pirinçten kasanınkiyle kıyaslamadan edemedim. Hiç kimse, babam bile üvey annemin Mamon* tapınağına yaklaşamazdı. Kendim için değil, yemin ederim, diye yeminler ederdi babam, Shirley için; ayakkabıya ihtiyacı var. İşe başladığımda sana geri öderim. Ama üvey annem çok sertti: Dükkkânda yardım ederse ayakkabıları alabilir.

* İbranice, para. Yeni Ahit ve Kitabı Mukaddes’te zenginlik ve açgözlülük simgesi olarak bahsi geçer. (ç.n.)

Dükkânda yardım ettim, babam bir iş buldu ama ne onun ne de benim kasanın yanına yaklaşmamıza izin çıktı.

Royal York'un yan girişindeki döner kapıdan küçük bir sokağa çıktım. Uzun bir taksi sırasının en önündeki sürücü dosdoğru bana baktı; bir taksiye binip Andy'e gitme fikri çok çekiciydi. Adamla birbirimizi süzdük, sonunda (haliyle) onu tutmamaya karar verdiğimi görünce vazgeçmek zorunda kaldı. Sol tarafıma baktım, metroyu, gösterileri, dükkânları düşündüm. Onun yerine sağa, Front Caddesi'ne doğru ilerledim. Sonsuzca, boş ve ıssız batıya uzanıyordu. York Caddesi'nde aklımı çelebilecek başka bir şeyle karşılaştım: Havaalanına giden otobüs bagaj kapağı sonuna kadar açık halde yolcularını bekliyordu. Dümdüz önüme baktım, karşıya geçtim ve yola devam ettim. Acelem yoktu, güneşli havada dolaşmaya ve muhtemelen, Coenraad'sız ne yapacağımı düşünmeye karar vermiştim. Konsantre olmak kolaydı, çünkü görünürde tek bir insan bile yoktu.

Bir süre sonra yasak bir bölgede yürüyormuşum gibi gelmeye başladı; insanın burada neden benden başka kimse yok, diye sorduğu zamanlarda yaşadığı gibi bir tehlikede olma hissi- ne kapıldım. Kaldırımın kenarında, yanımda yavaşça ilerleyen sarı polis arabası durdu. İçinden genç, hoş bir polis memuru çıkıp önüme atladı; bakışlarındaki düşmanlık beni şaşırttı, o pembe yanaklı genç görüntüsüne hiç uymayan bir saldırganlık vardı halinde. Sanırım şöyle dedi: Burada ne yapıyorsun, bütün binaların yıkılmakta olduğunu görmüyor musun, kendini böyle bilinmedik tehlikelere atmaman gerektiğini akıl edemiyor musun, park yerlerinde tehlikenin kol gezdiğinin farkında değil misin, üstünde kimlik yok mu? Gerçekten de beni sorgulayan bu adam dışında caddede sadece ben vardım. Rüzgârda çırpınan dev plastik levhalardan uğursuz sesler geliyordu; eski kırmızı tuğladan binaların önünü kapatan bu levhalar ya yayaları düşebilecek tuğlalardan korumak ya da yeniden inşa edilmeden önce yaşanan vandallığın utancını saklamak

için kullanılıyordu. İçindeki ehliyetim, sigorta kartım ve kredi kartlarımla plastik pencerelerden görülebildiği cüzdanımı uzattım. Polis numaraları küçük siyah defterine geçirmeye başladı. Sahip olduğum dokuz kredi kartına gelince yüzündeki saldırganca ifade önce kararsızlığa sonra savunmaya dönüştü. Kusura bakmayın hanımefendi, biz de emir kuluyuz, anlarsınız ya, dikkatli olmamız gerek, hafta sonu için Buffalo'dan ve Detroit'ten çok garip tipler geliyor. Yazdığı sayfayı yırtıp buruşturdu. Yine de, hanımefendi, kendi iyiliğiniz için bu bölgeden ayrılmanızı öneririm.

Köşeyi dönünce, John Caddesi'nde, tanıdık yerlere gelmiştim. Biraz daha aşağıda, Wellington'da Admiral Binası'nın kararmış pencerelerini görebiliyordum; bu binanın dördüncü katında çakmaklara fitilleri ittirip pamuk sokma konusundaki becerikliliğim ustabaşının takdirini kazanmıştı. Buradan kuzeye, John ve Simcoe caddelerinin arasındaki Adelaide Caddesi'ne doğru giderken bir zamanlar posta ile satış yapan bir şirket için daktiloyla günde iki bin zarfın üzerine adres yazdığım depoya baktım. Queen Caddesi'ne geldiğimde düşünmeden sağa döndüğümde köşeden birkaç bina ilerideki Wexler restoranının hâlâ faaliyette olduğunu gördüm ama cumartesi günü olduğu halde kapalıydı çünkü sadece fabrikalar açıkken burası da açık olurdu. Pencerenin önünde hâlâ aynı cam meyve kâsesi duruyordu ama yıllar portakalların, elmaların, limonların ve muzların rengini soldurmuştu. Yapay meyveler artık kirli bir fildişi rengindeydi. Kapıya en yakın pencerede, kasiyerin rahatça ulaşabileceği bir yerde dört kesekâğıdı dolusu strafor bardak herhalde pazartesi sabahının paket siparişleri için hazır bekliyordu. Sosyal demokrasinin o günlerdeki hali üzerine düşüncelere daldım. Ne iş yapıyor olursam olayım istediğim yere, bir konfeksiyon şirketinin sahibinin ya da muhasebecisinin yanına bile oturabilirdim. Aramızdaki tek fark yediğimiz yemekti: ya büyük bir peynirli sandviç ya da doldurulmuş balık, tavuk çorbası,

piliç çevirme, elmalı strudel, kuru erik ve limonlu çay. Paranız varsa, her gün Şabat'tı.

Şimdi önümde, bir blok ötede Queen ve McCaul caddele-
rinin dört köşesi vardı; benim zamanımda ihtiyaç duyulmayan
trafik lambalarını görebiliyordum. McCaul Caddesi'nden güne-
ye doğru ilerlerken eskiden bildiğim evleri gördüm, çoğunun
tuğlaları boyanmıştı. Ön camlarda, siyah kartonların üzerine
kırmızı harflerle yazılmış *Kiralık Oda* ya da *Kiralık Daire* yazıla-
rı yoktu şimdi. Dundas'a vardığımda Sanat Galerisi'ni gördüm,
cumartesi öğle sonraları da pazarları kadar iyi olurdu diye gir-
meyi düşündüm ama ilk defa, döner kapılara omuz atıp içeri
girmek için bir istek duymadım. Bu sırada caddede insanlar be-
lirmeye başlamıştı ve güneşli havayı onlarla paylaşmak istiyor-
dum. Anneler ve çocuklar, farklı türden aileler, öğrenciler, çift-
ler vardı. Kimse yalnız değildi.

Bana Coenraad'la çıktığımız yürüyüşleri hatırlatacak şekilde,
dikkatlerini birbirlerine vermişlerdi. Bu caddede, Coenraad ya-
nımda olsa, ona gençliğimden hikâyeler anlatırdım. Diğer yan-
dan, sadece yanında olmaktan da memnuniyet duyabilirdim;
hiçbir şey söylemezdim belki: Coenraad çok çabuk sıkılır.

McCaul Caddesi'nde aradığım numara eski bir bakkalın yanın-
daki yeni kapının üstünde dövme demirden yapılmış halde du-
ruyordu. Binanın kendisi enine ikiye bölünmüş kare bir kutu
şeklindeydi, kırmızı tuğlaları yeni boyanmış gibi parlıyordu.
Dükkânın kaldırımın kenarındaki iki penceresinde de tepede
Coca-Cola logosu vardı, soldakinin iç kısmında *Sigara*, sağda-
kinde de benzer şekilde *Bakkaliye* yazıyordu. Elm Caddesi'nin
batı ucunun köşesindeydim; yolun karşısında D'Arcy Caddesi
başlıyordu. Buraya varmış olmam tesadüf, dedim kendi kendi-
me – bir anlığına korktuğumda olduğu gibi kaçınılmaz olarak

geçmişe döneceğimi söyleyen değil, güzel bir geleceğim olacağını vaat eden bir kehanet.

Andy'nin anahtarı kolayca deliğe girdi ve kapı hafifçe itince açıldı. Ve bu sefer, dik merdivenler davetkârdı: Aydınlık ve temizdi, tepedeki kapıya kadar çıkan basamaklarda kauçuk kaydırmazlar seriliydi. Adımlarımı sanki bir müzik kutusundan çıkıyormuş gibi derinden gelen bas sesine uydurarak merdivenden çıktım. Kapı aralıktı. İçeri girince kendimi parlak gün ışığının içinde buldum. Bütün odayı kaplayan tavan penceresinden mavi gök görülüyordu.

Andy oradaki yarlığımı hissetmiş olmalıydı: O yüksek müziğin sesiyle geldiğimi duymuş olamazdı. Ses sağ taraftan, kapının hemen içindeki Wurlitzer marka müzik kutusundan geliyordu. Andy dar odanın uzun kenarından hızla gelirken Bir çekilişten kazandım, diye bağıırıyordu. Klasik bir müzik kutusuydu – geçmişe ait bir sanatı yeniden canlandırdığı için klasikti. Makine pembe bir ışıltıyla parlıyordu. En üstte duran, kromdan yapılmış devasa Art Deco tasarımın etrafını saran neon tüpler sarı, mavi, kırmızı ışıklar yayıyordu. Düğmeler kırmızı kırmızı yanıyordu. Hoparlörün bir kısmı yine Art Deco tarzda siyah selüloidin arkasına gizlenmişti. Yanlarda da içinde sürekli pembe ve yeşil ışıkların aktığı tüpler vardı. Üç dakikalık jive plaklarının paramızı aldığı camın arkasında şimdi sıradan bir pikapta bir uzunçalar dönüyordu – galiba Brahms'tı.

Odanın benim olduğum tarafında, Wurlitzer'in yanındaki duvardaki kancalarda bir sırt çantası, dürbün ve çok cepli, yeşil bir ceket asılıydı. Asker yatağının üstüne Fas'tan alınmış kırmızı bir örtü serilmişti. Yatağın altında yarı gizlenmiş bir çift kirli yürüyüş botunun kahverengi derisinin rengi solmuş, tabanlarında gri çamurlar kurumuştı. En uçta üzerinde bir çaydanlık ve bir şişe şarap olan bir masa duruyordu. Odanın ön tarafında bir mikroskopla raflar dolusu kitap vardı. Karşıdaki duvarın tamamı ve cam saçakların altı orkidelerle doluydu. Sade ve

süslü saksılarda, sayısız yüzey üzerinde, kirişlerden sarkan orkideler Beyaz ve eflatun, sarı ve menekşe rengi, yeşil ve mor, tek renk ya da benekli orkideler. Ortalarından erkekorganın etrafını saran yumuşak dudakların fışkırdığı orkideler. Kendimi, büyülenmiş gibi erotik biçimlerine kaptırmıştım. Andy'nin kızıl saçları ve parlak mavi gözleri bu odada o kadar keskin görünmüyordu; o da renklerin bir parçasıydı. Güneş hızlıca yer değiştirince aniden şarap şişesini aydınlattı, yakut gibi parlamasına neden oldu. Buraya bir daha gelirsem siyah giymeyeceğimi anlamıştım. Andy'nin benim gelişim karşısındaki heyecanı o sırada, müziğin, egzotik çiçeklerin, ışığın ve gölgelerin, her taraftaki renklerin ortasında, bana çok büyük bir şey gibi gelmemiştir. Ancak daha sonra, güneş battıktan, Wurlitzer sustuktan sonra şarap içerken beni ne kadar açık bir şekilde karşılamış olduğunu fark ettim.

Hey! demişti, dudaklarını kulaklarıma yaklaştırarak (yüksek sesli müzik yüzünden mi?) Güzel. Mükemmel.

Ama şimdi güneş doğrudan cama vuruyordu. Yüzümü, gözlerimi kamaştıran ışıktan yanımdaki Andy'ye çevirmek zorunda kalmıştım. Yatakta oturuyorduk; koltuk yoktu.

— Otelde birini bekliyorum, diye açıkladım. Gelmedi.

— Lütfen, açıklamana gerek yok – önemli değil...

Ona Coenraad'dan bahsetmek istiyordum ama bir his, belki bir sezgi itirafın çekiciliğine kapılmama engel oldu. Ben kendimle mücadele ederken Andy sessizliği bozdu. O konuşurken, havadan sudan konuşmakta benden pek iyi sayılmaz, diye düşündüm.

— Dünyanın harikalarından biri de taklittir, diyordu. *Ophrys insectifera* orkidesinin çiçeklerinin kokusunun, şeklinin, renginin, hatta dudakçıklarının tüylülüğünün dişi yabanarısına benzeyecek şekilde evrimleştiğini, böylece erkek yabanarısının seks yapma amacıyla içeri girmesini sağladığını biliyor muydun? Bu kandırmacanın amacı tabii ki polenleri yaymaktır.

— Benim kandırıldığımı mı düşünüyorsun?

— Hayır, hayır. Olumsuz bir yargıda bulunmuyorum. Demek istediğim bazı şeyleri gizemli bir gereklilikten dolayı yaparsınız. Sonra gülümsedi. Detay her şeydir, diye ekledi.

Dikkatimi vermek zorlaşmaya başlamıştı. Odada ağır bir parfüm kokusu olduğunu söyledim.

— Bir orkidenin kokusunda erkek yabanarısının on beş kilometre kadar uzaktan seçebileceği en az elli bileşen olduğu keşfedildi, diye devam etti Andy. Bundan sonra olan şeye sahte birleşme adı veriliyor.

Bu sözcüğün bir gün aramızda bir yanlış anlaşılmaya yol açacağını hissettim.

Ön sevişmeden anladığı bu muydu? Emin olamıyordum. Bana bir yabanarısı *Ophrys speculum*'un kahverengi çerçeveli, mor merkezine girdiğinde neler olduğunu, bilimsel olarak gösterdi. Andy'nin dudaklarının satir resimlerindeki gibi yukarı kıvrıldığını fark ettim. Ama onların kötücül gülüşlerinin yanında Andy'nin ifadesi daha atik ve etkileyiciydi, daha çok Dionysos'u andırıyordu.

— Ağır koku yabanarısını etkiler, kendinden geçirir. Hızla içeri girer. Sarhoş olmuş arı dengesini kaybeder; bir tuzak açılır; arı yağlı bir kanala düşer ve orkidenin salgıladığı sıvıların içinden çıkamaz. Sabah, kendine geldiğinde gece boyunca kurumuş çiçekçiklere tutunarak dengesini bulur ve sürünerek dar bir delikten çıkmayı başarır. Polenleri de taşıyarak yeni bir orkideye doğru uçup gider.

Konu seks de olsa bilim de, bu imgeler komikti, Andy'yle beraber ben de güldüm. Neşeyle koşturmaya başladı: Biraz daha şarap? Rahatla, Macar danslarını sever misin? Bence bende Çingene kanı var, dedi. Hâlâ düşünceli bir şekilde şarabımı içerken sahte gerçeklikte içkin olan çelişkileri kavramaya çalışıyordum. Görüntünün gerçekliği ve gerçekliğin illüzyonu gibi ifadeler geçiyordu aklımdan ama müzik dikkatimi dağıtıyordu. Müzik en

mükemmel sanattır deniyor. Müzik de bir soyutlama, en basitinden titreşimlerin, dalga boylarının, birtakım frekansların, bir sürü armoninin, yarım tonların, çeyrek tonların soyutlaması ancak yine de bu bileşenlerin hiçbirini, kokunun yabanarısına vesile olduğu örnekteki gibi, Liszt'in Macar Rapsodileri'ni dinlerken hissettiğim artan gerilimin sebebi sayamayız.

Daha sonra, seviştiğimizde Andy, Liszt'in dansının ritimlerini kendisine aitmiş gibi kullanıyor. Hareketlerine sağ elin uzun, yavaş kalıplarını eklerken sol eli ısrarcı bir ritme devam ediyor, sonra iki eli birden klavyenin üstünde yukarı aşağı gitmeye başlıyor. Dansçılar hazır, karşılıklı durup usule uygun adımlar atıyorlar, hareketleri rahat, kararlı ve ciddi; sanki acele etme, bütün gece bizim der gibi hareket ediyorlar; birbirlerini tanıyorlar, karşılıklarının niyetini anlıyorlar. Arpejde hafif bir tedirginlik seziliyor. Yukarıdaki yıldızları görebiliyor musun, diye soruyor Andy, hepsi senin. Bana sarılıyor, müzik biraz hızlanarak devam ederken devriliyoruz, Andy altımda uzanıyor, şimdi yıldızlara o bakıyor. Dansçılar yoruluyor, müzik yavaşlıyor; yeniden başlamasını bekliyoruz yavaşça, müzik hüzünlü, hayat hüzünlü, âşıkların ıstırapı hüzünlü ama işte buradayız, dansın ortasında, müzik bizi harekete geçiriyor, daha hızlı, daha hızlı ama hiç acelemiz yok, hayatımız boyunca dans edebiliriz. Hepsinin ortasında Andy bir melodiden parçalar mırıldanıyor. Şimdi temaların varyasyonları başlıyor, dansçılar hızlanıp yavaşlıyorlar, bir anlığına duruyorlar, ritimler değişiyor, yavaş, hızlı, yavaş, hızlı; dur; finale hazırlanıyor, müzik hızlanıyor, akorlar, vibratolar, arpejler, dansçılar dönüyor, daha hızlı, daha hızlı, sonunda, çarpışan akorlarla aynı anda, neşeli bir kreşendoyla sağ topuklarını yere vurup bağırıyorlar: Hey!

Bir gün, seviştikten sonra, tek mükemmel sanat Müzik değildir, diyorum, bu defa.

İkinci şarap şişesi açılmış, törensel bir edayla bardaklara yüksekten dökülmüştü; kırmızı sıvının ışıktaki parlamasını iz-

ledik. Seramik kupalardan içiyorduk. Neden orada olduğumdan emin değildim ama mutluydum, çalan müzikteki gamların iyi düzenlenmiş olduğuna ve doğanın bereketle coştığına karar vermiştim. Yine de, yatağın kenarında, ayaklarım yere basar halde oturuyordum. Andy aniden lamalarla ve mikroskoplarla uğraşıp notlar almaya başladı. Uğraştığı işten birdenbire başını kaldırıp göz göze gelinceye kadar bana bakıyordu, ben de inanmıyor, sormak istiyordum, kim, ben mi? Kalmalı mıyım, gitmeli miyim diye düşünürken –gökyüzü, batıdaki soluk pembe izler dışında griye dönmüştü– Andy defterini kapatıp mikroskopun üstünü örttü. Yanımda mırıltıyla hoş sıfatlar sayıyordu ki bunların bazıları daha önce hiç bana hitaben kullanılmamıştı.

— Ee, dedi, ne düşünüyorsun? Kalacak mısın?

— İsterdim, çok yorgunum ama karar vermeden önce gitmem gereken bir yürüyüş daha var.

Gözlerimi orkidelerden ayırmadan ayağa kalktım, renklerinin kararmakta olan odada bile ne kadar keskin olduğu dikkatimi çekti. Ortalarına bir yabanasının girdiğini hayal ettim.

— Hata yapmaktan mı korkuyorsun? diye sordu Andy.

— Hayır. Biyolojide şöyle bir ilke olduğunu okumuştum: Bir keşif genelde bir şeylerin yanlış gitmesine bağlıdır. Beni yanlış anlama: Seni ciddiye almaktan korkmadığımı kastediyorum yalnızca.

— Bulutsuz bir gece olacak. Gitme. Sana ayı ve yıldızları veririm...

Son bir şüphe, dile getirilmeyen: *Geri döndüğümde ışığa direnebilecek miyim?*

Eğer oradan o sırada ayrılmasaydım daha sonra öğreneceklerimin çoğunu bilmemeye devam edecektim. Yürüyüş yapmaya, kamu binalarına girip çıkmaya devam ettim ama Janus gibi,

iki yöne de bakmaya başladım – nereden geldiğime ve nereye gittiğime. Önemli olan, artık arkamda istediğim zaman kendi anahtarım ile açabileceğimi, hoş karşılanacağımı bildiğim bir kapı olduğuydu. Andy bu konuda çok netti. Aklım da bir soru belirmişti.

— Engel olursam... işine?

— Bunlar... söyledim ya... hobi. Bir ofiste çalışıyorum... dokuzdan beşe. Seyahatler... ister misin... benimle... kırdan... pazar günleri... ormanda.

— Kabul... eğer sen de... şehirde yürüyüşler yaparsan... benimle birlikte.

Bu konuşmayı Stockholm'de yaşadığımız bir olayla kıyaslamadan edemedim. Alarm çalmıştı; Coenraad alarmı kapatıp bana dönmüştü. Bir kez daha sevişmek için saati ilk defa görmezden gelmiyordu ama o sabah tekrar uykuya dalmış ve Amerikan Büyükelçiliği'ndeki randevusuna geç kalmıştı. Kol düğmelerini uzattım, pardösüsünü, eldivenlerini ve şapkasını kapının yanına koydum (kıştı) ve Coenraad telaşla giyinirken bana şöyle dedi: Neyse ki seni yıllar önce tanımadım. Ben de güçsüzleşmiş dizlerimle oturup, Ah, ama ben çok isterdim! dedim. Hayatım dolu dolu geçirdi. Onu diyorum, diye cevapladı, sen dolu dolu yaşadın, bense hiçbir şey olamazdım.

Dışarıda, Elm Caddesi'nde, Andy'nin kapısının birkaç metre ilerisinde genç bir kadın sürekli konuşan bir çocuğu çekiştirerek geçti. Anne ilgilenmiyordu, sanıyorum başı kendi kapısına varabilmek ve yemek hazırlamak konularıyla meşgul halde öne uzanmıştı. Muhtemelen çocuk annesine onu bir yatağa bağladıklarını ve devamlı çığlık attığını anlatıyordu. Kimse çığlığını susturmayı başaramadı. Anne sonunda ilgilendi, eğilip kızına baktı; ama sonra, herhalde kendi çaresizliğinin farkına varıp,

Sana müstahak, dersini almışsındır, artık uslu duracak mısın? dedi.

Chestnut Caddesi yakınlarında yarım düzine çocuk oyun oynuyordu. Koşturup bağırsıyorlardı, iyi de yapıyorlardı, çünkü soğuk havaya uygun giyinmemişlerdi. Bu çocukların oyun oynamak için zayıf kollarıyla bacaklarından ve dikkatli gözlelerinden başka bir araç gereçleri yoktu. Saat yeni beş olmuştu, alacakaranlıktı, Nerval'in *l'heure fatale** dediği saatlerdi; kuşların sürü halinde, şehirdeki banka binalarının arasından görünen gökyüzünde uçtukları saatlerdi; güneşin son ışıklarının tuğlaları aydınlatdığı, onları tekrar ateşe verdiği saatlerdi; akşam yemeğinden hemen önce sokakların gizemli bir şekilde boşaldığı, homurdanan şehrin sakinleştiği saatlerdi; evlerde lambaların yandığı saatlerdi.

İşte o zaman, o son ışıktaki, dalga dalga gelen hüznü beni harap etti. Maximilian bana bir defasında Almancada *weltschmerz* denen bir sendromdan bahsetmişti; kelimesi kelimesine çevirisi dünya ağrısıydı, dünyada olmanın ağrısı. Hepsi –bütün mücadelem, bütün çabalarım– hepsi boşunaydı. Yine aniden, hiç düşünmeden acıma duygusu geldi – kendime acıdım, kocama acıdım, çocuklarıma acıdım, o güne kadar tanıdığım herkeşe, hatta kızıl saçlı ev sahibesine bile acıdım, en garibi de, Coenraad'a acıdım. Bütün düşüncelerim yok olmuştu: İçim tamamen acıma hissiyle dolmuştu. Açıklanamaz bir şekilde, bir dakika sonra –tam ânı bile hatırlıyorum– durup dururken sodyum buharlı lambalar yandığında ve cadde gündüz gibi aydınlandığında, Yonge Caddesi'ne gelmişim; Yonge'yle Dundas'ın dört köşesini, kitapçıyı, butiği, Brown Derby barını, yanımdaki bankayı, karşıdan karşıya geçen ya da geçmek için bekleyen kalabalıkları, metroya inen insanları gördüm ve bir an sonra, hiç nedensiz içimi bir sevinç kapladı. Çocuklara birdenbire ge-

* (Fr.) Ölümçül saat. (e.n.)

liveren o sebepsiz neşeydi hissettiğim. Başımı kaldırıp doğruldum ve koşmaya başladım. Zafer duygusuna benzer bir his yaşıyordum.

Kind Edward Otel'i'ne girerken döner kapıyı öyle bir güçle ittim ki arkamdaki iki kişi kapının yavaşlaması için beklemek zorunda kaldı. Odamın kapısını açtıktan sonra kendi ağırlığıyla kapanması için bırakırken sertçe çarpmasına engel olmak için hiçbir çaba göstermedim. İçeride ellerimi kalçama koyup kartpostal desteme baktım. Oda hizmetçisi toplamış olmalıydı. Önümüzdeki gecenin sonsuz saatlerini düşündüm. O sırada öfke beni ele geçirdi, belki cesur olamadığım için kendime öfkeliydim. Kartları aldım, otelin çamaşır torbasına koyup naylonu kat kat sardım, sonunda da ucundaki düğümlü lastikle paketi iyice sağlamlaştırdım. Bir zamanlar sevdiğimin ve sevildiğimin bir kanıtı olmaması ihtimalini düşününce ellerim titredi. Paketi alıp Yonge'yle King'in köşesine gittim, mavi tenekeden bir çöp buldum; üzerinde sarı harflerle *Toronto'yu Temiz Tutalım* ve *Siz de Katılın* yazıyordu. Kartpostallar da katıldı. Beni kötü hissettiren bir hareketti bu: Ben de sanki kartlarla birlikte düştüm. Midem altüst olmuştu, kusacak gibiydim.

Tuhaf olan şuydu ki, ertesi sabah güneş doğmadan giyinip hazırlanmıştım. Belki hiç soyunmamıştım. Bana uzun gibi gelen bir süre boyunca şafağın sökmesini bekledim, kendinden telli camın bir kenarında, gökyüzünü görebileceğim şekilde durdum. Annemin ölümünden beri ilk defa güneşin doğuşuna baktım. Sanki hiçbir şey olmamış gibi yeniden doğdu. Altın rengi bir ışıltı ve uzun, etrafları pembe birkaç bulut vardı. Otelin içinde ve caddelerde sesin yokluğunu duyuyordum, mırıltı gibiydi. Pazar gününün sesiydi bu. Belli belirsiz Coenraad'ı düşündüm. Ailesiyle birlikte Episkopal Kilisesi'ne gitmeye hazırlanıyor olmalıydı. Önde iki oğlunun eşliğinde karısı, arkasında da yanında kızıyla Coenraad girecekti. Kapıdan girdiklerinde görüntüler bulanıklaşıp birbirine karışıyordu. Daha önce bir Episkopal

Kilisesi'ne girmemiştim. Belli ki, fonda bir kartpostal olmayınca bu sevgili çehre kayboluyordu.

Bugün otelin boşluğu ve sessizliği beni rahatsız etmiyordu. Bugün, lobide sanki koltuklarının ucuna kondurulmuş heykeller gibi duran yaşlı adamlar bana kendimi evimde gibi hissettiriyordu. Yüzlerini görmek beni memnun etti: Kediler gibi, tetikte olmayla mutlak bir ilgisizliği bir arada yaşıyorlardı sanki. Onlara el salladım. Otelin dedektifi de aralarında oturuyordu: Onların başına buyrukluğu karşısında bozguna uğramış gibi geldi bana. Ona da el salladım. Benim (başına buyruk) bakışıma karşılık vermedi.

Formika masaları, uyduruk sandalyeleri ve patlıcan moru duvarlarıyla loş kafe de umurumda değildi. Tek hissettiğim şey açlıktı. Bütün o domuz pastırmalarını ve çırpılmış yumurtaları etrafımdaki, masalarında yalnız oturmuş tabaklar dolusu kızarmış ekmek, yulaf lapası ya da patates kızartması yiyen insanlara dağıtmak istedim. Kasiyer, gözlerini tepsimden ayırmadan, ne kadar tuttuğunu hesaplarken Siz bugün nasılsınız? diye sordu. Sanki partiye gidecekmiş gibi giyinmişti: Altın halka küpe-ler takmıştı, güzel yüzünün her tarafı rujlanmış, gölgelenmiş, kalemlenmişti. Yakası açık, kırmızı çiçekli bir elbise giymiş, sol göğsüne yapay gardenyalardan bir korsaj takmıştı. Çok iyi ve çok mutlu olduğumu, kendisinin de öyle olduğunu umduğumu söyledim. Başını kaldırıp dehşetle baktı. İşe gelirken havanın nasıl olduğunu sordum, acaba pazar sabahı o kadar erken gelmek onun için sorun oluyor muydu? Bana vereceği para üstünü avucumun üstünde havada tutup, kahvaltım soğurken, bana dairesinde yalnız oturacağına burada olmayı tercih ettiğini anlattı; dört yetişkin çocuğu varmış, hiçbiri onun ne yaşadığını umursamıyormuş; bütün hafta sonu evinde yalnız oturacağına burada insan görmeyi tercih ettiğini söyledi. Hava, dedim tekrar, bugün nasıl bir gün? Güneşli. Serin. Mevsime göre soğuk. Kar yağacağı söyleniyor.

Otelden ayrılıp yalnız başıma King Caddesi'ne çıktığımda nereye gideceğimi bilemedim. Genelde cıvıl cıvıl olan cadde bir felaket yaşanmış gibi bomboştu. Kendi kendime bu caddeleri dolduran mümessiller, sekreterler, bankacılar, büro çalışanları, tezgâhtarlar, yatırımcılar yarın geri dönecekler dedim. Kaldırım-da duraksadığım yerden görebildiğim eski kilisenin kulelerinden gelen çan sesleri bu tuhaf sessizliği böldü. Geçmişte pazar günleri yalnız yürüyüşe çıkmak istemezdim. Pazar âşıkların günüdür. Ama aşkı yasak olanların günü değildir. Bu ailelerin günüdür. Ama mutsuz ailelerin değil. Şimdi sanki dışarı çıkmak zorunda bırakılmış gibi, kendimi Yonge Caddesi'nde dolaşırken buldum. Kısa sürede, King'le Adelaide caddeleri arasında dört defa, yalnız yürüyen iyi giyimli erkeklere (aile babaları?) rastladım. Simpson'da, vitrinlere bakan bir adamın yanında durdum. Orta boylu, şapkalı, eldivenli, özel dikilmiş palto, gri takım elbise, parlak kahverengi ayakkabılar giymiş bir adamdı – üzerindeki o kadar kusursuz bir kostümdü ki bende aniden bir umut doğurdu ama bunu hemen sildim. Coenraad tam bu sırada kilisede oturuyordu. Hızla ilerledim.

Bana sevgilimi hatırlatan adamlara bakmayı başardığımda benim gibi başkaları da olduğunu görmeye başladım, koltuk değneği kullanan birinin kendisine benzeyen sakatları fark etmesi gibi. Tüvitsiz tüvit mantolu, şosonları metal tokalı yaşlı bir kadının; kapitone, siyah ipek ceketli Çinli bir delikanlının; kıvrıcık saçlı, soğuğa rağmen giydiği transparan bluzun altından meme uçları belli olan kıvrıcık saçlı genç bir oğlanın; eskiden aramızda dediğimiz gibi, göçmen gemisinden henüz inmiş gibi görünen, astragan kürk yakalı bir palto ve sarı ayakkabılar giymiş, kahverengi bir bastonu sallayarak yürüyen bir adamın yanından geçtim. Başkaları da vardı. Biz ıssızlar birbirimize doğru yürüyor, birbirimizin yanından geçiyorduk; başkaları arkamdan gelip beni geçiyordu; bazen birkaç adım boyunca yan yana yürüyorduk. Kısa bir süre içinde sanki ortak bir eylemde bulunuyormuşuz gi-

bi gelmeye başladı: Kollarına girmeyi ve beraberce yürümeyi çok isterdim diye düşündüm. Birlik olmanın ancak bombalamalar sırasında ve insanların meydanlarda asıldığı zamanlarda gerçekleştiğini düşündüm üzüntüyle. Normal koşullar altında yabancılar başkalarının yabancılığından kaçınmalıydı.

Queen Caddesi'nin kaldırımları genç insanlarla doluydu. Her renkten, çift olarak ya da grup halindelerdi; konuştukları farklı farklı diller kulağıma arı vızıltısı gibi geliyordu. Bir yandan tatil havasındalardı, bir yandan da sanki pazar günü çok kısa süre içinde bitecekmiş, o nedenle tatilden alabilecekleri her şeyi almaları gerekiyormuş gibi gerginlerdi. Gülüyorlar, itişiyorlar, bir tür çiftleşme dansı yapar gibi, görünüşte umursamazca ama ihtimallere açık olarak birbirlerini süzüyorlardı. Kaldırımı sahiplenmişlerdi: Bazen onlara yol vermek için kaldırımdan inmek zorunda kalıyordum. Caddeye bir macera havası yayıyorlardı, daha önce Marsilya sokaklarında yaşadığıma benzer bir hava. Ancak burada Coenraad'la güneşlendiğimiz Parc du Pharo'daki gibi güneşli bahçeler yoktu. Daha sonra Eski Liman'da, okyanus kıyısında yürümüştük ve sen şehir tehlikeli olduğu için Marsilya'dan ayrılmam gerektiğini söylemiştin. Ben korkmuyorum, demiştim.

Sen de, *ben* korkuyorum, demiştin. Bana rüşvet olarak St. Charles tren istasyonuna çıkan merdivenlerde aldığın bir portakalla bir dilim pastayı verip Arles'a giden trene binmem için ısrar etmiştin. Arles'da her gece, gece yarısı odama geldiğinde sana Vincent van Gogh'un adımlarını takip ederek yaptığım günlük gezileri anlatıyordum, sense nerede olduğuna ya da ne yaptığına dair hiçbir şey söylemiyordun.

Toronto'nun tehlikeli bir şehir haline geldiğini söylediklerini duydum; insanlar gece sokaklarda olmaya korkuyormuş. Toronto'da şehrin içinde başka şehirler bulduğumu hayal ettim. Aralarından seçeceğim. Şu anda, mesela bu genç insanların nereden geldikleri, nerede yaşadıkları, nerede çalıştıkları hakkında hiçbir fikrim olmadığını fark ediyorum: Fabrikalarda mı, mezbahalarda mı çalışıyorlar, bütün gün bir Becker's marketinde ya da hastane mutfağında, benim unuttuğum yerlerde ayakta mı dikiliyorlar? Hayatlarının dışında olmasaydım keşke diye düşündüm. Onlarla beraber dolaştım. Onlarla vitrinlere baktım, hem kadınların hem erkeklerin giyebileceği kıyafetleri gördüm – gömlekler, ceketler, botlar, önlerinde fermuar olan blucinler. Onlarla birlikte sinemaların dışına asılan afişlerdeki çıldırmış gibi duran insanları inceledim, tuhaf eşleşmelerle korku, seks ve felaket sunan üç film birden gösteren programlara baktım. Onlarla küçük dükkânlarda Hindistan'dan, Hong Kong'dan gelen yüzlerce zanaat ürününe baktım merakla. Onlarla açık bir kapının yanında da durdum, kapının etrafı kırpışan binlerce göz gibi yanıp sönen ışıklarla çerçevelenmişti. İçerisi karanlıktı, hiçbir şey göremiyorduk. Sonra dönüp hayret içinde dışarı asılmış camların arkasındaki fotoğraflara baktık; tahrik edici pozlar veren büyük memeli çıplak kadınlar bir şekilde kasıklarındaki üçgeni gizlemeyi başarmışlardı. İki genç adamın gülüşüp birbirlerini karanlık kapıya doğru itmesini izledim: Sanki içeri girmek için cesaretlerini topluyor gibilerdi.

College Caddesi'nde sadece karşıdan karşıya geçerek heyecan duygusundan saygınlığa gitmişim gibi geldi. Büyük kırmızı bir üçgen şeklindeki tabelası şu anda durduğum yerin hemen batısında seçilebilen Y.M.C.A. sınırı çiziyor gibiydi. College'in kuzeyi burjuva bölgesi olarak kabul edilirdi (babanın en sevdiği aşağılama ifadesiydi burjuva). Yanımdan geçen herkes kollarını sallayarak belli ki planladıkları bir hedefe doğru gidiyordu.

Bloor Caddesi'ne yaklaştığımda New Yorker Sineması'ndaki film için uzun bir kuyruğa denk geldim. *Cennetin Çocukları*'nı daha önce dokuz kere izledim. İzlemek için sıraya gireceğim tek film o. Ama şimdi önce bilet almak için sıraya girmeliyim, o zaman sıranın sonuna gitmeli. Yavaş yavaş ilerledik, kibarca yerlerimizde durduk, güneşli caddeden lobinin parlak ışıklarına geçtik. Kalabalık topluca şekerleme standına yöneldi, bu da bana salonun tam ortasında bir yer seçme fırsatı verdi. Sonra, onuncu defa Baptiste ve Garance'ın mutluluğunun tadını çıkardım; onuncu defa âşıkların ümitsizliği karşısında acı çektim; onuncu defa Baptiste'in Garance'a söylediklerini dinledim: *Mutsuz olduğumda uyudum. Rüya gördüm... ama insanlar rüya görmenizden hoşlanmaz. Sizi hırpalarlar, "rüyanızdan uyandırmak için". Neyse ki benim uykum ağırdı, onların darbelerinden daha ağırdı, böylece rüya görerek onlardan kaçabildim... rüya gördüm... umut ettim... bekledim...* Kendi kederim zalim kaderin ayırdığı âşıkların acısıyla o kadar uyumluydu ki onların hikâyesini kendi hikâyem gibi yaşadığımı hissettim. Etraftaki patlamış mısır kutularına kaçamak dalan ellere, pipetlerden yavaşça bir şeyler içenlere ben de sessiz gözyaşlarımla katıldım.

Dışarı çıktığımda, gökyüzü Park Plaza Otel'i'nin arkasında turuncu ve pembe şeritlerle doluydu. Yonge ve Bloor caddelerinin dörtyol ağzında bekleyen küçük kalabalıklar karşıdan karşıya geçmeye kadar verene kadar ışıklar birkaç kez değişti. Bazıları yine de geçmeyip geri döndüler ve geldikleri yöne doğru ilerlediler. Pazar günün normali bu mu? diye düşündüm. Grand & Toy'un kapısında, metro girişinin yanında durup alışkanlıklarıma direndim – bu durumda merdivenlerden inip Eglinton'a giden trene biner, oradan otobüsle Lawrence'a geçip evime kadar beş blok da yürürdüm. Güneş battı, sokak lambaları yandı ama ben bir sonraki adımı atamadan hâlâ orada, karanlık kapı aralığında duruyordum. Neyi bekliyordum? Bu soru yine Coenraad'ı düşündürdü ve bir defasında (Chicago'da yıldönümü

kutlamak istediğimde) ağlamam, yalvarıp yakarmam bitene kadar bekleyip kendinden çok emin bir şekilde konuştuğu zamanı hatırlattı:

— Hepsi bu. Bu kadar. Her şey bu kadar. İster kal, ister git.

“Kalmak” benim için dışımı fırçalamak kadar basit bir şey diye cevap vermemek için kendimi tutmuştum.

Coenraad’ın hayali ısrar ediyordu, İster kal, ister git.

Kendisiyle değil ruhuyla bile olsa, bir kelime oyunu ustasıyla karşı karşıya olduğumu hatırlayıp cevap verdim:

— Sana cevabımı bu gece vereceğim.

Sonra kendimden memnun bir şekilde metroya indim.

Üç katlı, çitlerle çevrili bahçeleri, iyi aydınlatılmış girişleri olan müstakil aile evleriyle dolu Cheltenham Bulvarı’na, kendi sokağıma geldiğimde ortalarda yer alan evime doğru ilerledim, kaldırımdan geniş taş merdivene giden kısa mesafeyi geçtim, çok sayıdaki çatlağa ve yerinden oynamış dövmeye demir tırabzana baktım, beton desteklerin ufalanmaya başladığını gördüm. Bu giriş bir kışı daha kaldırmaz, diye düşündüm.

Ön kapı kilitliydi. Elimi çantama atıp içinde beş anahtar olan (iki araba, bir arka kapı, bir ön kapı, bir de banka kasası için) deri kılıfın tanıdık hissini aradım ama bulamadım. Çantanın dibinde otel odamın büyük, kalın mukavva anahtarlığına takılı anahtarlarıyla Andy’nin anahtarı vardı. Ev anahtarlarıma ne yaptığımı hatırlayamıyordum. Benden almışlar mıydı? Kendi evime girememe ihtimaliyle karşı karşıyaydım: Kapıyı yumrukla-mamak için kendime hâkim olmam gerekti. Bir yandan da içeri girmek istediğimden emin değildim.

Kapının bu tarafında caddelerden, metrolardan, taksilerden, trenlerden, uçaklardan oluşan bir şehir vardı. Diğer tarafta, evimin içindeyse, kaçınılmaz bir yıpranmış kelimeler silsilesi ve

bayat eylemler vardı. Yine de, dışarıda kalmakla içeri girmek arasında seçim yapma hakkım olmalıydı. Evde kimse yokken çocukların yaptığı şeyi yaptım: Bahçe kapısını açıp içeri girdim, sedir ağacından verandaya çıktım, oturma odasına açılan cam kapıyı açmayı denedim. Kilitli değildi. Yine de karanlıkta verandada durdum, koltuğunda uyuyan Zbigniew'i izledim. Komşumuz Anderson'ların köpeği havlamaya başladı ama biri hayvanın uyarısına engel oldu.

Okuma lambasının ışığında Zbigniew'in huzurlu yüzünde ataları Polonya'da tarih kitaplarına geçmiş bir aristokratın ifadesi vardı. Bana atalarının resimlerini göstermişti. Yerinden edilmiş torunları gibi, onlar da sarışın, yüzleri köşeli ve burun delikleri küçük adamlardı. Şimdi düşününce, Zbigniew'in büyük göz kapaklarının arkasındaki, buyurgan bakışlı mavi gözleri hiç renk ya da ifade değiştirmezdi. Gevşemiş duran dudakları dolgun, kıvrımlıydı ancak hatırladığım kadarıyla bu konuşmak için zar zor açılan bir ağızdı. İster uyanık olsun ister uykuda, biliyorum ki (artık kendisinin olmayan) kırlarda kısırağına bindiğini düşünüyordur; hayvanın parlak sırtına eğilmiş, gökyüzündeki bir kavise doğru gitmeye uğraşıyor, oraya çabucak varıyor ama duramıyor çünkü o kısa sürede bile gökyüzü düzleşmiş oluyor, ileride yeni bir kavis görüyor; hem kendi gücünü hem atınınkini son damlasına kadar harcayıp oraya ulaşması gerekiyor. Onu atının üstünde, büyükbabasının Kazak kıyafetiyle, dizlerini kısırağın böğrüne batırmış, çıplak başını rüzgâra vermiş, ceketinin uzun kuyruğu uçarken görüyorum. Bir anda o uzaktaki eğimle arasında bir set belirecek olsa, atıyla birleşip bir insan başlı ata dönüşüyorlar ve engeli mükemmel bir yay çizerek aşıyorlar. Kocam gençliğinin ağdalı diliyle konuştuğunda, ki çevirdiğinde bile bana şiirsel gelirdi, gözümde böyle görüntüler canlanırdı.

O Polonyalı biniciyle at Alman tanklarının dengi değildi. Zbigniew kaçtı.

İngiltere’de mavi-gri Kraliyet Hava Kuvvetleri üniformasını giydi.

Zbigniew ceketinin sol göğsüne ve kepinin önüne, siperliğin hemen üstüne dikilmiş Polonya kartalı gibi uçtu. Polonya birliğinin armasındaki şimşekler gibi gökyüzünü delip geçti.

Kocam eski Hava Kuvvetleri ceketini ve kepiyle otururken, ben de onu camın arkasından gözlemeye devam ederken ceketinin ona hâlâ tam olduğunu görüp hayranlık duyuyorum: Üç pirinç düğmesi de iliklenmişti, şimdi şakaklarında kırılmış saçlar da olduğu için gri-mavi renkleri ona çok yakışıyordu. Günün kendini tekrar etmesi kadar kaçınılmaz bir biçimde pazar günleri Zbigniew saat 4:30’ta ahırdan eve gelir, duş alır, üzerine temiz bir beyaz gömlek giyer, lacivert bir kravat bağlar, eski üniformasının ceketini giyip kepinin takar, sonraki dört buçuk saat boyunca sadece kendisine ait olacak oturma odasına çekilir; çocuklarla benim bu odayı bütün hafta boyunca kullanabildiğimiz bize hatırlatılmıştır zaten; sonra bütün hafta biriken gazeteleri okur, en üstte duran geçen pazartesi gününün gazetesini okur, en üstte duran geçen pazartesi gününün gazetesini okur, son gazeteyi de genellikle akşam yemeğinden sonra, 9:30’a kadar dikkatle okur, bu saatte genellikle yatak odamıza çıkarız. Orada ceketini ve kepinin çıkarır, aynı üniformayı giyen ama hayatta olmayanlar için istavroz çıkarır çünkü birliğinden hayatta kalan tek kişi kendisidir.

Ama şimdi okumayı henüz bitirdiği gazeteyi sol tarafa, yere bırakıyor, sağdaki yığından yeni bir tane almak için uzanıyor. Gazeteyi sayfa sayfa açışını izliyorum. Dimdik oturuyor. Elleri güçlü ama kadife gibi yumuşacık. O ellerin yer aldığı garip bir anı: Ben yüzüstü yattım, o da başımdan topuklarıma kadar beni okşadı. O sırada aynı anda iki elinin avuçlarıyla kestane rengi kısırağının sırtını okşadığını düşünürdüm; yelesinden kuyruğuna kadar, tekrar tekrar, yavaş yavaş, yeniden, aynı hızla boynuna dönmeden önce kuyruğunda kısa bir an oyala-

narak. Sessizce ve yavaşça beni okşamaya devam ederdi, başımın arkasından başlar, parmakları kısa bir an bacaklarımın arasında oyalanırdı. Bu görüntü aklıma kazınmıştı. Sonra kısırağın burnunu sevdiğini görürdüm, yüzünü yüzüne yaklaştırır *Moja kobyłko, moja kochana kobyłko!* Benim canım atım! diye çığlıklar atardı.

Aniden elindeki gazeteyi kucığına atıyor. Bir şey Zbigniew'in derin bir nefes almasına neden oldu, büyük ihtimalle bir çığlık atmak için ağzını sonuna kadar açtı. Bir kadın, ellerini havluya silerek telaşla içeri girdi. Kadının arkası bana dönük, Zbigniew de ona okuduğu şeye kendini kaptırdığı için ikisi de benim cam kapının bir kanadını kenara çektiğimi görmüyor.

Okuduğu şey benim hakkımda.

... geceliğinin üstüne yağmurluk giymiş, saçları dağınık, ayakta oğlunun terlikleriyle, büyük siyah bir çantası olan kadının bir taksiyle Acil'e geldi. Hastanede rutin sorulara sadece alçak sesle inleyerek karşılık verebildi. Bütün testler, kan testleri, nörolojik ve jinekolojik muayeneler, üç boyutlu röntgenler ve beyin taraması sonucunda rahatsızlığı için herhangi bir patolojik neden bulunamadı. Kadın, bir eşi, çocukları ya da başka bir ailesi olmadığını iddia etti; aile doktorunun da olmadığını söyledi. Çantasındakileri inceleyen bir sosyal hizmet uzmanı kadının şehirde iyi bir muhitte yaşadığını belirledi. O adresi telefonla aradıklarında kadının bir eşi, iki çocuğu ve babası olduğunu öğrendiler. Ayrıca, çok yakındaki bir özel klinikte kadının ve ailesinin kaydının bulunduğu teyit edildi. Bayan Kaszenbowski, hastanede çalışan gönüllülerden birinin (ismi isteği üzerine gizli tutuluyor) eşliğinde evine geri götürüldü ancak kendisi artık burada yaşamadığı konusunda ısrarcıydı...

Öyle anlar vardır ki, tıpkı cenazelerde anma konuşmasından sonra olduğu gibi, sözcüklerin bütün etkilerini göstermesine izin verilir, sonra söylenenler gerçeklerle kıyaslanır. Zbigniew gazetesinin yere düşmesine engel olmadı, ellerini yanlarına

sarkıtmıştı. O da, kadın da sessizdi. Zbigniew kendini koltuğa geri bıraktı, bu hareket başındaki kepin öne gelmesine neden oldu, böylece deri siperliği gözlerini örttü ve ona çapkın bir hava verdi; doğasına o kadar aykırı bir görüntüydü ki bu, kahkaha atmamak için kendimi zor tuttum. Kadın başını eğmiş, Zbigniew'in önünde hareketsiz duruyordu. Onun yerinde olsam ben de aynı şeyi yapardım: Muhtemelen güldüğünü gizliyordu. Sonra Zbigniew şöyle dedi:

— Özel oda için herhangi bir neden görmedim. Tıbbi tedavi odadaki yatakların sayısıyla değişecek bir şey değil. Koğuştaki da aynı bakımı, aynı tedaviyi aldı.

Gazete haberinin onda bir etki yaratmış olması bana belli bir tatmin duygusu vermişti. Dahası, odadan çıkarılarken kadın önde gitti, Zbigniew de arkasından ayaklarını sürüyerek takip etti. Rahatsızlığını görmek bana arka bahçeden çıkıp ön kapıya gitmek ve zili çalmak için cesaret verdi. Ayrıca iki çocuğumun yüzlerini görmek için de bir arzu duyuyordum. Bu duygunun hemen ardından bu kadının çocuklarını çağıracağı düşüncesinin yarattığı içerleme geldi; bunu da eğer istersem, yasal olarak onu yerinden edebileceğim düşüncesi takip etti.

Kapıyı kadın açtı.

— Ah, sen miydin! Seni bekliyordum.

Kapıyı açık tutuş şeklinden ve boştaki kolunu beni içeri yönlendirecek şekilde sallayışından beni buyur ettiğini hissettim. Belki beni büfenin çekmecesindeki masa örtülerinin altında duran albümdeki aile fotoğraflarından tanımıştı. İçeri girdim.

— Er ya da geç geleceğini biliyordum, dedi candan bir tavırla. Benim evimde çok rahat görünüyordu, sanki hep orada yaşamış gibiydi; bense bir müzeye kapanış saatine yakın girerken insana hissettirdikleri türden bir mahcubiyet yaşıyordum. Benden daha uzun boylu, çok daha zayıftı, siyah jarse elbisem kemikli omuzlarında askıda gibi duruyordu, beline kahverengi deriden bir erkek kemeri takmıştı.

— Benim adım Francesca, dedi. 1922’de Toronto’da, Dundas’ın hemen üstündeki Grace Caddesi’nde, Tannenbaum adındaki insanların sahip olduğu bir evin çatı katında doğdum. Annem başka bir çocuk sahibi olmayı reddediyordu, hastaneye kapatılmazsa kendini öldüreceğini söylüyordu. Ben sekiz yaşındayken kendini öldürdüğünde babam şaşkınlık içinde kaldı; bildiği kadarıyla anneme hiç zarar vermemişti. Bir şekilde işe polisleri karıştırmamayı başarmıştı –akıllı bir adamdı babam– yoksa Çocuklara Yardım kurumu beni ondan alabilirdi. Annemin ölümünden bahsetmek yasaktı. Okuldaki notlar için imzasını taklit ederdim. Daha sonra College’ın üstüne, Clinton Caddesi’nde, McGregor çiftinin sahip olduğu daha iyi bir eve taşındık, burada yine üçüncü katta oturduk. Yazın sıcağına, kışın soğuğuna rağmen babam tavan arasının sıkışık, karanlık, kapalı halini tercih ediyordu, çalışması için uygun olduğunu söylüyordu. Sefil burjuva hayatının zararlarından uzak kalabiliyordu böylece. Gençliğinde Milano’da bir anarşistmiş. Pek çok kez tutuklanmış. Bir defasında açlık grevine başlayıp tifoya yakalanmış. Sağlığı mahvolmuştu. Ona her gün aynı yemeği hazırlardım; kuru, kızarmış ekmek, haşlanmış tavuk ve patates püresinden başka bir şey yiyemezdi. Pek çok açıdan arızalı bir adamdı.

Ben on üç yaşındayken yaz tatili için Clinton Caddesi’ndeki devlet okulundan ayrıldığımda yanımda cetvelim, dolmakalemim, kurşunkalemim, silgim ve ilk dört sayfasında *Yaz Tatili* *Nasıl Geçireceğim* başlıklı bir kompozisyon olan bir defter vardı. Sonraki iki ay boyunca defterin kalanını bu umutları nasıl gerçekleştirdiğimizi anlatarak doldurmamız gerekiyordu. Ayılırken yanımda ayrıca liseye gitmemi sağlayacak bir sertifika ve ona eklenmiş, müdürün, eğitim hayatımda beni başarılı bir geleceğin beklediğine dair mektubu vardı. Bunlar haziran ayının son cuma günü yaşandı. Pazartesi günü kadın şapkası üreten bir fabrikada, bir makinenin çırağı oldum; altı ay ödeme almadan, kendimi ispat edersem daha sonra saatine otuz beş sent

alarak çalışacaktım. Babam on altı yaşında olduğuma Aziz Bakire'yle Oğlu üstüne yemin etti, ateist olduğu için bunun "kapitalist istismarcılar"a karşı oynamak için iyi bir numara olduğunu düşünüyordu. Bana, çalışmayan aç kalır, dedi. Unutma, sen işçi sınıfının bir parçasısın ve hiçbir şey bunu değiştiremez. Eğitim bir işe yaramaz: Yanlış telaffuz edilecek bir sözcük, mantonun kesimi, burnunun şekli – hangi sınıftan olduğunu her zaman ele verir. Proletaryadan ayrılmazsan hayatını başka türlü göstermek için aklın çelinmez. Çalışamayacak kadar hasta ve yardım almayacak kadar gururlu olduğu için proletarya saflarında yerini ben aldım.

İlki ustabaşıydı, sonraki satıcı, en sonuncusu da patronum: Onlara ufak ayrıcalıklar vererek –birazcık heyecan arayan iyi aile babalarıydı hepsi– daha fazla para kazandım, terfi aldım, sonunda da, on altı yaşındayken fabrikanın kadın ustabaşı oldum. Zamanla şapkacılıktan başka konularda da tecrübe kazandım. Yine de fabrikadan uzaklaşmadım. İlişkiler, evlilik: Erkekler konusunda hiç şansım yoktu, babamın kehanetleri gerçekleşiyordu. Her zaman bir makinenin başında çalışmaya geri döndüm. İşte görüyorsun ya, artık güzel bir evde yaşamak benim için yeterli. Nerede, kiminle, sevgiyle mi sevgisiz mi, bunların bir önemi yok. Rahat, dingin bir yaşam sürmek yeter. Kocan ki-bir adam, hiç sesini yükseltmiyor; tam olarak ne bekleyebileceğimi biliyorum. Sadece hafta sonları atına binmek için rahat bırakılmak istiyor. Ancak bu evdeki eski yerini geri almak istersen, o zaman tabii ki giderim. Benim için hepsi aynı; bu dünyada bir sürü yalnız adam var.

Saatime baktım. 6:20'ydı. Borulardan akan suyun sesini duyabiliyordum. Çocuklar akşam yemeği için hazırlanıyorlardı. Francesca da saatine baktı. Son dakikaya kadar aşağı inmiyorlar,

dedi. Biliyorum, dedim. Aileleriyle yemeğe oturmaktan nefret ediyorlar. On dakika, diye ekledi. O anda bodrumda, çizmelerini boyamakta olan Zbigniew'den bahsettiğini biliyorduk. Francesca'yla aramızda sözsüz bir anlaşma vardı; aynı resme karşı sorumluyduk artık. İkimiz de Zbigniew'i tezgâhın başında, önünde bezler, fırçalar ve boyalarla görebiliyorduk. Önce eski bir havluyla tozu ve çamuru siliyor. Sonra iki parmağını vizon yağı kavanozuna daldırıyor, aldığı krem siyağı yavaş yavaş deriye yediriyor. Siyah boyayı sürmeden önce bir süre bekliyor. Sonra bir dakika daha bekleyip yumuşak bir fırçayla çizmeyi hızla parlatıyor. Francesca, Lütfen kal, dedi; çocuklar seni görünce mutlu olacaklar. Mantomu uzattım, alıp girişteki dolaba astı. Bence seni özlüyorlar, diye ekledi, ama bence beni de kabullendiler. Hayatları değişmedi.

Anton ve Dina, tam 6:30'da merdivenden beraber indiler, yanımızdan geçerken Merhaba anne, dediler. Zbigniew de aynı anda mutfaktan geldi ama hepimiz yemek odasına girene kadar beni fark etmedi. Nereye oturacağım konusunda bir kararsızlık oldu, Zbigniew kalkıp bana bir sandalye getirdi, kendisinininkinin sağına koydu. Benim sağımda Dina oturuyordu, Anton karşımdaydı, Francesca 'da benim eski yerimde, mutfığa en yakın yerde oturuyordu.

— Nasılsın? diye sordu kocam.

— Çok iyi, teşekkürler, deyip gülümsedim, sen nasılsın?

— Kötü bir soğuk algınlığı geçirdim.

Francesca lahana sarması koyduğu tabakları uzatırken, Geceleri sıcak viski ve aspirin verdim, dedi.

— Doğrusunu yapmışsın. Soğuk algınlığın geçti mi?

— Haftalarca sürdü: Beni güçsüz düşürdü, düzenim bozuldu. Şimdi tekrar düzene girdim.

— Çocukların, dedi Francesca bana hitaben, lahana sevmiyorlar.

Anton ve Dina kahkahalarını ya da öfkelerini bastırıyorlardı,

hangisi olduğunu ayırt edemiyordum. Hiç ses çıkarmadan yemek saati işkencesinin bitmesini beklediklerini biliyordum. Üst katta, yataklarının altında cips ve çikolata zulaları vardı. Yüzleri ifadesiz, bakışları güvensiz – nasıl insanlar olacaklar, diye düşündüm.

Francesca tatlı olarak kurabiye ve şeftali getirdi. Kurabiyeleri ben pişirip buzluğa koymuştum; şeftali konservesini de sıcak, nemli bir eylül gününde yapmıştım. Konserve şeftalileri açmak için daha çok erken olduğunu düşündüm: Tatları yaz mevsimini hatırlatsın diye kış ortasında yenmek için yapılmışlardı. Yerimi almana itirazım yok, çocuklarımı beslemene itirazım yok ama benim alın terimle hazırladığım şeftalileri sahiplenemezsin diye düşündüm.

Öfkem, alışkanlık gereği, sessizdir. Ama çocuklar her zaman aklımdan geçenleri hissederler, ben de her zaman *onların* bildiğini anlarım çünkü huzursuzluklarını gösterecek kadar becerikli ya da saflar. Anton ve Dina sandalyelerini yere sürterek aynı anda masadan kalktılar (haliya ne oldu?), mahsus, sanki önlerine yemek diye canlı yılanbalığı konmuş gibi dehşet içinde geri giderek masadan uzaklaştılar. Zbigniew güldü; her ne kadar bunun onun meseleye karışmama yöntemi olduğunu bilseler de bu kahkahadan yüz buluyormuş gibi yaptılar. Neşeyle koşarak odadan çıktılar. Yemek çok iyi bildiğim bir sessizlik içinde sona erdi. Bulaşıkları yıkamayı önerdim: Bu nahoş işi güzel bir kaçış olarak görüyordum. Francesca itiraz etti, sonuçta ben bir misafirdim, bulaşıklar onun göreviydi, dert etmiyordu, onun için bir keyifti, her şeyin derli toplu olmasını severdi. Ancak eski alışkanlıklar baskın çıktı, odadan çıkmaya bahane olsun diye dört beş tabak aldım. Francesca kabul etti ama sadece durulayıp üst üste koyacaktım: Bulaşık makinesini yerleştirmek için kendi sistemi vardı.

Mutfaktayken ne zaman suyu kapatsam Francesca'nın alçak, dedikodu yapar gibi bir sesle Zbigniew'e bir şey anlattığını du-

yabiliyordum. Anlattıklarının sonuna geldiğinde dikkati dağıtacak yeni bir konuya girmeden önce bir süre sessizlik oluyordu. Sessizliklerin ortasında etrafımdaki tanıdık şeylere bakıp rahatlıyordum: duvar kâğıdının deseni, yer karolarının deseni, tabaklardaki desenler. Ellerim ve ayaklarım hiç düşünmeden mutfaktaki işlerini yapıyorlardı. Bıçakları, tencereleri, havluyu, önlüğü ve süpürgeyi olmaları gereken yerlere koyarken keyif aldığım anlar bile oldu. İşleri sessizce yaptım. Meraklanmaya başlamıştım: Hiç yorum yapmadan Francesca'nın gevezelik etmesine izin veriyordu, tıpkı bana yaptığı gibi; ama sonunda, her zamanki gibi, gazetelerine dönmeden önce tek seferliğine konuştuğunda benim bilmek istediğim herhangi bir şeyi söyleyecek miydi? Francesca'ya anlattığı şeyleri daha önce binlerce kere duymuştum.

— Ben on dört yaşındayken büyükbabam bana doğum günümde safsan bir Arap kırsığı vermişti. Macaristan'dan, Furioso soyundan bir attı. Bu mağrur, güzel hayvanlar için çok uygun bir isimdi. Atıma Fury adını verdim. Çok süratli, beyaz, yumuşacık beyaz yeleli bir attı. Kocaman, kara gözleri, düzgün kulakları, geniş burun delikleri vardı. Ah, ama nasıl ateşli bir hayvandı. Binmeyi bırak, kimse yanına yaklaşamazdı bile. Eski bir Kazak ve süvari subayı olan büyükbabam bile ondan korkardı. Büyükbabam atı döverek itaat etmeye zorlamak istiyordu ama ben ehlileştirilmek için bana bir şans vermelerini istedim. Kabul ettiler: Eğer bir haftanın sonunda ata binemezsem koşum atı olacaktı. Hizmetkârlarımızdan birinden beni Fury'le ahıra kitlemesini istedim. Sabah, günün ilk ışıklarıyla dehşet içindeki o hizmetkâr kilidi açtı, beni ezilip ölmüş bulacağından emindi. Ama ben arkamda bir eşek kadar itaatkâr hale gelmiş Fury'yle çıktım. Artık atın efendisi olmuştum. İki kere Varşova'da onunla yarıştım. Kazandık. Onu nasıl mı hizaya getirdim? Bu da benim sırrım olarak kalacak.

— Herhalde onunkini aşan bir melanetti, dedi Francesca.

Yorumu masadaki sohbeti bitirmiş olmalıydı ki mutfağa geldi. Odanın etrafını dolaşıp buraya açılan üç kapıyı da kapattı. Zbigniew herhalde gazeteleriyle oturma odasına dönmüştü. Francesca'yla karşılıklı mutfak tezgâhının önündeki taburelere oturduk.

Dedi ki — Yazlıklarını karton kolilere koyup üstüne içinde neler olduğunu yazdım. Sandaletlerini beyaza boyadım, önümüzdeki yazın ilk sıcak gününde giyilmeye hazırlar.

Dedim ki — O uzun, sıcak günler. O uzun, sıcak, boş hafta sonları.

Dedi ki — Zbigniew Polonya yemekleri yapmayı öğrendiğime memnun. Lahana'yı çok farklı şekillerde pişirebiliyorum – lahana sarması, etli, sıcak lahana çorbası, kremalı soğuk borç çorbası, lahana salatası; bodrumda da bir kap lahana turşusu var.

Dedim ki — O uzun, sıcak gecelerde gecenin ortasında uyanıp dışarıda, verandada yatmaya giderdim. Zbigniew uyanmazdı.

— Fransız mutfağı kursuna kaydoldum. Bence Zbigniew Fransız yemeklerini sever, Polonyalılarla Fransızlar iyi anlaşır: Fransızlar Chopin'i çok severler. Zbigniew Baudelaire'i orijinal dilinde okuyor. Kocanın *Les Illuminations d'Amour** adında, Fransızca bir şiir kitabı yazdığından haberin var mıydı?

— Eylül ayında her gün High Park'a gittim. Arabayı Bloor Caddesi girişinin yakınına bırakıp parkın içlerine kadar yürüdüm. Her yerde sevgililer vardı. Yamaçlarda, çalılıarın arkasında, piknik masalarının üstünde. Yabancı gibi görünüyordlardı. Beni yanlış anlama, sadece geldikleri yerde açık alanlarda sarılma ve öpüşme özgürlüğü olmayabilir, demek istiyorum. Belki bazı Kanadalı sevgililer de vardı. Ayırt edemiyordum. Her zaman bir kitap alıp önümde açık tutardım, böylece onları gözetlerken yakalanmazdım.

* (Fr.) Aşkın İzahı. (e.n.)

— Zbigniew o kadar zeki ki, sekiz dil ve pek çok farklı Slav lehçesi konuşabiliyor. Bana Fransızca konusunda yardım etmesini istedim ama bütün gün mahkemede tercüman olarak çalıştıktan sonra bence geceleri iki dilde düşünmeye sabrı olmuyor. Bana yardım etmeyeceğini söylemedi, sadece etmedi.

— Ekimde parlak bir ışık vardı, hava kuru ve serindi, yerdeki yapraklar hışırdıyordu. Sevgililer beni görmediler. Gözlerini birbirlerinden bir an bile ayırmıyorlardı.

— Geçen perşembe, Zbigniew çok zor bir gün geçirdi. Olanları gazetede okudum. Sanık Yugoslavya'dan, karısı İtalyan, şahitleri olan ev sahibeleri de Portekizliymiş. Kocayı işe giderken karısının ağzını tıkayıp bir sandalyeye bağlamakla suçluyorlardı. Ev sahibesi bir fincan yağ istemek için kapıyı çaldığında kadını bulmuş. Hâkim eğilip karşısında, hâlâ bağlı ve ağzı tıkalı halde duran kadına bakmış. Ev sahibesi neden kadını çözmemiş? diye sormuş. Çevirmen –yani Zbigniew!– Sayın Hâkim, demiş, evli çiftlerin arasına girmek tehlikelidir. Ev sahibesi, adamın karısına böyle davranmak için iyi bir nedeni olması gerektiğini düşünmüş. Neden karısını bağlayıp ağzını tıkadığını öğren bakalım, demiş hâkim. Sayın Hâkim, demiş Zbigniew, kadının kendi iyiliği için, güvenliği için böyle yaptığını söylüyor. Dediğine göre kadın Cenovalıymış ve çıkıp Toronto Limanı'na gidiyor, memleketindeki gibi, denizcilerle konuşuyormuş.

— Bir pazar sabahı parka gittim ama çok uzun süre kalmadım. Aylardan kasımdı, ağaçlar yapraklarını dökmüştü. Kuru yapraklar rüzgârda uçuşuyor, dönüp duruyordu. Sevgililer dertli görünüyordu: Yüzlerinde, birbirlerine sarılmalarında talihsiz aşıkların klasik trajedilerinde yaşananlar gibi bir çaresizlik vardı. Etraf çok kalabalık değildi; sanki hepimiz bir şeyleri kabullenmiş gibiydik; yaşlı adamlar köpeklerini gezdirmeyi, köpekler yaşlı adamların hızını, sevgililer diğerinin yüzünü görmekle, eline dokunmakla tatmin olmayı, ben de yalnız yürüyüşlerimi. Yağmur yağmaya başladığında arabayı olduğu yerde bırakıp

Howard Park girişinde tramvaya bindim. Eve gitmedim. Yonge Caddesi'nin doğu tarafında, kuzeye doğru yürüdüm; bu yolda gençliğimde, şehrin bu kısmı bana yabancıyken sık sık yürürdüm. Soğuktu, yağmur çiseliyordu. Sadece birkaç yaya vardı. Pazar yemeği için Murray's'e gelmiş birkaç orta yaşlı insan vardı – pencerelerdeki yarım perdelerin üstünden başlarını görebiliyordum. Uydurma egzotik vitrinlerin, tozlu ayakkabıların, kalitesiz giysilerin olduğu dükkânlar artık ilgimi çekmiyordu. Açık bir kitapçı vardı, bir an bunu tuhaf buldum ama sonra pazarları bazı işyerlerinin açmasını yasaklayan kanunların değişmiş olduğunu hatırladım. İçeri girip bir sürü kitabı elime alıp bıraktım. İlk defa bir şey okumak istemiyordum. Farkına varmadan saat dokuz olmuştu. Üşüyordum, yorgundum ama daha eve dönmeye hazır değildim. Dışarıda, New Yorker Sineması'nın kasvetli havaya inat ısıllı ısıllı yanan tabelasında büyük harflerle *Cennetin Çocukları* yazıyordu. İçeri girdim.

— O akşam oturma odasında Zbigniew'le baş başaydık. Davanın nasıl bittiğini sordum. Zbigniew, hâkimin talimatları, müvekkillerin aynı anda konuşmaları, kadının ağzının bağı çözülünce çevirmekte zorlandığı İtalyanca küfürler savurması derken onun için korkunç bir eziyet olduğunu, bu nedenle davadan alınmak istediğini söyledi.

— Sinemada kalıp filmi iki kere izledim. Sonlara doğru Garance ve Baptiste'in sarıldıkları bölümü yeniden görmek zorundaydım; Garance *Seni asla unutmayacağım. Yıllardır yaşadıklarımı atlatmama yardımcı oldun. Beni yaşlı, aptal ve şımarık biri olmaktan sen kurtardın*, diyordu. Baptiste de *Seni her gün düşündüm*, diye karşılık veriyordu. Garance fısıldayarak şöyle diyordu: *Hayatım bomboştu, çok yalnız hissediyordum. Ama kendi kendime dedim ki, Üzgün olmaya hakkın yok, sen her şeye rağmen mutlu olanlardan sın çünkü biri seni gerçekten sevdi.*

— Zbigniew büyükbabasının dik başlı bir kadınla nasıl baş edileceğini bileceğini söyledi. Sonra şöminenin yanındaki askı-

dan binici kırbacını alıp avucuna vurdu, ardından da etrafındaki havayı kırbaçladı.

— Sabah iki gibi eve geldim. Oturma odasının ışıkları yanıyordu. Mantomu asmadan önce içeri baktım. Zbigniew ellerini arkasında kavuşturmuş, şöminenin yanında duruyordu. Peşimden yukarı çıkıp yatak odasına geldi. Elinde, normalde hep şöminenin yanında bir kancaya asılı duran büyükbabasının binici kırbacı vardı. Hiçbir şey demedi. Kırbacı havaya kaldırdı. Başımı eğip kollarımla kendimi korudum.

Binici kırbacı büyükbabasına aitti, sadece bir anı. Zbigniew onu asla kullanmaz, atında bile. Tekrar kancaya astı.

Korkuyordum. Aynı zamanda çelişkinin de farkındaydım: Zbigniew bana sık sık asla bir atı kırbaçlamayacağını söylerdi. Ona inanırdım. Çileden çıktığını hiç görmemiştim. Eğer bir gün tartışırsak ne olur acaba diye merak ederdim: Ben bağırarak onu suçlardım, belki o da bana vururdu – eliyle. Bunu anlardım. Doğrudum; yüzüne baktım.

Daha sadece salıydı, ama yatakta rahatlamasının ona iyi geleceğini söyledim, sevişebilirdik, iyi bir uyku çekerti. Ayrıca yapmayacaktı. Yarın mahkemede uzun bir gün olacak, erken kalkmam gerek, dedi, aklım başımda olmalı. Her zamanki gibi akşam on haberlerinden sonra uyudu.

Dedim ki — Bana bakmıyordu. Bana üç kere vurdu. Kırbacı yüzümde, göğsümde ve bacaklarımda hissettim. Hiçbir şey demedi. Yatağa girdik. Her pazar yaptığımız gibi ilişkiye girdik.

Dedi ki — Reddetmesinin benimle bir ilgisi yoktu; önemsemedim. Saygın bir adam – başka kocaların –duyduğum kadarıyla– yaptığı gibi hiçbir zaman kredi kartımı elimden almadı. Ben memnunum. İyi bir hayat bu, böyle erdemli bir adamla yaşamak yani.

Dedim ki — Erdem yeterli değildir. Ancak eğer istersen sana minnettarlığımı sunabilirim. Söylesene, ben gittikten ne kadar sonra buraya taşındın?

— Giderken kapıyı kilitlememiştin. Zbigniew işten döndüğünden buradaydım.

— Yani her şeye rağmen düzenini sürdürebildi, öyle mi?

— Dakikası dakikasına.

Yine evdeki sesleri dinliyordum. Yukarıdan çocukların hızlı adımları duyuluyordu; önce bir kapı kapandı, sonra bir başkası. İkimiz de banyo kapısındaki kilidin (beklenen) sesini duyduk – Zbigniew banyo yapmaya başladı demekti bu. Francesca'yla aynı anda duvardaki saate baktık. Aramızda bir ortaklık duygusu oluşuverdi, yani bir anlamda tek bir zihin gibiydik. Bir baş işareti, bir bakışla pazar gecesi saat 9:30 olduğu için beraber, ikiz gibi, yukarı çıkıp yatakta kocamızı beklemek konusunda konuşmadan anlaştık. Zbigniew'in talimatları belli ki Francesca için de çok açıktı; buzdolabının üstündeki buzluğu açtı, bir şişe votka çıkardı, büyük bir bardağa doldurup şişeyi geri dolaba koydu. İçkiyi yukarı, yatak odasına çıkaracak, yanda küvetteki suyun boşalmaya başladığını duyunca banyo kapısında beklemeye başlayacak, kapı yaklaşık on beş santim kadar aralana-cak, Francesca bardağı tuttuğu elini o aralıktan içeri uzatacak. Bardak Zbigniew'in (görünmeyen) eli tarafından ondan alınacak. Şimdi, kendi açımdan, alışkanlığın verdiği bir arzuyla vorkayı Francesca'nın elinden alıp yukarı kendim çıkarmak istiyordum. Düzenli gerçekleşen olayların sıkıntısında insanı çeken bir rahatlık vardı. Bu nedenle Francesca geceyi orada geçirmemi teklif ettiğinde beni amaçsızca dururken yakalıyor. Tanıdık bir yatakta yatmak rahat olacak. Kalmayı kabul etmemin en önemli nedeni kararsızlığım.

Yatak odası yeniden dekore edilmişti. Âşıklar için yapılmış bir çardak gibi olması istenmişti, ama sonuç aşırı olmuştu. Pembe güller mavi kafeslere sarılıp tırmanıyordu ve her yerdelerdi: duvarlarda, perdelerde, yataktaki yorganın üstünde, yastık yüzlerinde insanın başının altında. Bence görüp göreceğim, bir gül bahçesine en benzeyen yatak buydu. Devasa yatak, odanın bü-

yük bir kısmını kaplıyordu, bu nedenle sadece yatağın üstündeki boşlukta, şifoniyerler ve komodinlerle yatağın arasındaki birkaç metrelik boşluklarda yapma güller yoktu. Ben çizgilerin ve geometrik şekillerin belirsizliğini tercih ederim. Acaba diş fırçam hâlâ yerinde duruyor mudur diye düşündüm. Bunu öğrenmek için Zbigniew'in işinin bitmesini beklemem gerekecekti. Dişimi fırçalama şansı bulamayabilirdim; Zbigniew ritüeline başlamadan fırçalamış olmazsam pazar akşamları çok sık başıma gelirdi bu. Her zamanki yerinde, yani kendi şifoniyerimin sol alt köşesinde temiz bir gecelik buldum. Francesca elinde bir bardak votkayla koşturarak geldiğinde akşam hastaların ilaçlarını dağıtan bir hemşireye benziyordu. Küvetteki suyun giderden akışını dinliyoruz, ardından kilidin sesi duyuluyor ve kapı hafifçe aralanıyor. Francesca aralıktan bardağı uzattıktan sonra boş elini geri çekiyor.

Yatağın kapıya yakın tarafında, her zamanki yerime uzanıyorum, herhangi bir nedenle yataktan çıkmak istersem bunu yapabileceğimi biliyorum. Francesca benim geceliklerimden biriyle karşımda duruyor; gecelik, hiçbir kıvrımı olmayan vücudunda önceki elbise gibi dümdüz duruyor. Beni eliyle yatağın ortasına, Zbigniew'in yanında yatmaya davet ediyor, ben de jestlerle olduğum yerde kalmak istediğimi anlatıyorum. Francesca yatağa gidiyor, yastığını kabartıyor, esniyor, esnemesi memnuniyetini belirten bir sesle bitiyor. O anda aklımdaki sorunun cevabını alıyorum: Francesca tamamen uyum sağlayabilen bir insan. Güzel değil, hoş bile sayılmaz; çekiciliği muhtemelen bir tür basit isteklilikten, tereddütle bulanıklaşmamış bir uyumdan kaynaklanıyor. Zbigniew kısa bir süre sonra mavi kadife robdöşambriyle banyodan çıkıyor. Yatağın yanında duruyor, eli elektirik düğmesinde. Bana bakıyor, yüzündeki ifade sert değil, belli ki benim bir şey dememi bekliyor ama uzun sürmüyor, ışığı kapatıyor ve karanlıkta robdöşambırını çıkarıyor (hatırlıyorum).

Zbigniew'i hiç çıplak gören olmadı. Yorganın altına girdiğin-

de üçümüz de örtüyü eşit bir şekilde bölüşebilmek için hafifçe çekiştiriyoruz. Ancak oda tamamen karanlık değil; Zbigniew sokak lambasının ışığını kesen, giyinme odasındaki jaluziyi kapatmayı ihmal etmiş. Loş ışıktaki yanımdaki şekilleri iyi kötü seçebiliyordum. Kıpırdandıklarını hissedince acaba Francesca'nın sırtını okşamaya başladı mı diye düşündüm. Her ne kadar aramızda mesafe olsa da ahırın kokusunu alabiliyordum, uzun uzun yıkanmasına rağmen üstünde kalmış, tatsız olmayan bir kokuydu bu – benim için dizleriyle bacaklarımı ayırıp hemen içime girmesiyle özdeşleşmiş bir koku. Yatak hareketleniyor, Zbigniew şimdi Francesca'nın içinde olmalı. Gözlerimi kapatıyorum. Kadını şimdi kendi sağına döndürecek, hâlâ içindeyken sol bacağına demirden kalçasıyla bastırıp uyarılmış olsa bile hareket edebilmesine engel olacaktı. Birbirlerine başka herhangi şekilde temas ederlerse, bu tesadüfi olacak: Zbigniew, onu okşamayacak, öpmeyecek. Yavaşça düşünerek becerecek onu, bazen duracak, sonra tekrar başlayacak. Altında kıpırdayamadan yattığım zamanlardakiyle aynı küçük hareketleri ve sözcüklerin yokluğunu fark ediyorum. İkisini birlikte gözümde canlandırdığımda Zbigniew'in kısırağına binmiş (dirençli) görüntüsü aklıma karıştırıyor ve öfkeleniyorum: Neden Francesca'yla kısırağıyla olduğu gibi enerjik, güçlü olamıyor (olmuyor) mu?

Şehvetin sızısına kendimi kaptırmadan edemiyorum. İçime dolan arzunun nesnesi Zbigniew değil. Gözlerimi kapatıp Coenraad'ı düşünüyorum. Çıplak ve görkemli bir şekilde önümde beliriyor. Bu koca yatakta kimseye dokunmadan bacaklarımı açabilirim. Beklenmedik bir şekilde âşığımanın görüntüsü yerini, aynı şekilde çıplak ve görkemli olan Andy'ye bırakıyor. Onun için bacaklarımı açtığımda, onun görüntüsü de kayboluyor ve mor bir orkidenin merkezine giren altın rengi bir yabanarısı görüyorum. Kolumu gözlerimin üstüne kapatıyorum, diğer elimi bacaklarımın arasına götürüyorum. Geldiğimde beni ele verebilecek olan sesi bastırıyorum. İşin tuhafı, bu kocamla aynı anda

doruğa ulaştığım ilk sefer. Zbigniew'in Francesca'dan uzaklaştığını fark ediyorum; hareketsiz yatıyoruz.

Zbigniew uyurken Francesca'yla ikimiz sessizce yataktan kalktık. Düz siyah elbisemi çıkarıp her zaman koyduğum sandalyenin üzerine bıraktım. Şifoniye'nin üstünde duran inci kolyemi aldım. Odadan çıkarken kapının yanındaki dolaba uzandım ve o loş ışıktaki bile aradığım ipek elbiseyi bulmayı başardım; belki bahara daha uygundu ama yanıma almak istediğim elbise buydu. Yeşil fonun üstünde kırmızı, mavi, sarı çizgilerden oluşan soyut bir deseni olduğunu hatırlıyordum; elbiseyi aldığım da Hundertwasser'in tablolarından kopyalandığını düşünmüştüm. Bu sırada Francesca da, kendiliğinden kalkıp geri kalan eşyalarımı toplamaya başlamıştı. Çok geç değildi; Dina ve Anton'un kapılarının altından ışık sızıyordu. Koridorda durdum, sonra üzgün bir şekilde merdivenden indim. Mektubumda onlara neden iyi geceler öpücüğü vermek için duramadığımı anlatmaya çalışacaktım.

Francesca holde bana mantomu uzatıp şöyle dedi:

— Kıskanmana gerek yok, hiç orgazm olmuyorum.

— Yine de gitmem gerek, dedim. İncilerimi ister misin?

Kolyeyi ışığa tuttu.

— Çok güzel. Teşekkür ederim.

— Anlıyorsun, değil mi, ben artık buraya ait değilim.

— Evet, tabii ki. Sana bir taksi çağırayım. Umarım ne yaptığının farkındasındır – bir daha kocan gibi düzgün bir adam bulamazsın.

—Kof erdem beni iğrendiriyor.

— Dünyayı benim tanıdığım gibi tanısaydın bir daha düşüncüydün.

Bu evde ilk defa kahkaha attım.

Taksici Yonge Caddesi'ni pazar geceleri sevdiğini söyledi, neredeyse hiç trafik olmuyormuş. Direksiyonda oturmuş, başını hafifçe arkaya uzatmıştı; sanırım bana beni dinleyeceğini göstermek istiyordu. Arka koltuğun sağ köşesine büzüştüm, hiçbir şey söyleyemedim. Castlefield'e geldiğimizde şoför öne, direksiyonun üstüne doğru uzanınca bir şey beklemekten vazgeçtiğini anladım. Yollarda hiçbir hareketlilik yoktu; küçük dükkânlar kapalıydı, sadece ilan panolarının ışıkları yanıyordu, bir de hâlâ Bloor'da, tabelada *Cennetin Çocukları* yazıyordu. Kapalı kapıların ardındaki görünmez kalabalık, pazartesi sabahı tekrar caddeleri ve sokakları doldurmadan önce bu gece bir şekilde zaman geçiriyorlardı. Şehrin bir ucundan öbürüne giderken, dışarıda şehrin, biraz baştan çıkarıcı, biraz rahatlatıcı şekilde şehir olmaya devam ettiğini düşündüm. Bu şehirde yürümeye devam etmeye karar verdim: Gölün kıyısında yürüyeceğim, eski caddelerde yürüyeceğim, yeni mahallelerde yürüyeceğim, insanların nasıl davrandığını izleyeceğim, rahat adımlarla yürüyeceğim. Ama aralarında sevgilimi bulmaya çalışmayacağım.

Coenraad'ı özleyeceğim galiba. Karşıma çıktığı zamanki mutluluğumu özleyeceğim; ayrılığın acısını değil.

Bir de havaalanlarını özleyeceğim. Kapılar açılana kadar geçen zaman her ne kadar ölü bir zaman olsa da, bir saat ya da altı saat uçağımı beklerken kurak mevsimlerde çamura saplanıp kalmış bir nehir balığına dönsem de, ancak uçuşum için yolcuları çağırmaya başladıklarında tekrar canlansam da – beni Coenraad'a götürecek bir uçağı beklemeyi özleyeceğim. Havaalanından şehre gitmeyi, aynı anda yolun iki tarafına birden bakmak istemeyi, daha önce gördüğüm hiçbir eve benzemeyen evler görmeyi özleyeceğim. Yabancı bir şehrin, özellikle de gece altımızda ılık ılık parlayan suni yıldızlarla dolu, ısıltılı farklı bir gök gibi görünen yabancı bir şehrin sihrini özleyeceğim.

En çok da sabahları tren istasyonlarını özleyeceğim; güneşin soluk gölgeler oluşturan ilk ışınlarını ya da kuzeydeki grilik-

te hiç gölge olmamasını; kaderine terk edilmiş devasa sarayları, burnundan buhar soluyan eski lokomotifleri; yiyecek büfelerini, doğrudan fıçıdan konan kırmızı şarapları, baget ekmekleri, peynirleri; hamalları, satıcıları, kadınları ve çocukları, bagaj arabalarını, hoparlörleri; hepsini önceki gece gördüğüm rüya tekrar başlıyormuş gibi hissettiren tekinsiz, yeşil bir ışıktaki görmeyi; göz yaşlarını, gülüşleri, binecekleri trenin vaktinden çok önce gelen yaşlıları; bir çocuğun bankta unutulmuş oyuncak ayısını özleyeceğim.

Kendisinden hiçbir şey istenmeyen, hiçbir şey beklenmeyen bir yabancı olmayı özlemeyeceğim.

Sileceklerin tıkırtısı ve sürtünme sesiyle kendime geldim. Bir kar fırtınası başlamıştı, farların ışığında kocaman beyaz kar taneleri uçuşuyordu. Elm Caddesi'nde yedik. Kısa bir süre sonra Andy'nin tavan arasını gördüm; cam saçakları içeride yanan ışıkla sarı sarı parlıyordu. Kendimi cebinde bulduğu bozuk paralarla oyuna devam edecek olan bir kumarbaz gibi hissediyordum. Burada durun, dedim. Birkaç dakika bekledim. Sonra içimde bir tür kararlılık duygusu hissettim, beklememeye karar vermişim gibi bir his. Riskler hep olacak. Taksinin ücretini ödedim, yolun karşısına geçip yürümeye başladım. Hava iyi gelmişti. İlk karla birlikte havanın her zaman değiştiğini hatırladım. Baharlık elbisemle ve ince mantomla üşüyordum ama bu defa yürüyeceğim mesafe uzun değildi.

Helen Weinzwieg'in romanı kaçak oynayan bir sevgiliye duyduğu arzuyla, hissettiği hayal kırıklıkları ve umutsuzluk arasında kısılıp kalan bir kadını anlatıyor.

İlişkileri yıllardır devam eden evli, çocuklu Shirley ile Şirket diye bilinen uluslararası bir kuruluşta çalışan Coenraad, dünyanın farklı şehirlerinde buluşurlar. Bu yolculukların öncesinde Shirley buluşma yerini öğrenebilmek için National Geographic dergisine bırakılan şifreleri çözer. Yolculuklarında Lola Montez takma adını kullanan Shirley sevgilisini ruhsuz otel odalarında bekler ve bir saygıdeğerlik kamufajı olarak kullandığı inci kolyeli düz siyah elbisesini giyer hep. Shirley, sonuncu buluşma yerleri olan Toronto'da, çocukluğunun geçtiği yoksul Yahudi göçmen mahallelerinde, her kokunun her sesin tanıdık olduğu sokaklarda, Coenraad'ı ararken geçmişe dair anıları berraklaşıp su yüzüne çıkar ve Shirley'in içine çökmüş olan koyu sis yavaş yavaş dağılmaya başlar.

Neyin gerçek neyin hayal olduğunun muğlaklaştığı metinde bir süre sonra bu ayrım önemini yitiriyor, çünkü bu roman "kendisinden hiçbir şey istenmeyen, kendisinden hiçbir şey beklenmeyen" kadınların gözü karalığını ve usancını başarıyla anlatıyor.

"Parıldayan, rahatsız edici, eşine az rastlanır bir roman."

Kirkus

"Kaygan bir anlatısı olan cesur, şaşırtıcı bir kitap."

New York Times

Yüz Yayınları
roman/03

Kapak Tasarımı
Faruk Baydar

ISBN 978-605-69621-4-1

www.yuzkitap.com.tr